

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI**

145163

**RAGIP ÜNER VE TÜRK SİYASİ HAYATINDAKİ
YERİ**

145163

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

**Selda URALDI
2001141560**

ANKARA - 2004

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

.....ait.....
.....adlı çalışma jürimiz tarafından

Anabilim / Anasanat dalında DOKTORA /SANATTA YETERLİLİK/ YÜKSEK LİSANS
TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Sennur Yalçın

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

Üye

Yrd. Doç. Dr. Nuri Yılmaz

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

Üye

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Ekincikli

Akademik Ünvanı , Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nin yetiştirdiği devlet adamlarından biri olan Ragıp Üner ve Türk siyasî hayatındaki yerini konu alan bu çalışmada, siyasette üstlendiği görevler ve faaliyetleri esas alınmak üzere, eserleri ve fikrî yapısı değerlendirilmiştir. Ayrıca yetiştirdiği dönemin de etkili olacağı düşüncesi ile bu konuya da ağırlık verilmiştir.

Girişte kısaca biyografinin önemi ve tezin amacı hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışma üç bölüm halinde tasnif edilmiş olup, I.Bölüm'de, Ragıp Üner'in Hayatı, çocukluk, gençlik ve tahsil hayatı ele alınarak incelenmiştir. Ayrıca yaşadığı dönemin özelliklerinin Üner'in şahsiyeti üzerinde etkili olacağı düşüncesiyle, bu konu da açıklanmaya çalışılmıştır.

II. Bölüm'de, Dönemin Siyasî Yapısı, Ragıp Üner'in Siyasette Üstlendiği Görevler ve özellikle Siyasî Faaliyetleri incelenmiştir.

III. Bölüm'de, Eserleri ve Fikir Hayatı'na temas edilmiştir. Fikir Hayatı'nı ele alırken yakın çevresinden bilgi alınmıştır. Bu bilgilerle, eserleri birarada değerlendirilerek, fikrî yapısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız esnasında, maddî ve manevî desteğini her zaman arkamda hissettiğim aileme, dostlarıma, birçok belge ve bilgiye ulaşmamda yardımcı olan Sayın Ahmet ÜNER'e, özellikle çalışmalarımın başından sonuna kadar hiçbir desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. E. Semih YALÇIN'a yürekten teşekkür ederim.

Selda URALDI

2004-ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II-III
GİRİŞ.....	1-2

1. BÖLÜM

RAGİP ÜNER'İN HAYATI.....	3-11
---------------------------	------

2. BÖLÜM

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE RAGİP ÜNER'İN SİYASÎ FAALİYETLERİ

A- Dönemin Siyasî Yapısı (1960-1980).....	12
1- 1960-1970 Yılları.....	12-16
2- 1970-1980 Yılları.....	16-18
B- Siyasette Üstlendiği Görevler.....	18
1- Sağlık Bakanlığı (1960-1961).....	18-22
2- Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyeliği (1961-1972).....	22-30
3- İçişleri Bakanlığı (1966).....	31-32
4- Nevşehir Milletvekiliği (1973-1977).....	32-35
5- Cumhuriyet Senatosu Nevşehir Üyeliği (1977-1980).....	35-38
C- Ragıp Üner'in Siyasî Faaliyetleri.....	38
1- Sağlık Hizmetlerine Dair.....	38
a- Sosyalleştirme.....	38-40
b- Veremle Savaş.....	41-42
c- Nüfus Planlaması ve Doğum Kontrolü.....	43-44
d- Hava Kirliliği.....	45
2- Nevşehir'in Sorunlarına Dair.....	46-47
3- Korunmaya Muhtaç Çocuklara Dair.....	48-49
4- Yabancı Memleketteki İşçilerin Durumuna Dair.....	49-50
5- Sanayi ve Enerji Üretimine Dair.....	50-52

3. BÖLÜM

RAGIP ÜNER'İN ESERLERİ VE FİKİR HAYATI

A- Ragıp Üner'in Eserleri.....	53
1- Türkçe Makaleleri.....	53-67
2- İngilizce Makaleleri.....	68-79
3- Şiirleri.....	80
B- Fikir Hayatı.....	81
1- Siyasî Meselelere Bakışı.....	81-84
2- Sosyal ve Kültürel Meselelere Bakışı.....	84
a- Türk Dili.....	84-85
b- Tasavvuf.....	85-86
c- Kültür ve Tarihî Miraslar.....	87-88
SONUÇ.....	89-92
ÖZET.....	92
ABSTRACT.....	93
KAYNAKÇA.....	94-101
EKLER.....	102-117

GİRİŞ

Tarihin seyrini büyük ölçüde belirleyen toplumsal olaylardır, ancak çoğu zaman kimi “özel” kişilerin ön plana çıktığı ve bu kişilerin tarihsel olaylar üzerinde belirleyici etkilere sahip olduğu da görülmüştür. Devlet adamları, bilim adamları, komutanlar, filozoflar ve hatta sıra dışı muhalifler dönem dönem tarihe yön vermişler ve bu yüzden de tarihi bir vak’a olarak ele alınmaya ve incelenmeye değer bulunmuşlardır. Bu anlamda; devlet yönetimi, bilim, sanat, din ve ekonomi gibi alanlarda yaşadığı çağa yön vermiş, iz bırakmış insanların yaşam öyküleri olarak biyografi, tarih biliminin vazgeçilmez araştırma alanlarından ve kaynaklarından biri olmuştur.

80 yılı bulan yaşamının, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi bakımından özellik arz eden bir döneme denk gelmesinin yanı sıra siyasi kimliği ve ortaya koyduğu çalışmalarla bu dönemin etkin şahsiyetleri arasında yer alması, Salih Ragıp Üner’in bu biyografik çalışmaya konu olmasında asıl faktörleri oluşturmaktadır.

Çocukluk ve gençlik yıllarında, yeni bir devletin kurulmasının üzerinden 20-25 yıllık bir zaman geçmesine rağmen Cumhuriyet rejiminin yerleştirilmesinde ve inkılâpların uygulanmasında hala bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Atatürk’ün vefatından sonra Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü döneminde, gerek iç gerekse dış siyaset bakımından son derece önemli sorunlarla karşılaşılır. 1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşı’na girmemesine rağmen Türkiye’de büyük sıkıntılar yaşanır. Savaş tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ekonomiyi olumsuz yönde etkiler, temel gıda maddeleri dahi vesikaya bağlanır. Bu ekonomik bunalım ortamına bir de çok partili hayata geçiş sürecinin sancıları eklenecektir. 1950’de başa geçen Demokrat Parti’nin on yıllık iktidarından sonra, 27 Mayıs 1960 ihtilâli, 12 Mart 1971 Muhtırası ve 12 Eylül 1980 ihtilâli ile yaklaşık her on yılda bir meydana gelen “kırılmalar”, siyasal istikrarını bir türlü yakalayamayan ülkenin sosyoekonomik göstergeleri üzerinde de ciddi krizlere yol açar.

Yukarıda özetini vermeye çalıştığımız, Türkiye’nin iç ve dış siyaset bakımından gerçekten karışık olan bu yıllarında, çocukluk ve gençlik dönemini geçiren Ragıp Üner, yakın dönem Türk siyasî tarihinde önemli bir yere sahiptir. 1960 ihtilalinden sonra kurulan yeni hükümette Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na atanmış ve bu görevi boyunca Türkiye’nin geleceği üzerinde olumlu yönde etkileri olacak çalışmalarda bulunmuştur. 1961 yılında

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından Kontenjan Senatörlüğüne atanan Üner, 1966 yılında Kontenjan Senatörlüğünden istifa etmiş, fakat ilki yine aynı yıl ve diğeri de 1972 yılında olmak üzere iki kez Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından kontenjan Senatörlüğüne seçilmiştir. 1 Ağustos 1969-3 Kasım 1969 tarihleri arasında tarafsız olarak İçişleri Bakanlığı görevini ifa etmiştir. 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan genel seçimlerde Nevşehir Milletvekili seçilmiş, 5 Haziran 1977 seçimlerinde Nevşehir Senatörü olarak meclise girmiştir. Üner, Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyeliği, İçişleri Bakanlığı, Nevşehir milletvekilliği ve Nevşehir Senatörlüğü boyunca da Nevşehir'in yerel sorunlarının yanı sıra genel sağlık politikaları gibi toplumsal sorunların çözümü için de önemli çalışmalar yapmıştır.

1.BÖLÜM

RAGIP ÜNER'İN HAYATI

Salih Ragıp Üner, 1 Ekim 1914 (1330) tarihinde Nevşehir'de dünyaya gelmiştir. Babası Nevşehir "Mekteb-i İdâdi" Hüsnühat öğretmeni ve Nevşehir Tahrirat Kâtibi¹, Hakkıbeyzâde Mehmet Avni Bey, annesi Feride Hanım'dır².

Üner'in doğum yeri olan Nevşehir, Orta Anadolu'nun Kızılırmak Havzası'nda yer alır. Niğde'den ayrılarak il olan Nevşehir, kesin sınırlarına 1957 yılında kavuşmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemine kadar, önemli bir şarapçılık merkezi olan Nevşehir'de ekonomi, tarım dışında ulaştırma ve taşımacılığa dayanmaktaydı. İlde, 1950'lerde nitelikli bir ulaşım ağına kavuşulması ve 1970'lerde turizmin gelişmesine bağlı olarak ulaştırma ve taşımacılıkta büyük bir canlılık olmuştur.

Nevşehir'in tarihsel zenginliği bugün ilde bulunan pek çok tarihî eserden de anlaşılmaktadır. Hacıbektaş İlçesi Sulucakarahöyük'te ve Avanos Topaklı Höyük'te yapılan kazılar, Hitit Çağı'ndan Bizanslılar'a dek uzanan yerleşmeleri ortaya çıkarmıştır. VII. yüzyılda baskı ve saldırılardan kaçan büyük bir Hristiyan nüfus yöreye göçmüştür. Kaymaklı, Derinkuyu, Özkonak, Göztekin, gizlenme zorunluluğunun ortaya çıkardığı yeni bir yerleşme biçimi olan yer altı kentlerinin başlıcalarıdır.

Üner'in doğduğu coğrafya kadar, yaşama gözlerini açtığı 1914 yılı da sıra dışı özellikler taşımaktadır. Bu yılda milyonlarca insanı etkileyen I. Dünya Savaşı patlak vermiştir. Türk orduları 1915'te bir yandan Çanakkale Cephesi'nde İtilaf kuvvetlerine karşı tarihî bir direniş gerçekleştirirken, diğer yandan da Doğu Cephesi'nde Rus ordusu ve Ermeni milisleri ile zorlu bir mücadeleye girer. Almanların isteği ile Süveyş Kanalı'na Cemal Paşa komutasında düzenlenen harekat da aynı yıla rastlamaktadır.

¹ Tahrirat Kâtibi: Kazalarda yazı işleriyle vazifeli bulunanlar hakkında kullanılan bir tabirdir. Livalardaki (sancaklarda) bu türlü vazife sahiplerine "Tahrirat Müdürü", vilâyetlerle nezaretlerdekilere de "Mektupçu" denilirdi. (Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, Cilt III, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.)

² **Nevşehir Nüfus Müdürlüğü** (Ahmet Kemal Üner'in vermiş olduğu bilgiye göre; Ragıp Üner'in vefatı üzerine Ragıp Üner'e ait olan Nüfus cüzdanı da geri alındığından burada kaynak olarak nüfus cüzdanı bilgilerini içeren diğer kimlik kartlarını göstermekteyiz. Bu bilgiler ayrıca Nevşehir Nüfus Müdürlüğünden de teyit edilmiştir.); **Nüfus Hüviyet Cüzdanı**; **Pasaport**; **İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Doktorluğu Diploması** ; **Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu tanıtım kartı** (arka yüzeyindeki kimlik bilgileri) ;**Doğru Yol Partisi Milletvekili Aday Adayı Bilgi ve Müracat Formu** ; Fatma İnal, **röportaj** ; Ahmet Kemal Üner, **röportaj**

Savaş hakkındaki değerlendirmeler, bir ülkedeki askerî, idarî ve ekonomik gelişmelere ilaveten ortaya çıkardığı toplumsal ve bireysel etkiler de göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır. Savaş yıllarında insanların beklentileri, gündelik yaşamları ve çektikleri sıkıntılar da oldukça önemlidir. Savaş yıllarında doğan Üner, yürümeyi ve konuşmayı savaşın sıkıntıları arasında öğrenir ve ömrünün ilk dört yılını büyük zorluklar içerisinde geçirir. Henüz iki yaşındayken babası Mehmet Avni Bey'in ölmesiyle Ragıp Üner'in hayatı daha da zorlaşır. I. Dünya Savaşı Üner'in yaşamındaki tek savaş olmakla kalmaz. Anadolu'nun işgâl edilmesi üzerine başlayan Kurtuluş Savaşı sırasında 6-7 yaşında bir çocuktur ve bu savaşın olumsuzluklarından o da etkilenir. Ancak I. Dünya Savaşı'nın bitiminde Orta Anadolu, Mondros Mütarekesi'nin belirlediği paylaşım alanlarının dışında kaldığı için Nevşehir, Millî Mücadele yıllarında muhtemel bir işgalin etkilerinden uzak kalır.³

Nevşehir'de doğup büyüyen Üner, ilk öğrenimine Nevşehir Damat İbrahim Paşa İlkokulu'nda başlar. Ragıp Üner'in ilkokul yılları yeni kurulan Cumhuriyetin de inşa yıllarıdır. Osmanlı vatandaşı olarak dünyaya gelen Üner, Cumhuriyetin ilk kuşağı olarak yaşanan değişimin, bu değişimin sıkıntılarının ve değişim karşılığının canlı tanıklarından biri olur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü de Üner'in ilkokul yıllarına rastlar. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile mektep-medrese ikiliği ortadan kaldırılır ve eğitimde laik bir anlayışa geçilir. Ragıp Üner böylece yeni eğitim anlayışının ilk öğrenci kitlesi arasında yer alır.

Üner, ilkokulda öğrenciyken Cumhuriyetin ilk yıllarında tanık olduğu, toplum yaşamını yakından ilgilendiren başka değişimler de yaşanır. Halifeliğin Kaldırılması, Medenî Kanun'un kabulü, Maarif Teşkilatı Hakkındaki Kanun'un çıkarılması, yeni saat ve takvimin kabulü ve uygulanmaya başlaması da bu dönemdedir. Üner'in bu köklü değişikliklerin yaşandığı bir dönemde ilkokulda öğrenci olması, O'nun her yönüyle dört dörtlük bir Cumhuriyet çocuğu olarak yetişmesine imkân tanımıştır.

İlkokulu tamamlayan Üner, orta öğrenimine 1928 yılında Nevşehir Ortaokulu'nda başlar. İlkokulda Arap alfabesiyle eğitim gördükten sonra ortaokulda alfabe değişikliğini bizzat yaşar. Ortaokul eğitimini Türkiye'nin 1929 yılında tüm dünyayı etkisine alan ekonomik bunalımın olumsuz etkilerinden sıyrılmaya çalıştığı ve devletçi ekonomik politikayı benimsediği bir dönemde

sürdürür. 1931 yılına gelindiğinde orta öğrenimine Kayseri Lisesi'nde devam eder. Bu okul 13 Eylül 1893 tarihinde Seyfullah Efendi Konağı'nda "Derece-i Ula Mekteb-i Mülkiye İdadisi" adıyla üçü rüştiye, ikisi idadi olmak üzere beş sınıflı olarak eğitime başlamıştır. Konağın ihtiyacı karşılayamaması üzerine bugünkü binanın yapımına başlanmış olup 1903 yılında tamamlanmıştır. 1915-1916 öğretim yılında "sultanî" olmuştur. Sakarya Savaşı sırasında TBMM'nin taşınması söz konusu olunca binanın meclise bırakılması için hazırlıklar yapılmıştır. 1923 yılında "sultanî" adı liseye çevrilmiştir. Kayseri Lisesi dönemdeki Anadolu'nun en köklü okullarındandır. Gazi Mustafa Kemal Paşa 14 Ekim 1924 tarihinde Kayseri Lisesi şeref defterinde şu ifadelerle yer verir: "Kayseri Lisesi'ni müdürü ile muallimleri ile bütün talebesi ile Cumhuriyet'in ateşli,feyizli bir ocağı buldum." Kayseri Lisesi dönemin önemli liselerinden biri olup buradan mezun Üner'in de içinde bulunduğu birçok öğrenci, ilerleyen yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'ne önemli katkılarda bulunacaktır.

Kayseri Lisesi'nde orta tahsilini tamamlayan Üner, 1934 yılında Üniversite Reformu⁴ (1933) ile İstanbul Darülfünunu'nun yerine kurulan İstanbul Üniversitesine bağlı Tıp Fakültesi'ne girer. Bu dönemde İstanbul Üniversitesi'nde, inkılâp hareketlerine istenilen karşılığı vermediklerinden dolayı tasfiye edilen eski kadronun yerine Nazi Almanyası'ndan gelen bazı bilim adamlarına görev verilir. Aralarında Yahudi ve Nazi karşıtı şahsiyetlerin de bulunduğu bilim adamlarının, yeni üniversitenin eğitimine önemli katkıları olur. Üner, fakültede okuduğu süre içinde İstanbul Şehzadebaşı'nda çinili fırının üstündeki Eylali Tıp Talebe Yurdu'nda kalır⁵. Burada kaldığı süre içerisinde samimi ve içten tavırlarıyla öğrenci arkadaşlarının sevgisini ve saygısını kazanır. Babasını küçük yaşta kaybetmesi dolayısıyla eğitimini zor şartlar altında sürdürür ve 1940 yılında fakülteden başarıyla mezun olur.

⁴ Üniversite Reformu: Bilimsel ve yönetsel açıdan özerk bir kurum sayılmakla birlikte Maarif Vekaleti'ne bağlanan İstanbul Darülfünunu, sonraki yıllarda yeni gelişmelere ayak uyduramayarak eleştirilere hedef olmaya başlamıştır. Bunun üzerine köklü bir düzenlemeye gitme gereği duyulmuştur ve İsviçreli profesör Albert Malche'ye hazırlatılan rapor ışığında yeni bir yasa hazırlanmıştır. 1933 Üniversite Reformu'na temel oluşturan bu yasayla İstanbul Darülfünunu kaldırılarak yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Bunu öğretim kadrosu düzeyinde geniş çaplı bir tasfiye izlemiştir. Üniversite ve eğitiminde, Nazi Almanyası'ndan kaçan Alman profesörler önemli rol oynamıştır. Reform yüksek öğrenimin kalitesini yükseltmekle beraber, özerk yapıya son vererek üniversiteyi siyasal otoritenin denetim altına sokmuştur. (Yurt Ansiklopedisi, Cilt 21, İstanbul 1990, s.471.)

⁵ Doğru Yol Partisi Milletvekili Aday Adayı Bilgi ve Mürakat Formu ; İstanbul Üniversitesi Tıp Doktorluğu Diploması ; A. Hilmi Gürses, "Prof. Dr. Ragıp Üner (1914-1994)", Ahilik Yolu, S.103, Eylül 1994, s.6 ; Haz. Kâzım Öztürk, TBMM Albümü (1920-1973), s. 579 ; Ahmet Kemal Üner, Röportaj ; Fatma İnal, Röportaj

Atatürk'ün vefatından sonra 1938 yılında İsmet İnönü cumhurbaşkanı seçilir. Yeni cumhurbaşkanının ilk yıllarında, II. Dünya Savaşı Türkiye'yi de etkiler. 1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşı, Türkiye'yi iyice karamsar bir ortama sürükler. Türkiye savaşa fiilen katılmamasına karşın, ne zaman biteceği belli olmayan ve yıpratıcı bir şekilde gelişen bu savaşın birçok olumsuzluğunu yakından yaşar. II. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin dış baskılara maruz kaldığı ve dış politikada tehlikeli yıllar yaşadığı gibi ülke içinde de büyük sıkıntılar yaşanır. Türkiye bu savaşa girmemesine rağmen, genç nüfusun çıkabilecek bir savaş tehlikesine karşı önlem olarak askere alınması, üretimde ani düşmelere sebep olur. Özellikle halkın temel ihtiyaç maddeleri olan ekmek ve şeker vesikaya bağlanır. Halk veremden, sıtmadan, açlık ve sefaletten kıvrılır bir duruma gelir. II. Dünya Savaşı'nın beraberinde getirdiği bu sıkıntılar Ragıp Üner'i de etkiler. 1940 yılında Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra II. Dünya Savaşı'nın sürdüğü 15 Ağustos 1940- 8 Aralık 1942 tarihleri arasında askerliğini yapar. 8 Mart 1943'te Edirne Belediye Tabipliğine atanır. Üner Edirne Belediye hekimliği boyunca mesleğinin gereklerini özveri ile yerine getirir. Edirne şehrine karşı duyduğu büyük sevgide, burada görev yapmasının yanı sıra, hayat arkadaşını bu esnada tanınması da oldukça etkili olur. Üner burada Tümgeneral Kemal Yaşinkılınç ve Edibe Yaşinkılınç'ın kızı Sevim Hanım ile nişanlanır. Üner'in, hayatında önemli bir yeri olan Edirne hakkında yazdığı şiirlerden biri "Edirne Marşı" olarak bestelenmiştir. Ragıp Üner'in Edirne'ye olan sevgisini göstermesi bakımından bu şiirin olduğu gibi verilmesi uygun olacaktır:

"Edirne Marşı"

İylilik insanlık halkın yapısı
Selimiye Camii Türk'ün tapusu
Dünyaya açılan zafer kapısı
Serhatların bekçisi güzel Edirne

Trakya'nın incisi güzel Edirne
Uygarlığın öncüsü güzel Edirne
Tunca-Arda-Meriç- coşar şanlı bağrında
Serhatların bekçisi güzel Edirne

Ragıp Üner, 17 Aralık 1945 tarihinde istifa ederek 25 Şubat 1946' da ikinci kez askere alınır. 1946 yılında Jandarma Genel Kumandanlarından Orgeneral Kemal Yasinkılıç'ın kızı arkeolog Fatma Sevim Hanım ile evlenir. 1923 doğumlu olan Fatma Sevim Hanım, asker babası ile daha küçük yaşta Türkiye'nin dört bir

yanını dolaşmış ve İstanbul Kız Lisesi'nden mezun olmuştur. Dr. Ragıp Üner ile Alman Filolojisi ikinci sınıf sınavlarının başarı ile sonuçlandığı gün tanışmıştır.⁶ Sevim Hanım ilk yıllarda evliliğin getirdiği sorumluluklar nedeniyle fakülteyi bir müddet bırakmak mecburiyetinde kalır. Ancak çocukları Fatma, Ahmet ve Mithat'ın dünyaya gelmesinden sonra Ankara Üniversitesi Klâsik Ön Asya ve Arkeoloji Bölümünden mezun olabilecek, bir süre Ankara Yüksek İş Koleji'nde lise son sınıf Sanat Tarihi öğretmenliği yapacaktır. Ragıp Üner, oldukça fedakâr bir eş ve anne olan Sevim Hanım'a duyduğu sevgiyi şu şiirle dile getirmiştir:

“Yalnız bana ve çocuklarına değil,
Anne ve babana da annelik ettin.
Saçını süpürge ettin,
Onların başucunda oturdun,
Uyumadan sabahladın.
Çocuklarının ve kendinin elbiselerini,
Kendin diktin.
Kar tipi dinlemeden,
Pazardan sebze, kasaptan et taşıdın.
Sensiz yaşayamayacağım,
Bu vücudu sensiz taşıyamayacağım.
Sen ey başımızın tacı,
Evimizin vekil harcı,
Hastalığımızın ilacı,
Sırtımızda Kabe'ye götürsek bile,
Ödemek mümkün mü senin hakkını.

Ragıp Üner ve Sevim Üner çiftinin mutluluklarına 1947 tarihinde bir mutluluk daha eklenir ve kızı Fatma dünyaya gelir.⁷ Üner, kızına olan sevgisini de rubailerle dile getirir:

“Sana tek ad veremem, sana bin ad verilir,
Ne Mezamir'i yeter, sana Tevrat verilir,
Magribi, Meşriki, kalpleri top top eriten,
O yeşil gözlere, Şehri Bağdat verilir.”

⁶ Saim Tunalı, “Prof. Dr. Râgıp Üner”, *Mediko-Sosyal Sağlık Dergisi*, İstanbul, C.8, S.96, s.5

⁷ Haz. Kâzım Öztürk, *TBMM Albümü (1920-1973)*, s.579 ; Fatma İnal, *röportaj* ; Ahmet Kemal Üner, *röportaj*

“İşte bir gül demeti, bir güzel yüzlü melek,
O’nu övmüşte yaratmış bir nazlı çiçek,
O benim kendi canım, kendi kanım,
Sorarlarsa varlığımı, kızım Fatoş’um demek.”

Üner, 30 Mayıs 1947’de terhisini müteakip Edirne Belediye Tabipliği görevine geri döner. Bu göreve asil olarak atanır. Ragıp Üner, akademik kariyerindeki önemli adımları Demokrat Parti’nin iktidarı döneminde atar. Demokrat Parti döneminde ülkede sosyo-ekonomik açıdan ciddi değişimler yaşanır. Özellikle 1950-1954 yılları arasında, Demokratik Parti’nin iktidara geldiği ilk yıllarda geçmişe göre bolluk ve rahatlık göze çarpar ve savaşın sıkıntılarını üzerinden atan ülkede, hemen her sektörde atılımlar gerçekleşir. Üner, 30 Kasım 1952 tarihinde Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizyoloji Kliniği (Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Anabilim Dalı) asistanı olur. İki yıl sonra hayatında önemli bir değişiklik daha olur ve 1954 yılında büyük oğlu Ahmet Kemal dünyaya gelir. 16 Ocak 1956’da klinik doçentliğine yükseltilir. 1957 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin kuruluşu ile birlikte bu fakültenin Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalını kurar. 14 Ocak 1959’da İzmir-Ege Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Kliniğinde görevlendirilir. 20 Temmuz 1959’da Fakülte Profesörler Kurulu Kararı ile Fizyoloji Kliniği Profesör ve Kürsü Direktörlüğüne seçilir ve bu şekilde profesörlüğe yükseltilmiş olur.⁸ Aynı yıl içinde Üner’in küçük oğlu Mehmet Mithat dünyaya gelir.

Üner, Ankara Veremle Savaş Derneği’nin, kuruluşundan (1946) vefatına kadar sürekli Yönetim Kurulu üyeliğinde bulunur. Ayrıca Türkiye Ulusal Veremle Savaş Dernekleri Federasyonu Yönetim Kurulu Üyeliğinde de uzun süre görev yapar.⁹

UNESCO Halk Sağlık Eğitimi Millî Komitesi Ankara Şubesi’nin kurucularından olan Üner, İzmir’de aynı komitenin ve İzmir Verem Savaş

⁸ Doğru Yol Partisi Milletvekili Aday Adayı Bilgi ve Müracat Formu ; A. Hilmi Gürses, a.g.m., s.6 ; Haz. Kâzım Öztürk, Milletvekilliğine Seçilmiş Olanlara Verilecek Olan Tutanak; TBMM Arşivi, Hal Tercümesi (kısaca); TBMM Albümü (1920-1973) ; Ragıp Üner, Gidişatname, s.1-2 (bu kitap oğlu Ahmet Kemal Üner tarafından yakın çevresine verilmek üzere az miktarda basılmıştır.)

Derneği'nin genel sekreterliğini yapar. Fransa, Amerika ve Japonya Tüberküloz cemiyetlerinin de faal üyesi olur.¹⁰ Tüberküloz; 1950'li yıllarda II. Dünya Savaşı'nın da etkileriyle bütün dünyada yaygın olarak bulunan bir enfeksiyondur ve senede 6-7 milyon insan bu hastalıktan ölür. Enfeksiyon kaynakları çok olan, tüberküloz bilgisi ve mücadelesi eksik olan ülkelerde tüberkülozun tahribatı da büyük olmaktadır. Ancak Üner'in de içinde bulunduğu Veremle Savaş çalışmaları ve B.C.G. koruyucu aşı kampanyası ile Türkiye'de her yıl veremli hasta sayısında düşüş görülür. Üner'in gayret ve çalışmalarının da etkisiyle bugün verem hastalığı, Türkiye'de eskisi kadar korkutucu ve yaygın bir hastalık olmaktan çıkmıştır.

Ragıp Üner toplumsal konularda oldukça hassastır ve duyarlıdır. Esasında veremle savaş konusundaki çalışmaları da bunu gösterir. Ancak Üner'in bir gazetede okuduğu millî mücadele yıllarının kahramanlarından Kara Fatma ile ilgili haber sonrasında kağıda döktüklerini vermek, onun bu hassasiyetini göstermesi bakımından daha etkili olacaktır:

"Bir resmini gördüm gazetelerde
Göğsünde İstiklal Madalyası vardı
Sağ elini açmış uzatıyordun
Dileniyordun...
Ölsem de, görmeseydim bu halini
Bilirim eski günlerini kahraman kadın
Nevşehir'e gelmiştin
Üstünde asker elbisesi vardı
Ayağında çizmeler
Kurtuluş savaşına askerler arasında girmiştin
Yaralanmıştın...
Sana İstiklal Madalyası da verildi
Her yerde alkış tutuluyordu sana
Heykelin de dikilecekti
Diyecek bir sözüm yok kahraman Kara Fatma
Talih utansın...Hepimiz utanalım

⁹ Ankara Veremle Savaş Derneği, **Dernek Üye Kayıt Defteri**, no:623; Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu, **Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu'nun 1993-1994 Yılları Çalışma Raporu**, s.8

¹⁰ Saim Tunalı, "a.g.m", s. 8

Keşke, ölsem de o resmini görmeseydim.”

Üner, yazdığı bu dizelerin altına bir de şöyle bir not düşer:

“Ey kahraman Türk kadını sen yerde sürünmeye değil omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın”

Kemal Atatürk

Kimsesiz çocuklar konusunda siyasete atıldığı yıllardaki çalışmalarının yanı sıra çocuklara vermek üzere yanında sürekli bozuk para bulundurması da Ragıp Üner’in hayata bakış açısını yansıtan bir diğer göstergedir. Etrafındakilere yardım etmek, insanları sıkıntılarından kurtarmak gayreti, birbirinden farklı görüşte birçok insanın Üner’e karşı büyük bir saygı ve sevgi duymasında önemli bir etken olur. Bu saygı sevgiyi yansıtmaları bakımından hakkında yazılan “Örnek Politikacı” başlıklı köşe yazısı oldukça dikkat çekicidir: “Sayın Üner, politik hayatında başka başka partilere sahip herkese hipokrat yeminine uygun bir şekilde hastalara tarafsız şefkat göstererek partili partisiz herkesin gönlünde dertlere derman bulan bir evliya gibi taht kurmuştur.

Yerel basınımızda sayın Üner, Marko Paşa¹¹ olarak ün yapmıştır. Bunun nedeni de Ragıp Üner’e sadece hastaların değil her çeşit sorunu olanların hatta hanımıyla geçinemeyenlerin bile gidip çare aradığı bilinir ve hemen herkes de memnun olarak döner.

Ragıp Üner partili olmuştur ama hiçbir zaman partizan olmamıştır. Bunun için de gerek Sağlık Bakanlığına gerekse İçişleri Bakanlığına getirilişinde ve Başbakanlık teklif edildiğinde hep bu meziyetleri göz önünde bulundurulmuştur.

Üner Hoca, Nevşehir için kendini adanmış, İbrahim Paşa’dan sonra Nevşehir’e en çok hizmet veren kişi olmuştur. Bugün Nevşehir’in kavuştuğu her türlü eserde Ragıp hocanın mutlaka emeği vardır.”¹²

Hacı Bektaş Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Başkanlığını yapan Üner, bu süre içinde Hacı Bektaş Veli Türbesi’nin ulusal ve uluslar arası düzeyde restorasyon ve organizasyonunda öncülük edip, Hacı Bektaş Kültür ve

¹¹ Marko Paşa: Mekteb-i Tıbbiye’den yetişip miralay olmuştur. 1277 sonlarında (1861 ortaları) ser-etibbâ olup sonra livâ ve ferik ve Recep 1288’de (Eylül-Ekim 1871) Tıbbiye Nazırı olmuştur. 1306’da (1888/89) o hizmette vefat etmiştir. (Mehmet Süreyya, *Sicill-i Osmanî* 6, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s.1819.)

¹² Şahin Kaya, “Örnek Politikacı” (yerel bir gazeteden alındığı bilinmekle beraber elimize geçen bu yazının alındığı gazete adı ve tarihi bulunamamıştır. Bunda yazının gazeteden kesilerek muhafaza edilmesi etkilidir.)

Sanat Festivalleri'nin kurucusu olur. Tasavvufun Üner'in hayatında önemli bir yeri vardır. Büyük bir Hacı Bektaşî Veli hayranıdır. Hacı Bektaşî Veli'nin yanında Mevlâna Celaleddin-i Rumi ve Yunus Emre gibi düşünürlerden oldukça etkilenir. Bu konuda Cumhuriyet gazetesinde sık sık yazılar yazar. Üner, arkadaşlarıyla yaptığı sohbetlerde de Mevlâna ve Hacı Bektaş'ı dilinden düşürmez.

Üner, 1960-1994 yılları arasında bir de Nevşehir Kültür ve Yardımlaşma Derneği ile Ankara'daki Edirneliler Derneği'nin başkanlığını yapar.¹³

1980 yılında politika hayatı sona eren Üner, bu yıldan sonra kendini hayır işlerine verir. Birkaç yıl sonra kalp rahatsızlığı olduğu ortaya çıkan Üner'in bu rahatsızlığından onu çok seven bazı dostlarının dahi haberi olmaz. Bu durum onun sorunlarıyla çevreyi rahatsız etmemek prensibinin çarpıcı bir örneğidir. Üner, 18 Mart 1992 tarihinde çok sevdiği eşini kaybeder.¹⁴ Bu üzücü olaydan iki yıl sonra Üner'in yorgun kalbi, geçirdiği bir kalp krizi sonucu 31 Ağustos 1994 tarihinde bütün çabalara karşın durur.

Üner, zihinlerde, örnek bir bilim ve devlet adamı olmasının yanı sıra yardımsever bir insan olarak da yer etmiştir. Uzun yıllar üniversitelerde bilim adamları yetiştirip, on binlerce insanı da şifaya kavuşturmuştur. Siyasette üstlendiği görevler sırasında birçok konuda Türkiye'nin geleceğini etkileyen önemli adımlar atmış, özellikle Nevşehir'in sorunlarını çözmek için çok çalışmıştır.

¹³ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.43, 29.5.1979, s.777; Gürses, "Röportaj"; H. Rıdvan Çongur, röportaj; Vatandaş Gazetesi, 26 Aralık 1987

¹⁴ Adalet Partisi'nin Nevşehir senatörlerinden ve eski sağlık bakanlarından Prof. Dr. Ragıp Üner'in eşi Sevim Üner'in cenaze namazına katılanlar arasında dönemin başbakanı Süleyman Demirel de vardır. Maltepe Camii'ndeki cenaze namazına Süleyman Demirel ile birlikte İçişleri Bakanı İsmet Sezgin ve bir çok siyasî katılmıştır.

2. BÖLÜM

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE RAGİP ÜNER'İN SİYASİ FAALİYETLERİ

A- Dönemin Siyasî Yapısı (1960-1980)

Ragıp Üner'in siyasette yer aldığı dönem, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasi sürecinde yaşadığı önemli kırılma noktalarını da bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlamda, Üner'in siyasette üstlendiği görevleri, bu noktaları göz önünde bulundurmak suretiyle bölümlere ayırmak mümkündür.

1) 1960-1970 Yılları:

Cumhuriyet tarihinin ilk darbesi olan 27 Mayıs 1960 Hareketi, 10 yıldır iktidarda bulunan DP yönetimine son vermiş, Türk siyasî tarihinde yeni bir dönem açmıştır.¹⁵

Hükümetin durumu tam olarak kavrayamaması, basına ve muhalefete baskı uygulaması, ordu mensuplarına ve bazı öğretim üyeleri ile üniversite talebelerine karşı tavrının değişmesi, iktisadî, sosyal alanlarda çöküntünün başlaması ihtilâlin gerekçeleri olarak öne sürülmektedir.¹⁶

27 Mayıs İhtilâli'nden kısa bir süre önce üniversiteli gençler ayaklanır. Bu ayaklanmada, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki bazı hocaların Tahkikat Komisyonu¹⁷ hakkındaki beyanları ve yönlendirmeleri oldukça etkili olur. Ali Fuat Başgil'e göre; 28 Nisan'da İstanbul Üniversitedeki ayaklanma ve çatışma 27 Mayıs İhtilâli'nin başlangıcı olur.¹⁸

¹⁵ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Sarmal Yay., İstanbul 1995, s.173; Fahir Armaoğlu, "Amerikan Belgelerinde 27 Mayıs Olayı", *Belleten*, LX, nr.227, Nisan 1996, s.203; *Milliyet*, 29 Mayıs 1960; *Hürriyet*, 30 Eylül 1960

¹⁶ Ali Fuat Başgil, (Çev. M. Ali Sebük, Akın, İ. Hakkı) *27 Mayıs İhtilâli ve Sebepleri*, İstanbul 1966, s.113-144; Sıtkı Ulay, *Harbiye Silah Başına: 27 Mayıs 1960*, İstanbul 1968, s. 10,242-244; *Milliyet*, 9 Haziran 1960; Ahmad, a.g.e., s.178; Alparslan Türkeş, *27 Mayıs 13 Kasım 21 Mayıs ve Gerçekler*, İstanbul 1977, s.74,78-80; Leyla Çambel, "Türkiye 27 Mayıs İhtilâlinde Sonra Atatürk Yolunda", *Forum*, Ankara, C.14, S.174, 01.07.1961, s.15,16; Tekin Erer, *Yassıada ve Sonrası*, İstanbul 1965, s.144,145; Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1980*, İş Bankası Yay., s. 819-827; Erdoğan Örtülü, *3 İhtilâlin Hikayesi*, 13 Kasım, 22 Şubat, 21 Mayıs, s. 3,4,46,164,165.

¹⁷ Tahkikat Komisyonu; 18 Nisan 1960 yılında Demokrat Parti Meclis Grubunun aldığı karar doğrultusunda, muhaliflere karşı tedbir maksadıyla oluşturulmuş bir komisyondur. Bu komisyon herhangi bir şahsın veya siyasî partinin faaliyetleri ve gelir kaynakları hakkında tahkikat açabilecekti. Buna ilaveten zarurî gördüğü taktirde, Meclisteki müzakereler hakkındaki görüşlerin gazete ve dergilerde neşrini yasaklayabilecekti. Başgil, a.g.e, s.118-120; Şevket Süreyya Aydemir, *İhtilâlin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilâli*, İstanbul 1999, s.294-296

¹⁸ Haydar Tunçkanat, "27 Mayıs 20 Yaşında", *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1980; Başgil, a.g.e., s.123-126;

22 Mayıs'a gelindiğinde Harp Okulu talebeleri Ankara sokaklarında sessiz bir yürüyüş yaparlar. Bu hareket, okul kumandanlarınca yönlendirilmiş olacağından, yakında çıkacak başka olayların da habercisi olma niteliğini taşımaktadır.¹⁹ Nihayetinde Silâhlı Kuvvetler, 27 Mayıs 1960 sabahında, yayınladığı bir bildiri ile ülke yönetimini ellerine aldıklarını duyururlar.

Politikacıları ve demokrasiyi içine düştüğü çıkmazdan kurtarmak, kriz nedeniyle meydana gelen üzücü olaylar ve kardeşin kardeşi vurmasını önlemek de 27 Mayıs Hareketi'nin gerekçeleri arasında gösterilmiştir.²⁰

27 Mayıs İhtilâli, en kısa zamanda seçimlere gitmek ve seçimi kazanan partiye devretmek vaadiyle yapılmış ve bunu gerçekleştirmek için de Millî Birlik Komitesi (MBK) adında bir komite kurulmuştur.²¹

Cemal Gürsel 6 Eylül 1960 yılında, kendisinin MBK'nin başkanlığına, hükümetin başbakanı olmasına, vekâleten Millî Savunma Bakanlığına ve Başkomutanlığa getirilmesine, MBK tarafından karar verildiğini ilân eder. Daha sonra aynı gün Gürsel kabineyi kurmuş olduğunu bildirir. Cemal Gürsel'in kurduğu bu ilk kabinede Ragıp Üner Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına getirilir.²²

Gürsel'in artık gerçekleşmekte olan demokratik gelişmelere uygun yeni bir kabine kurması için rahatça hareket etmesini sağlamak maksadıyla, 5 Ocak 1961 yılında hükümet istifa eder. Kurulan ikinci kabinede de Ragıp Üner Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına getirilir.²³ Ragıp Üner, 28 Aralık 1960'da MBK ile birlikte Kurucu Meclisi oluşturan Temsilciler Meclisi'nde²⁴ de bu sıfatla üye olarak bulunur.²⁵ 224 sayılı yasa ile sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi, sağlık hizmetlerinin yurdun en ücra köşesine götürülmesi çalışmaları Ragıp Üner'in

¹⁹ Başgil, a.g.e., s.143-144

²⁰ Şevket Süreyya Aydemir, "27 Mayıs İhtilâli ve Anatomisi", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1970; Ahmad, a.g.e., s.179; Türkeş, a.g.e., s.74; Mehmet Özgüneş, "27 Mayıs'ın Neresindeyiz", *Cumhuriyet*, 15 Kasım 1969

²¹ Fahir Armaoğlu, "Amerikan Belgelerinde 27 Mayıs Olayı", *Belleten*, LX, nr. 227, Nisan 1996, s.218; Ahmad, a.g.e., s.179; Aydemir, a.g.e., s. 354-356; *Milliyet*, 9 Haziran 1960; *Milliyet*, 13 Haziran 1960

²² *Cumhuriyet*, 6 Eylül 1960

²³ *Cumhuriyet*, 5 Ocak 1961; *Cumhuriyet*, 6 Ocak 1961, *Akis*, "Hükümet", 9 Ocak 1961, C.XX, Sayı:341, s.12

²⁴ Temsilciler Meclisi, siyasal partilerin üyeleri (CHP 45, CKMP 25) ve 67 ilin temsilcileri, barolar, basın, ticaret odaları, sendikalar, üniversiteler, gençlik kuruluşları gibi çeşitli kuruluşların temsilcilerinden oluşmuştur. MBK ile birlikte bu 272 üye Kurucu Meclisi oluşturmaktaydı. Feroz Ahmad, Ahmad, Bedia Turgay, *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)*, Ankara 1976, s.226,227

²⁵ T.C. Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, 6.1.1961, s.5-25

bakanlığı döneminde başlamış ve bu konuda, etkileri günümüze kadar gelen önemli çalışmalar ortaya konmuştur.²⁶

Bu dönemde, Türkiye'nin hızlı nüfus artışı, tarımdaki fırsat yokluğu ve yeni sanayilerin cazibesi kırsal kesimden büyük kentlere 1950'lerde başlayan akını arttırır. Yine 1960'ların başlarından itibaren Türk işçileri sürekli artan sayıda Almanya'ya göç etmeye başlarlar.

Bütün bu gelişmeler, Ragıp Üner'in bakanlığı döneminde nüfus plânlaması hakkında bazı tedbirlerin alınmasına yol açar. Nüfusun ve doğumların artışını kontrol etmek fikri başlangıçta ciddi tenkitlere muhatap olur. Ragıp Üner, sağlık bakanlığı döneminde nüfus artışının önüne geçme çalışmalarından ziyade, ana sağlığı ve doğum kontrolü üzerine çalışmalar yapar. Ancak nüfus plânlaması konusunda 1965 yılında mecliste Nüfus Plânlaması Kanunu'nun önemini kuvvetle savunacak ve nüfus plânlaması hakkındaki kanun tasarısının kabulü için gayret sarf edecektir.²⁷

Ragıp Üner, Almanya'daki işçilerin sorunlarıyla da ilgilenmiş ve bu konu üzerinde hassasiyetle durarak, Çalışma Bakanlığı'na yazılı soru önergeleri sunar.²⁸

27 Mayıs 1960'da Anayasa'nın yürürlükten kalkmasından dolayı, Kurucu Meclis, yeni bir Anayasa taslağı hazırlayarak 9 Temmuz 1961'de referanduma sunar. Bu anayasa yaklaşık %60 kabul oyu ile yürürlüğe girer. 1961 Anayasası önceki anayasadan oldukça farklı olup Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu olmak üzere iki meclisli bir sistem getirir. İki meclis birlikte Büyük Millet Meclisi'ni oluşturur.

Bu dönemdeki bir diğer yenilik de çıkarılan yasaların anayasaya uygunluğunu denetlemek gayesiyle Anayasa Mahkemesi'nin kurulması olmuştur. Anayasa aynı zamanda askerî Yüksek Komutanlık Kademeleri'ne de hükümette bir rol verir. Bakanlar, Genel Kurmay Başkanı ve silahlı kuvvetler temsilcilerinden oluşan Millî Güvenlik Kurulu kurulur. Bu kurulun görevi millî güvenlikle ilgili kararların alınmasında kabineye yardımcı olmaktır. Diğer bir önemli nokta ise düşünce, ifade, örgütlenme ve yayın özgürlükleri ile yeni

²⁶ Hürriyet, 17 Eylül 1960, 18 Eylül 1960, 30 Eylül 1960, 3 Kasım 1960, 10 Ocak 1960, 17 Ocak 1961

²⁷ Cumhuriyet, 17 Aralık 1960, 20 Aralık 1960 ; Hürriyet, 20 Şubat 1961; T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.27/2, 9.5.1965, s. 403,404; C.51/1, 2.2.1969, s.267

anayasa metninde yer alan diğer kişisel hakların güvence altına alınmış olmasıdır.²⁹

Millî Birlik Komitesi'nin iktidarı sırasında yapılan bazı işleri şöyle sıralayabiliriz; ekonomik sorunlara çözüm getirmek gâyesiyle Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın kurulması, üniversitelerin çalışmalarını düzenleyen ve özerklik veren yasanın çıkarılması, Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK), Türk Standartlar Enstitüsü ve Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun kurulması, 224 sayılı yasa ile sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi ve Adalet Partisi (AP) ve Yeni Türkiye Partisi'nin (YTP) kurulması.³⁰

Yeni Anayasa gereğince seçimler yapılır fakat hiçbir parti çoğunluğu elde edemez. 15 Ekim 1961'de yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Cemal Gürsel kazanır ve Türkiye'nin 4. Cumhurbaşkanı olur. Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı yaptığı yıllarda, ihtilâlin etkileri devam eder.

1962 yılı, yeni demokratik hayatın yerleşme çabaları ile geçer. DP'nin mirasçısı olarak kabul edilen AP 1963'teki yerel seçimlerde büyük bir başarı sağlar. Ancak AP lideri Ragıp Gümüşpala'nın, hükümet kurma girişiminde başarısız olması üzerine bu görev İnönü'ye verilir. Böylelikle 1963 yılında İsmet Paşa son başbakanlık görevine, Türkiye'nin ilk azınlık hükümetini kurarak başlar.³¹

Ekim 1965 seçimlerinde AP, oyların büyük çoğunluğunu alarak iktidara gelir ve sonraki yıllarda etkili olur. Bu dönemde AP Demirel hükümeti, 27 Mayıs rejiminden devrolan yeni güçlüklerle uğraşmak zorunda kalır. Bu yıllarda Türkiye'deki işçiler daha yüksek ücret ve iyi çalışma koşulları için verdikleri mücadelede daha da aktifleşir. Hatta bir grup sendikacı hükümet yanlısı Türk-İş'ten ayrılır ve DİSK konfederasyonunu kurar.

1968 yılında başta Almanya ve Fransa olmak üzere bütün Avrupa'yı saran öğrenci hareketleri, sonunda Türkiye'yi de, gençlerin sosyalist hareketleriyle, etkisi altına aldığını gösterir. Gençlik grubu, üniversite kampüslerinde ve sokaklarda silâhlı şiddet hareketlerinde bulunmakta, bombalı saldırılar, soygunlar ve adam kaçırmalar meydana gelmektedir.

²⁸ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.49, 14.11.1968, s.115-117 ; C. 65, 15.6.1971, s.380,381

²⁹ Ahmad, *Modern*, s.182,183; Tunçkanat, "a.g.m.", *Cumhuriyet*

³⁰ Ahmad, *Modern*, s.184-194; Tunçkanat. "a.g.m.", *Cumhuriyet*; Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İstanbul 1999, s.357,358

Seçim kanununun 109. maddesine göre eēit seçimi sağlamak için istifa eden bakanlardan biri de İçişleri Bakanı Faruk Sükan olur. Onun yerine 31 Temmuz 1969 yılında Ragıp ner atanır.³² Bu dönemde Türkiye ğretmenler Sendikası (TS) Genel Baēkanı Fakir Baykurt, Kayseri Olayları'nın üzerinden 1 ay geçmesine rağmen asıl suçluların serbestçe gezdiiğini ifade etmektedir. Bu konuyla alakalı olarak Ragıp ner'e sekiz sayfalık bir muhtıra verir.³³ 1 Ağustos 1969 tarihinde tarafsız olarak İçişleri Bakanlığına getirilen ner, 3 Kasım 1969'da yeni kabinenin kurulması ile bu görevden ayrılır.³⁴

2) 1970-1980 Yılları:

1970 yılına gelindiğinde geçen yıllara nazaran daha da artan soldaki ēiddet, MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) lideri Alparslan Trkeē'ın taraftarları ve sağın tepkisi ile karēılaēır.³⁵ Anarēi ve terör olayları üniversitelerden de taēarak, ülkenin diğer kentlerine yayılmaya baēlar, ülke büyük bir karēıklık içine girer.³⁶

Bu geliēmeler zerine 12 Mart 1971 tarihinde Genelkurmay Baēkanı Orgeneral Memduh Tağma'ın liderliğinde Türk Silâhlı Kuvvetleri hkmete bir "Muhtıra" verir. Muhtırada özetle ülkenin anarēi, kardeē kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içinde olduğu, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğinin ağır bir tehlikeye dētė, bu durumdan ülkeyi kurtarma görevini Türk Silâhlı Kuvvetlerinin zerine almaya kararlı olduğu ve reformları Atatürkçü bir grēle ele alacak, kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin kurulması isteği belirtilir.³⁷

Demirel'in istifasından sonra Kocaeli Milletvekili Nihat Erim uygun aday olarak görülür ve 19 Mart 1971'de kendisinden hükümeti kurması istenir.

Erim Hkmeti, anarēik hadiseleri bastırmayı ve anayasanın öngördüğü reformları gerekleētirmeyi hedef olarak seçer. Muhtıra öncesinde sol eğilimli teēkiltların baēlatmıē olduğu silahlı hadiseler daha da artar.³⁸ Bunun zerine beē gün sonra Türkiye'nin 11 ilinde sıkıyönetim ilan edilir. Anarēik hadiseleri

³¹ Ahmad, *Modern*, s.192,193; Zürcher, *a.g.e.*, s.363,364

³² *Milliyet*, 1 Ağustos 1969; Ahmad, *Türkiye'de*, s.371

³³ Fakir Baykurt, *Kayseri Olayları: İçişleri Bakanı Sayın Prof. Dr. Rğıp ner'e Verilen Muhtıra*, Ankara 1969, s.1-8

³⁴ Ahmad, *Türkiye'de*, s.371,378

³⁵ Ahmad, *Modern*, s.199-205; Zürcher, *a.g.e.*, s.364-375

³⁶ Yaēar Gürbüz, "12 Mart ve Sonrası", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 1971

³⁷ *Cumhuriyet*, 13 Mart 1971; Ahmad, *Modern*, s.209; Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği, *12 Eylül ncesi ve Sonrası*, Ankara 1981, s.8; Zürcher, *a.g.e.*, s.375

³⁸ Hüseyin Nail Kubalı, "12 Mart'ın Dēndrdkleri", *Cumhuriyet*, 7 Temmuz 1972; Yaēar Gürbüz, "12 Mart ve Sonrası", *Cumhuriyet*, 24 Nisan 1971

tertipleyen ve çıkaran, anayasal düzeni yıkmaya çalışan pek çok kişi tutuklanır.³⁹

5 Haziran 1972'de süresini tamamlayan Ragıp Üner'in senato üyeliği sona erer.

14 Ekim 1973'te yapılan seçimlerde hiçbir siyasi parti çoğunluğu sağlayamamıştır. Ragıp Üner bu seçimlerde AP adayı olarak Nevşehir Milletvekilliğine seçilir.⁴⁰

Ocak 1974'te CHP, MSP ile koalisyon hükümeti kurar. 1974 Kıbrıs Harekâtı, bu hükümet döneminde gerçekleştirilir. Bu hükümetin istifasından sonra güvenoyu alamamasına karşın Sadi Irmak Hükümeti, yenisi kuruluncaya kadar işbaşında kalır. Bu dönemde toplumda partilerden ziyade liderler ön plâna çıkmaya başlar. Daha sonra AP, CHP dışındaki partilerle bir koalisyon kurar. 1974'te çıkarılan genel af ile siyasi amaçla tutuklananlar serbest bırakılır. Aftan faydalanan bazı kesimler şiddet hareketlerine başlarlar. AP-CHP koalisyonu ise 1977 seçimlerine kadar bütünlüğünü korumayı başarır.

1977 yılı, işçi hareketlerinin yoğunlaştığı şiddet temposunun arttığı bir dönemdir. 1 Mayıs gösterileri yaklaşık kırk insanın hayatına mâl olur.⁴¹ Bu yıl ekonomik bakımdan da sıkıntılı geçer.⁴²

Ragıp Üner, 5 Ekim 1977'deki Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde Nevşehir üyeliğine seçilir. Bu dönemde Sosyal İşler ve Karma Bütçe Komisyonunda çalışır.⁴³ süre sonra bazı AP milletvekillerinin partiden ayrılmaları bu koalisyonun da sonunu getirir.

Demirel hükümeti zamanında Amerikan silah ambargosu kaldırılır ve ekonomik destek de sağlanır. Fakat 1979-1980 yıllarındaki petrol bunalımının etkileri ekonomiyi olumsuz etkiler. Bu yıllarda şiddet artık sadece sol ve sağ eğilimlilerin karşılıklı işledikleri cinayetlerden ibaret değildir; eski başbakan Nihat

³⁹ Kurtul Altuğ, 12 Mart ve Nihat Erim Olayı, Ankara 1973, s.1-5; Ahmad, *Modern*, s.212; Zürcher, a.g.e., s.377

⁴⁰ *Milliyet*, 14 Ekim 1973, 15 Ekim 1973, 17 Ekim 1973; Ahmad, *Modern*, s.226-228; Zürcher, a.g.e., s.380

⁴¹ Ahmad, *Modern*, s.236

⁴² Bu dönemde Avrupa'daki ekonomik durgunluk nedeniyle, Türk ürünleri için Batı pazarı daralmaktaydı. Almanya'daki Türk işçilerinin, döviz transferleri ile ekonomik büyümedeki olumlu etkileri de kısa sürmüştü, 1974'ten sonra azalmıştır. Çünkü Avrupa'daki işçilerin durumu kötüleşmiş ve aynı zamanda Türkiye'deki duruma güvenleri de kaybolmuştur. Koalisyon hükümetleri bu sorunu, pahalı, kısa vadeli borçlanmalar ve para basmak yoluyla gidermeye çalışmıştır. Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği, a.g.e., s.27; Zürcher, a.g.e., s.389

⁴³ *Cumhuriyet Senatosu Albümü*, 1977, s.176

Erim, DISK eski başkanı Kemal Türkler, Milliyet gazetesi başyazarı Abdi İpekçi ve MHP'nin genel başkan yardımcısı Gün Sazak gibi tanınmış kişiler de öldürülür. 10 yıl öncesinde üniversite öğrencileri arasında başlayan şiddet eylemleri, geniş halk kesimlerine artık iyice yayılmıştır. 1978 sonlarında Kahramanmaraş'ta çıkan büyük olaylar sonunda çok sayıda ölen ve yaralanan olur.⁴⁴

1979 ara seçimlerini AP kazanır ve hükümeti Demirel kurar. Bu hükümet zamanında ekonomik alanda, baş ekonomik danışman olarak atanan Turgut Özal'ın sorumluluğu altında "24 Ocak Kararları" olarak bilinen bir dizi önlem alınır. Ancak buna karşın, Cumhurbaşkanı'nın seçilmesinde ve terörün önlenmesinde önemli bir aşama kaydedilemez.

12 Eylül 1980 öncesinde, ülkedeki siyasi çalkantı ile birlikte fiyat artışları ve anarşi olağanüstü boyutlara ulaşır. Türk Silahlı Kuvvetleri, 12 Eylül 1980 sabahı okunan bir bildiri ile devletin organlarının işlemediğini gerekçe göstererek ülke yönetimine el koyduğunu ilan eder. Ayrıca parlamentonun dağıtıldığını, kabinenin görevine son verildiğini ve Millet Meclisi üyelerinin dokunulmazlıklarının kaldırıldığını bildirir.⁴⁵

Ragıp Üner'in Cumhuriyet Senatosu Nevşehir Üyeliği de 12 Eylül 1980'de Silahlı Kuvvetlerin ülke yönetimine el koyup Yasama Meclislerini kapatması ile sona erer.

B- Siyasette Üstlendiği Görevler

1- Sağlık Bakanlığı (1960-1961):

Ragıp Üner, 27 Mayıs 1960'da Silahlı Kuvvetlerin ülke yönetimine el koymasından sonra Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in kurduğu ilk 1977 seçimlerinde, CHP'nin aldığı oylarla milletvekili sayısı artar. Ancak, Bülent Ecevit'in koalisyon oluşturma girişimi kısa zamanda başarısızlığa uğrar. Ardından Demirel CHP dışındaki siyasi partilerle bir koalisyon oluşturur fakat bir kabinede 6 Eylül 1960 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na getirilir.⁴⁶ 5 Ocak 1961'de Cemal Gürsel'in yenilediği ikinci kabinede bu görevini sürdürür ve

⁴⁴ Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği, a.g.e., s.52; Zürcher, a.g.e., s.383,384

⁴⁵ Cumhuriyet, 12 Eylül 1980, 13 Eylül 1980; Ahmad, Modern, s.255; Zürcher, a.g.e, s.405

⁴⁶ Cumhuriyet, 6 Eylül 1960; Ahmad, Türkiye'de, s.222

6 Ocak 1961'de göreve başlayan Temsilciler Meclisi'nde de üye olarak bulunur.⁴⁷

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Türkiye'nin içinde bulunduğu iktisadî ve sosyal alanlardaki kötü durum sebebiyle oldukça önem taşımaktadır. Bu sebeple Ragıp Üner, bakanlığı süresince, sağlık hizmetlerinin ülkenin en ücra köşesine ulaştırılması ve sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkında çalışmalar yapar. Sağlık Bakanlığı tarafından "Sosyal Sağlık Hizmetleri Kanun Tasarısı" hazırlanır. Buna göre; tesis edilecek olan bölge sağlık merkezlerinde, vatandaşlar eşit ve ücretsiz olarak tedavi edilerek gerekli ilaçlar bakanlık eczanelerinden yine eşit ve ücretsiz olarak temin edilebilecek, sosyalleştirilen bölge ve kurumlarda çalışan sağlık personelinin herhangi bir şekilde menfaat sağlayarak serbest meslek icra etmesi önlenecektir.⁴⁸

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesiyle ilgili olarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından hazırlanan kanun taslağı hakkında bir ilmi komisyon oluşturulur. Komisyon raporuna göre özetle; Türkiye'de sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi gereklidir ancak öncelikle belli bölgelerde tatbik edilerek tecrübe edilmeli, eksiklikler giderilmeli, serbest hekimliğe de engel olunmamalıdır.⁴⁹

Ragıp Üner sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu hakkında gazetecilere yaptığı açıklamada bu iş için 2,5 milyar liraya ihtiyaç olduğunu ve doktorluğun sosyalleştirilmesi hareketinin kademeli olarak 10 yılda tamamlanacağını, bu hareket için her yıl 250 milyon lira sarf edilmesi gerektiğini ifade eder.⁵⁰

Ağır ve büyük maddî külfetlerle halledilmesi mümkün olan sağlık hizmetlerinin sosyalize edilmesi konusunda İngiltere ve Amerika'nın desteği umulur ve bu doğrultuda bu ülkelerin sağlık temsilcileri ile temaslarda bulunulur, sözler alınır.⁵¹

Milli Birlik Komitesi, yasama yetkisini Temsilciler Meclisi'ne devretmeden önce, sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu hakkındaki kanunu kabul eder. Buna

⁴⁷ *Cumhuriyet*, 5 Ocak 1961; *Cumhuriyet*, 6 Ocak 1961; Ahmad, *Türkiye'de*, s.227

⁴⁸ *Milliyet*, 20 Temmuz 1960, 14 Eylül 1960, 16 Eylül 1960, 17 Eylül 1960

⁴⁹ *Cumhuriyet*, 17 Eylül 1960; 18 Eylül 1960; *Hürriyet*, 17 Eylül 1960, 18 Eylül 1960

⁵⁰ *Hürriyet*, 30 Eylül 1960

⁵¹ *Hürriyet*, 3 Kasım 1960

göre, kanunun tatbikine 1962 yılında başlanacak ve 1977 yılında tamamlanacaktır.⁵²

Sosyalleştirmeye Doğu'dan başlanması plânlanır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, doğu bölgesindeki sağlık hizmetlerinin hızlı bir şekilde karşılanabilmesi için bu bölgede yüksek ücret karşılığında ve anlaşma ile doktor istihdamını kararlaştırır. Doktorların sosyalizasyon için genel yorumu "doktorluğun kurtuluşu" şeklinde olur.⁵³ Prof. Üner'e göre sosyalizasyon için sosyal sigorta da gerekmektedir. Dr. Üner, büyük şehirlerde biriken doktorların, doktor yüzü görmemiş Anadolu kentlerine ve köylerine gönderilmesi gayreti içinde olur ve bunu kısmen gerçekleştirir. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarının ilk adımları, Ragıp Üner'in bakanlığı döneminde böylelikle atılmış olur.

Sağlık sorunlarını çözmek üzere, Sağlık Bakanlığınca hazırlanan yeni kanun tasarıları arasında "Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi" kanunundan başka "Hemşirelik Kanunu", "Halk Sağlığı Akademisi Kanunu", "Farmakopeni Kanunu", "Kimsesiz Çocukları Koruma Kanunu", "Verem Kanunu" tasarıları da hazırlanır.⁵⁴

Üner, bakanlığı sırasında kimsesiz çocukların ıstırabı ile yakından ilgilenir ve bunların rahata kavuşabilmesi için ilk adımları atmaya çalışır. Dr. Üner bu konuda şu açıklamayı yapar: "Artık bu işe bir çare bulmalı. Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri korunmaya muhtaç çocukları koruyacak bir kanun tasarısı Bakanlığın elinde mevcuttur. Bu kanun teklifini bakanlık meclise getirmezse biz parlâmentoda bulunan doktorlar toplânarak bu kanun tasarısını Meclise getireceğiz. Korunmaya muhtaç çocuklar konusunda herhangi bir çalışma yapmanın zamanı geçmiştir. Bir an önce bu konuda gerekli çalışmalar yapılmalıdır."⁵⁵ Bu sözlerden anlaşılacağı üzere Ragıp Üner, kimsesiz çocukların problemleri üzerinde de hassasiyetle durur.

Ragıp Üner, bakanlığı döneminde salgın ve bulaşıcı hastalıklara çözüm getirmek için de önemli çalışmalarda bulunur. Eylül 1960 yılında Türkiye'de yaklaşık 250 bin veremli hasta mevcut olup buna karşın, 12 bin verem yatağı, 2 bin doktor vardır, bunun yarısı da beş büyük şehirdedir. Veremden ölüm miktarı

⁵² Hürriyet, 10 Ocak 1961

⁵³ Hürriyet, 17 Ocak 1961, 30 Ocak 1961

⁵⁴ Tunalı, "a.g.m.", s.6

⁵⁵ Tunalı, "a.g.m.", s.6; Cumhuriyet, 17 Nisan 1961

ise tahminen 25 bin civarındadır. Birçok kaza ve köy, doktor yüzü görmemektedir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nda oluşturulan bir komisyon tarafından "Veremle Savaş Kanunu" tasarısı hazırlanır. Üner, basına yaptığı açıklamada, verem aşısının mecburî hale getirileceğini ve bu konuda çetin mücadele verileceğini söyler.⁵⁶ Ragıp Üner, Cumhuriyet gazetesine verdiği bir demeçte "Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın millî eğitim seferberliğine paralel olarak çalışacağını, bölge okullarında dispanserler açılacağını, eczanelerin de sosyalle edileceğini" bildirir. Sağlık Bakanı Üner, Pakistan Üniversitesi'nin yüzüncü kuruluş yıldönümü münasebetiyle Pakistan'a gider ve bu ziyaret esnasında "Türkiye'de Tüberküloz" konulu bir de konferans verir.⁵⁷

1960 yılı içerisinde bulaşıcı hastalığa yakalanmış yaklaşık 25 bin kişi olup, yaklaşık 42 bin firengili ve 20 bin cüzzamlı bulunmaktadır. Bakanlıkça, bulaşıcı hastalıklar için 1960 yılı içerisinde 500 jeep satın alınıp aşı ile serum imalatı artırılır ve cüzzamla savaş konusunda mücadele kampanyası başlatılarak, Doğu Anadolu'ya cüzzam tarama ekipleri gönderilir.⁵⁸

Üner, ilaç sanayiindeki politikasında memleketin mutlaka yerli ilaç sanayiine kavuşmasını ister ve bu konuda çeşitli çalışmalar yapar. Her zaman ilaç ithalini önlemeğe çalışan Ragıp Üner, yerli ilaç sanayii konusunda görüşlerini şöyle ifade eder:

"Hayatî önemi haiz ilaçlardan gayrisine müsaade etmiyoruz. İlaç fabrikalarımız bütün memleketin ihtiyacını karşılamaktadır. Kurulmasına çalıştığımız ilaç kontrol lâboratuvarı sayesinde çalışmalar daha da ilmi olacaktır."

Ragıp Üner yerli ilaç fabrikalarını da sık sık kontrol eder. Bu sırada halkı bilinçlendirmek amacıyla açıklamalar yapar. Bu konuda yaptığı bir basın toplantısında; yerli ilaç sanayiinin dev adımlarla ilerlediğini, vatandaşların yerli ilaçları cesaretle ve emniyetle kullanabileceklerini tavsiye eder.⁵⁹

Ragıp Üner, bakanlığı sırasında sağlık tesislerinin perişanlığına da değinerek özellikle hastanelerin organizasyondan mahrum bulunduğuna dikkat

⁵⁶ Cumhuriyet, 28 Eylül 1960, 9 Ocak 1961; Hürriyet, 27 Eylül 1960

⁵⁷ Hürriyet, 7 Kasım 1960

⁵⁸ Cumhuriyet, 30 Eylül 1960, 18 Mart 1961, 15 Ağustos 1961

⁵⁹ Tunalı, "a.g.m.", s.6; Hürriyet, 4 Ekim 1961

çeker. Bu sebeple, eski hastanelerin binalarının yenilenmesi ve hastanelerin bir kısmının birleştirilmesi yoluna gidilmesi plânlanır.⁶⁰

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde açılması kararlaştırılan Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu'nun resmî açılışını da 13 Kasım 1961 yılında Sağlık Bakanı Ragıp Üner yapar. Bu okul kuruluşundan beri bir çok ulusal ve uluslar arası bilimsel faaliyetlerde bulunur, bir çok hemşirelik yüksekokulu ve fakültesi ile işbirliği içinde hareket eder ve öğrenci değişim programlarını yürütür.⁶¹

2- Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyeliği (1961-1972):

Ragıp Üner, 1961 Anayasası ile kurulan Cumhuriyet Senatosu'na 20 Kasım 1961'de Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından üye seçilir.⁶²

Üner, 1961-1972 yılları arasındaki senato üyeliği sırasında mecliste özellikle Nevşehir ili ve ona bağlı kaza ile köylere ait sorunların çözümü, bakanlıkların bütçe görüşmeleri, sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu, salgın hastalıklar ve verem savaşı, korunmaya muhtaç çocuklar meselesi, nüfus plânlaması, yabancı memleketlerdeki işçilerin sorunları ve çözümü hakkında özellikle soru önergeleri vermek ve görüşlerini bildirmek sûretiyle çalışmalarda bulunur.

Üner'in Nevşehir ili ve ona bağlı kaza ile köylere ait sorunların çözümü hakkında meclise verdiği bazı önergeler ve yanıtları şunlardır:

Nevşehir'in Gülşehir ve Avanos kazalarını da kapsayan Kızılırmak vadisinde pamuk yetiştirilmesine dair yazılı soru önergesine, Tarım Bakanlığı tarafından, bu bölgede pamuk yetiştirilmesi için halkın teşvik edileceğine dair bir yanıt verilir.⁶³

Nevşehir'de kurulacak olan tekstil fabrikasının özel bir kanunla inşasının durdurulmasından doğan hadiselerle dair yazılı soru önergesine, Sanayi Bakanlığı tarafından, bu fabrikanın kurulmasının kazanç sağlamayacağı gerekçesiyle inşaatın devamına dair olumsuz bir yanıt gelir.⁶⁴

⁶⁰ Hürriyet, 18 Mart 1961

⁶¹ Cumhuriyet, 17 Aralık 1960, 20 Aralık 1960; Hürriyet, 17 Ocak 1961, 19 Ocak 1961, 20 Şubat 1961, 4 Ekim 1961

⁶² Milliyet, 21 Kasım 1961

⁶³ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.1, 25.1.1962, s.446

⁶⁴ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.5, 4.10.1962, s.366,367

Nevşehir vilayetindeki tohumluk, yemeklik ve hayvan yemi ihtiyacına ilişkin vermiş olduğu yazılı soru önergesine, Tarım Bakanlığı tarafından, ihtiyacın karşılanacağı belirtilerek, olumlu yanıt gelir.⁶⁵

Nevşehir'deki tamamlanmamış fabrikanın yerine bir çuval fabrikası kurulmasının mümkün olup olmadığına dair verdiği bir yazılı soru önergesine, Sanayi Bakanlığı tarafından, şartların uygun olmadığı gerekçesiyle olumsuz yanıt verilir.⁶⁶

DSİ tarafından 1959-1964 yılları arasında Nevşehir ili dahilindeki programa alınan işlere dair yazılı soru önergesine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından, bir liste sunulur yanıt verilir.⁶⁷

Nevşehir ilinde kükürt maddesi bulunduğuna ve bu konuda bir araştırma yapıp yapılmadığına dair verdiği bir soru önergesine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü'nün bu konudaki çalışmalarının henüz tamamlanmadığını bildiren bir yanıt verir.⁶⁸

Nevşehir ilinde yapılmasına karar verilen afet evlerine dair yazılı soru önergesine ise, İmar ve İskân Bakanlığı tarafından, bütçe yetersizliği sebebiyle yapımına başlanmamıştır, şeklinde bir yanıt gelir.⁶⁹

Ayrıca mecliste, Nevşehir'in Derinkuyu ilçesine bağlı Kuyutatlar Köyü'nde vuku bulan sel âfetinin meydana getirmiş olduğu tahribat ile alınması gereken tedbirler konusunda bir demeç veren Üner, özellikle bent veya kanal yapılmasının gerekliliği üzerinde durur.⁷⁰

Üner, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 1972 yılı bütçe görüşmesinde, Nevşehir üzerine bir konuşma yapar. Bu konuşmada, Göreme ve Açıksaray harabeleriyle, Hacibektaş manzumesiyle, Derinkuyu ve Kaymaklı'daki yer altı şehirleriyle ve Kozaklı'da bulunan kaplıcalarıyla büyük bir potansiyele sahip Nevşehir'in öneminden kısaca bahseder. Buna ilaveten yapılan istatistikî ve ilmî çalışmaların neticesinde Nevşehir'in özellikle de Göreme'nin ön sıralarda olduğunu ifade eder. Üner, konuşmasının devamında, Nevşehir'in turistik öneminden dolayı, Turizm Bakanı'ndan Nevşehir'de bir "lisan okulu" veya en

⁶⁵ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.6, 6.11.1962, s. 245-247

⁶⁶ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.7, 11.12.1962, s.304,305

⁶⁷ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.19, 24.3.1963, s.569,570

⁶⁸ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.67, 25.11.1971, s.74,75

⁶⁹ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.4, 4.4.1972, s.355,356

⁷⁰ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.67, 30.9.1971, s.878

azından bir “tercüman rehberlik kursu” açılması için teşebbüste bulunmasını rica eder.

Ragıp Üner, turistik açıdan büyük değeri olan Göreme harabelerinin, ülkeye oldukça fazla miktarda döviz bıraktığını da ifade ederek, rüzgâr, kar ve yağmur ile sürekli aşınan Göreme için acele tedbir almak gerektiğine dikkat çeker.⁷¹

Üner’in 1961-1972 yılları arasındaki senato üyeliği zamanında üzerinde hassasiyetle durduğu en önemli konu “sağlık hizmetlerini sosyalleştirilmesi” olur.

Türkiye’nin sağlık sorunlarını çözmeyi ve sağlık hizmetlerini halkın ayağına kadar götürmeyi amaç edinen Tababetin Sosyalizasyonu Kanunu, 1962 yılında uygulanmaya başlanır.

Türkiye nüfusunun büyük çoğunluğu 1960’lı yıllarda sağlık tesislerinden, doktor ve ilaçtan mahrum bir haldedir. Üner’e göre, bu durum karşısında tek çıkar yol, sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonudur. Oldukça titiz ve başarılı bir şekilde hazırlanan sosyalizasyon plânının tatbikatı neticesinde, yolsuz, susuz, okulsuz, elektriksiz, sarp dağlarla çevrili, kışın karla kaplı yollarına, senenin altı ayı şehirlerle bağlantısı kesilmiş köylerde oturan Türk köylüsünün kapısına kadar doktor, hemşire, ebe ve ilaç ulaştırılmıştır. Dr. Üner, sosyalizasyondan önce Doğu illerinde 19000 kişiye bir doktor düşerken, 1960’lı yılların sonlarında 6000 kişiye bir doktor düştüğüne de dikkat çekerek Doğu’ya hizmet vermek üzere giden sağlık görevlilerinin önemine işaretlerle şunları söyler: “Tarihin bütün çağlarında jandarma ve tahsildardan başka ziyaretçisi bulunmayan Doğu illerine dikilen bu mütevazı âbideler, çevre sağlığını koruduğu gibi, bir yandan da toplum kalkınması ile kendisinden bekleneni verecektir.” Gerçekten de sosyalizasyon daha ilk tatbik yıllarında varlığını hissettirir ve buralarda salgın hastalıklar en az düzeye iner.⁷²

1970 yılına gelindiğinde de 224 sayılı kanun gereğince başlatılan, sosyalizasyon uygulamaları başarı ile yürür. 1962 yılında uygulanmaya başlanan sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki kanunun hükümleri gereğince, 1970 yılına kadar bütün Türkiye sosyalize edilecektir. Ancak sonradan yapılan bir değişiklikle, uygulama 1982 yılına kadar uzatılır.

⁷¹ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.2, 6.2.1972, s.674,675

Sosyalizasyon uygulamalarında 1970'li yılların başlarında bazı aksaklıklar ortaya çıkar. Sosyazasyon bölgelerinde önemli sayıda personel açığı olur. Bu azalmanın birçok nedeni vardır. Önceleri doktorlara, muayenehane kapatma tazminatı ve ihtisas zammı verilirken, bunlar sonradan kaldırılır. Bundan başka sosyalizasyon çalışmaları full-time uygulanmaya başlanır ve Türkiye'nin her tarafında ücret sistemi eşit duruma getirilir. Bütün bunların sonucunda; sosyalizasyon bölgelerinden birçok sağlık personeli Batı'ya akın eder. Üner, Doğu kalkınmasının ancak Doğu'yu bilerek, oraya hizmet götürerek mümkün olabileceğini, hizmetin götürülmesi sırasında, doğal olarak birçok aksaklığın olabileceğini ifade eder.⁷³

Bu dönemde dünyanın birçok ülkesinde uygulanmakta olan sağlık sigortasının Türkiye'de de uygulanması kararı alınır. Dr. Ragıp Üner'e göre; bu çalışmalarda ilk olarak, tıpkı sosyalizasyon çalışmalarında olduğu gibi, pilot bölge tatbikâtı yapılmalı ve sonradan geniş bir uygulamaya geçilmelidir.⁷⁴

Dr. Ragıp Üner'in sağlık bakanlığı zamanında olduğu gibi senato üyeliği zamanında da halk sağlığı için yaptığı en önemli çalışmalardan biri salgın hastalıklar ve verem savaşı üzerine yaptığı çalışmalardır.

Üner, verem savaşında, hızlı ve insan üstü bir çalışma ile alınan neticelerin bütün dünya milletlerini geride bıraktığını, en ücra köylerde bile her çocuğun omzunda mutlaka verem aşısı bulunduğunu ifade eder.

Üner, verem savaşının genel müdürü ile beraber gittiği Fransa ve Japonya'da yapılan verem çalışmalarını inceler. Buralarda oldukça büyük bir araç ve gereç bolluğu olduğunu, ancak kısıtlı imkânlarla rağmen verem konusunda Türkiye'de yapılan işi yapamadıklarını görür ve bundan bahisle veremle savaşın başarısını dile getirir. Metotlu ve bilgili bir verem savaşı sayesinde 1970 yılına gelindiğinde medenî milletlerin seviyesine gelinmiştir.

Veremle savaşta BCG kampanyasının payı büyük olur. Türkiye 4 defa taranır ve özellikle genç kuşaklar verem aşısına tabî tutulur. Dr. Üner, verem savaşına bağlı gezici ekiplerin verdiği hizmetlerden "bu hizmet verem yönünden olduğu kadar, akciğerin diğer hastalıklarını, kalp hastalıklarını ve akciğer kanserlerinin de erken teşhisi için büyük fayda temin eder." şeklinde övgüyle bahseder. Üner'e göre, Türkiye gibi fakir ülkeler için, "veremden korunma aşısı" uygulaması en doğru yoldur.

Türkiye'de 1970'li yıllara gelindiğinde halk sağlığının temelini teşkil eden bulaşıcı hastalıklarla savaş hizmetlerinde de başarı sağlanır ve hastalıklarda geçmiş

⁷² T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.51/1, 2.2.1969, s.268; Haydar Aksüğü, "Verem Savaşının Bugünkü Durumu", Cumhuriyet, 22 Ocak 1969; Cumhuriyet, 23 Haziran 1969; Zülfü Sami Özgen, "Ülkemizde Verem Savaşı", Cumhuriyet, 29 Ocak 1970

⁷³ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.2, 5.2.1972, s.497; Selâhattin Yazıcıoğlu, "Sosyalleştirme ve Aksaklıkları", Cumhuriyet, 13 Ağustos 1968

⁷⁴ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.56/2, 1.2.1970, s.734,735

yıllara nazaran azalma olur. Ancak bu yıllarda frengi ve trahom hastalığı yeniden görülmeye başlanır. Ragıp Üner, bu konuda Sağlık Bakanlığı'nı uyararak, uyanık olunmasını ister.

Üner, diğer kanser çeşitlerinde önemli bir artma olmadığı halde, akciğer kanserlerinin oldukça önemli oranda arttığına da dikkat çeker. Ona göre, bu artışta şehirleşmenin ve sigara içmenin büyük etkileri vardır. Ayrıca sigara paketlerinin üzerine "akciğer kanseri yapar" ibaresinin konulması ve bu konuda okullarda düzenli olarak konferanslar verilerek tütünün zararının anlatılması fikrine de destek verir. Kanserden ölenlerin sayısının her yıl artması üzerine Üner, kanser mücadelesine hız vermek için Sağlık Bakanlığı bünyesinde "Kanser Savaş Genel Müdürlüğü" nün kurulması fikrini ortaya atar.⁷⁵

Ragıp Üner'in üzerinde hassasiyetle durduğu ve sık sık dile getirdiği konulardan birisi de korunmaya muhtaç çocuklar meselesi olur.

Üner, Sağlık Bakanlığı 1965 yılı bütçesi üzerine yaptığı konuşması sırasında, köprü altında yatan, başıboş dolaşan 40 bin çocuğun bulunduğu, bunların 12 bin kadarının yetiştirme yurtlarında barınmakta ise de büyük çoğunluğunun himayeden mahrum başıboş olduğuna dikkat çeker. Ragıp Üner, her sene artan miktar karşısında mevcut kanun ve imkânların yetersizliğinden bahsederek Sağlık Bakanlığı'nın bu işe el koyarak Millet Meclisi'nde teklifler arasında bulunan kanunun çıkarılmasını rica eder.

1972 yılına gelindiğinde kimsesiz ve birçok suçların faili olan bu çocukların sayıları tahminen 200 bini bulur. Üner, Sağlık Bakanlığı bütçe görüşmeleri sırasında, her yıl bütçelerden bölük pörçük ödenek verilerek bir miktar çocuğun beslenme ve eğitimi sağlamak yerine, korunmaya muhtaç çocuklar için bir genel müdürlük kurularak, bu derde bir çare bulunmasını ister. Ayrıca yılda 250 bin çocuğun bakım ve eğitim eksikliğinden ölüp gittiğini belirterek, Bakanlığın Ana-Çocuk Sağlığı Teşkilâtına önem vermesini rica eder.

30 yaşını geçen bir kimsenin bazı kayıt ve şartlar altında evlat edinmesine imkan verilmesinin doğru olacağına inanan Ragıp Üner, evlat edinme hususunda evlat edinenin daha erkenden evlat edinebilmesini sağlamak amacıyla Medenî Kanunun 253. maddesinin değiştirilmesi hakkında bir teklif yapar. Ona göre, evlat edinme müessesesi sadece çocuğu olmayan kimselere ana baba mutluluğunu tattırma imkânını vermekle kalmaz. Aynı zamanda ana

⁷⁵ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.27/2, 9.5.1965, s.405; C.51/1, 2.2.1969, s.268-270; C.56/2, 1.2.1970, s.733-735; C.2, 5.2.1972, s.497-499

ve baba ihtimam ve terbiyesinden mahrum olan kimsesiz çocuklara bir aile yuvası temin ederek, onların gelişmesini tehdit eden bir çok tehlikeden kurtarmak amacını da güder. İsviçre’de ortalama insan ömrü 70, Türkiye’de 34 yıldır. Üner, işte bütün bu bilgilerin dikkate alınmasını ve evlât edinme olayında bazı değişiklikler yapılmasını ister. Ona göre, Medenî Kanuna uyarak evlât edinen ile evlâtlık arasındaki 18 yaş farkı olduğu gibi kalmalıdır. Ancak, çocuğu olmayan, çocuğu olmayacağı sağlık kurulu raporu ile sabit kalan ve 30 yaşını bitiren insanlara evlât edinme hakkı tanınmalıdır.⁷⁶

Dr. Ragıp Üner, 14 Mart 1972 yılında Adalet Bakanlığı’na Türk Medenî Kanunu’nun değiştirilmesine dair bir soru önergesi verir. Alınan yanıt olumlu olur ve evlât edinme hususunda gerekli değişiklik yapılır. Buna göre; evlât edinme konusunda daha önce 18 olan yaş farkı 15’e indirilir. Ayrıca çocuğun evlât edinilmesi söz konusu olduğu takdirde, yaş durumu, yaş farkı ve düzgün nesepli çocuğu olup olmaması gibi kayıt ve şartlar aranmaksızın evlâtlık ilişkisi kurulabilecektir.⁷⁷

Dr. Üner’in senato üyeliği boyunca bahsettiği bir konu da nüfus plânlamasıdır. Üner, 22 Mart 1965 tarihinde oylamaya sunulan, nüfus plânlaması hakkındaki kanun tasarısına kabul oyu verir. Çoğunluğun da kabul oyu vermesiyle Nüfus Plânlaması Kanunu kabul edilir. Bu kanun Üner’e göre, sağlık davası için kabul edilen kanunların en önemlilerinden biridir, tıpkı Tababetin Sosyalizasyonu Kanunu’nun tatbikatında olduğu gibi nüfus plânlaması konusunda da bir pilot bölge kurup bu bölgeden alınacak neticelere göre genel tatbikata geçmelidir.⁷⁸

Aile plânlaması, Türkiye için yeni bir kavram olup, 1960 yılından itibaren hükümetler tarafından ortaya atılmakta olan bir fikirdir. Ragıp Üner, son senelere gelinceye kadar “Türkiye’de doğum kontrolü” ve “nüfus plânlaması” konularından bahsetmenin mümkün olmadığına ancak Kurtuluş Savaşı’ndan bu yana savaşlardan uzak kalan; dış politikasında istikrar sağlayan ve yeni ilaçların keşfi ile salgın hastalıkları önemli bir miktarda bertaraf eden ülkemizde, nüfus artışının hızlı bir tempoya girdiğine değinir.

⁷⁶ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.27/2, 9.5.1965, s.404; C.51/1, 2.2.1969, s.270; C.2, 5.2.1972, s.499,500

⁷⁷ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.4, 25.3.1972, s.180

⁷⁸ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.26, 22.3.1965, s.250,251; C.27/2, 9.5.1965, s.403,404

Türkiye nüfus artışı bakımından dünya uluslarının başında gelir. 1940-1970 yılları arasında nüfus, 17.8 milyondan 35,6 milyona yükselmek sûretiyle 30 yılda iki misli olmuştur. Bu artış hızı ile 1970'li yılların başında yapılan araştırmalara göre, Türkiye 2000 yılında 100 milyon, 2065 yılında ise 600 milyon nüfuslu bir memleket olacaktır. Üner'e göre, Türkiye'de Nüfus Plânlaması Kanunu, tıbbî, sosyal ve ekonomik bazı zaruretler karşısında kabul edilmiştir. Türkiye'de çocuk düşürmemiş anne yoktur ve her yıl çok sayıda anne "kocakarı ilacı" kullanarak çocuk düşürmeye teşebbüsten ölüp gitmektedir. Bütün bu tıbbî, sosyal ve ekonomik zorunluluklar karşısında "doğum kontrolü"nü uygulamanın tartışmasını tarafsız olarak yapmak gerekir.

Üner, nüfus plânlaması hakkındaki görüşlerine ilaveten şunları da aktarır: "Türkiye'de uygulanacak olan nüfus plânlaması kanununun bizde nüfusu tahdit edip edemeyeceği de şüphelidir. Çünkü bu kanunla anne ölümlerinin ve çocuk ölümlerinin azalacağı bir hakikattir. Ayrıca doğum kontrolünde kullanılacak ilaçlar pahalıdır. Her vatandaşın, bunu yıllarca kullanmasına maddî imkân yoktur. Parasız ilaç dağıtımı da münakaşalı bir durumdur. Herhalde kanun tatbikatında pilot bölgeden alınacak neticeleri beklemek gereklidir."⁷⁹

Yabancı memleketlerdeki Türklerin sorunları ve çözümleri meselesi üzerinde de duran Üner, 8 Ekim 1968 tarihinde, yabancı memleketlere giden işçilerin ailelerine dair bir yazılı soru önergesini Çalışma Bakanlığı'na gönderir. Bu önergede, "İşçi olarak yabancı memleketlere giden erkek veya kadınların eş ve çocuklarının da beraber gitmelerini temin için Çalışma Bakanlığınca yapılan bir çalışma var mıdır? Bakanlıkça böyle bir çalışma yoksa...tarafımızdan bu anlamda bir kanun teklifi yapılırsa olumlu karşılanır mı?" soruları yer alır. Çalışma Bakanlığınca verilen yanıt, bu konuda Bakanlıkça köklü kültürel ve sosyal tedbirler alınmaktadır şeklinde olur.⁸⁰

Bundan 2 yıl sonra Ragıp Üner, Almanya'daki Türk işçilerine dair bir yazılı soru önergesi daha verir. Bu önergenin verilmesindeki en büyük etken bir Alman gazetesinde "Almanya'da yaşayan Türklerin hayvanca bir hayat sürdüğü" ifadelerinin yer alması olur. Çalışma Bakanlığınca verilen yanıt "perişan işçiler"

⁷⁹ Râgıp Üner, "Türkiye'de Nüfus Plânlaması", *Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1965; Râgıp Üner, "Korkunç Nüfus Artışı", *Cumhuriyet*, 11 Ekim 1972

⁸⁰ T.C. *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi*, C.47, 8.10.1968, s.523; C.49, 14.11.1968, s.115-117

deyiminin, kaçak olarak, turist pasaportu ile yurt dışına giden işçiler için söylendiği, şeklinde olur.⁸¹

29 Haziran 1971 tarihine gelindiğinde Üner, Almanya'da çalışan Türklerin durumuna dair bir yazılı soru önergesi daha verir. Bu önergede etkili olan hadise ise Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan Almanya'da Nürenberg M.A.N. Fabrikası'nda çalışan Türk işçilerine ait olan bir mektuptur. Bu mektupta, yabancı işçilerin 900, Türk işçilerin 600 Mark ücret aldığı, Almanların Türk işçilerine "domuzlar" diye hitap ettiği yazılmaktadır. Çalışma Bakanlığı'nın yanıtı gerçekte böyle olayların yaşanmadığı şeklinde olur.⁸²

2 Haziran 1972 tarihinde, dış ülkelerde bulunan Türk vatandaşlarının miktarının ne olduğuna dair bir de soru önergesi⁸³ veren Üner, bu dönemdeki senato üyeliği boyunca yabancı memleketlerdeki Türk vatandaşlarının problemleri ile yakından ilgilenir.

Dr. Üner tarafından, o yıllar içinde mecliste, belki de Türkiye'de ilk defa üzerinde hassasiyetle durulan bir konu da "hava kirliliği" olur. Fabrika dumanlarının, egzoz ve kalorifer kalıntılarının, havayı bozduğunu belirterek, bu kalıntılar içinde bulunan karbondioksit ve benz pyren denilen kanserojen maddelerin insan ömrünü kısalttığına değinir. Bu nedenle diğer kanser türlerinde artma olmamasına karşın akciğer kanserlerinde korkunç oranda bir hızlı artış vardır.⁸⁴

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1969 yılı bütçe görüşmelerinde söz alan Üner, bu konuşması sırasında da hava kirliliği konusunda bir açıklama yapar. Bu açılıma göre; yeni sanayi bölgeleri kurulmakta, şehirler gittikçe büyümekte, motorlu taşıma araçları gittikçe artmakta, sonuç olarak hava kirliliği meydana gelmektedir. İnsanın en doğal hakkı olan ve yokluğuna beş dakika dahi dayanamadığı havayı kirletmeye kimsenin hakkı olmamalıdır. Baca dumanları ve motorlu araçların egzoz dumanları içinde insan sağlığına zarar veren maddeler vardır. Odun, kömür ve sigara dumanında ise kanser yapan madde bulunur. Türkiye'de hava kirliliğinden en çok zarar gören şehir Ankara'dır. Ankara coğrafi koşulları nedeni ile hava kirliliğini ve dumanları dağıtacak rüzgârların tesirinden yoksundur. Hava kirliliğinin insanlar üzerindeki

⁸¹ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.65, 15.6.1971, s.380,381

⁸² T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.65, 2.7.1971, s.724

⁸³ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.4, 2.6.1972, s.615,616

⁸⁴ Râgıp Üner, "İnsanlık Yararına Kurulan Bilim: Ekoloji", Cumhuriyet, 21 Kasım 1970

etkisi önce tahriş edici sonra da kanser yapıcıdır. Yapılan araştırmalar sonucu akciğer kanserine yakalanma sayısı, sanayi bölgelerinde daha fazladır. İşte bu nedenlerden dolayı Üner, “hava kirliliği ile savaşmanın zamanı gelmiştir.” der.⁸⁵

Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Ragıp Üner, cezaevlerinin durumuyla da ilgilenmiştir. Bu doğrultuda, Adalet Bakanlığı’na, cezaevlerine dair bir yazılı soru önergesi verir. Üner, cezaevlerini ziyareti sırasında edindiği izlenimler sonucunda, mahkûmlara verilen yemeğin daha kaliteli olmasını, kantinin daha bakımlı hale getirilmesini ve hem genç yaştaki mahkûmlar hem de cezaevi için faydalı olacak halı yapımı işinin, bütün Türkiye il cezaevlerinde gerçekleşmesine imkân sağlanmasını ister. Adalet Bakanlığı’nın verdiği yanıt şöyledir; daha önceki yıllara oranla hükümlü ve tutukluların günlük iaşelerine ilave yapılmıştır. Bütün cezaevlerinde halı yapımı için ise binaların durumu buna müsait değildir. Ancak bütçe imkânları doğrultusunda yeni cezaevi binaları yapıldıkça, her yıl halı yapımında çalışan mahkûmların sayısının artırılmasına ve halı imalâtının bütün cezaevlerinde gerçekleştirilmesine çalışılmaktadır. Ragıp Üner’in Türk cezaevlerinin sorunlarıyla ilgilenmesi siyasal bir ilgi olmayıp tamamen insanî bir kaygının sonucudur.

Ragıp Üner’in önerisi, mahkûmların çalıştırılma yolu ile ıslahı metodu göz önünde bulundurularak, cezaevlerinde yatan mahkûmlara, onların ilerdeki hayatları için çok önemli olan, fotoğrafçılık, çantacılık, marangozluk, halıcılık gibi sanat öğretilmesidir.

Üner, 15 Şubat 1966 tarihinde, Cumhurbaşkanlığı kontenjan senatörlüğünden istifa eder, 21 Nisan 1966 tarihinde tekrar seçilerek, göreve başlar ve hizmet süresini 1972 yılı Haziran ayında tamamlar.

3- İçişleri Bakanlığı (1969):

Seçim kanununun 109. maddesine göre eşit seçimi sağlamak için İçişleri Bakanı Faruk Sükan 1969’da istifa eder. Seçim devresi dolayısıyla Anayasanın

⁸⁵ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.51/1, 2.2.1969, s.269

hükmüne göre⁸⁶, onun yerine 31 Temmuz 1969 yılında görev alması uygun görülen Ragıp Üner atanır.⁸⁷

Prof. Dr. Ragıp Üner, 1 Ağustos 1969 tarihinde 3 aylık bir süre için İçişleri Bakanı olarak vazifeye başlar. Böylece, İçişleri Bakanlığı'ndan bir doktor ayrılırken, yerine onun hocası olan başka bir doktor gelir.

Yeni İçişleri Bakanı Üner, üç ay sürecek olan görevine başlaması dolayısıyla 1 Ağustos 1969 Cuma günü basına şu demeci verir: "Anayasanın 109'ncu maddesi gereğince tevdi edilen İçişleri Bakanlığı görevime başlamış bulunuyorum. Milletime ve vatanıma daha çok hizmet imkânı bulduğumdan dolayı bahtiyarım. Hizmet sürem seçim devresine rastlamaktadır. Vazifemin ağırlığını müdrikim. Bu dönemi, başta Anayasa prensipleri olmak üzere mutlak kanun hâkimiyeti içinde geçirmek en büyük görevimizdir. Nizamsever halkımızın sağduyusuna, kanunlara riayet şuuruna güvenim tamdır. Ayrıca kamu düzeninin sağlanmasında görev alan vazifelilerin de hukuk devletinin icaplarını yerine getirmekte azamî titizlik göstereceklerine eminim."⁸⁸

8 Ağustos 1969 tarihinde, Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) Genel Başkanı Fakir Baykurt, Kayseri Olayları⁸⁹ ile alakalı olarak İçişleri Bakanı Ragıp Üner'e sekiz sayfalık bir muhtıra verir. Burada, üzerinden 1 ay geçmesine rağmen asıl suçluların serbestçe gezdiğini ifade eder. Ayrıca Üner'e verdiği muhtıradaki, Kayseri Olayları ile ilgili olarak sorguya çekilmesini ve yargılanmasını istediği uzun bir listeye de yer verir.⁹⁰

1969 Ağustos ayının sonlarında Tunceli'de gerici olarak adlandırılan bir grup ayaklanır. Elâziğ ve Tunceli Valileri, halkı kışkırttığı ve kamu düzenini tehlikeye düşürdüğü iddiasıyla "Pir Sultan Abdal" oyununun oynatılmasını yasaklar.⁹¹

⁸⁶ Seçim kanununun 109. maddesine göre eşit seçimi sağlamak için bakanlardan Faruk Sükan (İçişleri), Hasan Dinçer (Adalet) ve Saadettin Bilgiç (Ulaştırma) istifa ettiler. Yerlerine üç bağımsız senatör atandı: Ragıp Üner (İçişleri), Hidayet Aydıner (Adalet) ve Mehmet İzmen (Ulaştırma). (Ahmad, Türkiye'de, s.371)

⁸⁷ Milliyet, 1 Ağustos 1969; Ahmad, Türkiye'de, s.371

⁸⁸ Tunalı, "a.g.m", s.9

⁸⁹ 7 Temmuz 1969 gecesinde iki cami ve bir imam hatip okulu yakınında bomba patlar ve buna karşılık olarak gerici Kayseri'de ayaklanır. Vali, TÖS'ün Genel Kongresinin toplanmasını yasaklar. Komando birlikleri ve Toplum Polisi çağrılır. TÖS Başkanı Fakir Baykurt bu olaydan hükümeti sorumlu tutar ve TÖS'ün bu komplodan Valiyi haberdar ettiğini, fakat Valinin harekete geçmediğini söyler. Ahmad, Türkiye'de, s.370,371

⁹⁰ Baykurt, a.g.e., s.1-8

⁹¹ Ahmad, Türkiye'de, s.373

İçişleri Bakanı Ragıp Üner, Tunceli olayları ve Halk Oyuncularının oynatılmayan temsili konusunda şu açıklamayı yapar: "İster yerli, ister çeviri, her türlü sanat değeri olan tiyatro eserinin oynanması fikrindeyim. Sanat yasaklanamaz.

Bir ulusun kalkınmasında en büyük rol, üniversite ve tiyatroya düşer. Bu sebeptendir ki, mevcut üniversitelerimizde birer Tiyatro Enstitüsü açılmasını yıllardır savunurum.

Tiyatro, eğlence değil, eğitim örgütüdür. Bütün dünyada özel tiyatrolar hükümet ve belediyelerden yardım görürler. Bu görüşü benimsediğim için iki sene evvel bazı sanatçı arkadaşların yardımı ile kanun teklifi hazırlamıştım. Bir tiyatro eserinin bir ilde oynatılması, asayişten sorumlu olan o ilin valisine ait bir tasarruftur. Kanun bu yetkiyi Valiye vermiştir. Valinin tasarrufu ilgilileri tatmin etmeyebilir. O zaman yapılacak iş, yine, kanun ve nizamlar içinde yargı mercilerine başvurmaktır. Çünkü, idarenin eylem ve işlemlerini yargı organları denetler. İhkak-ı Hak yoluna gidilirse hepimizi gerçekten üzen olaylar meydana gelebilir. Tunceli olayları oraya gönderilen üç mülkiye müfettişi tarafından mahallinde incelenmektedir.

Sanatçının bizlere güveninin sarsılmamasını arzu ederim. Doğruya iyiye yönelmek, insanî bir görevdir. Hepimiz bu amaçla çalışıyoruz."⁹²

Ragıp Üner, 4 Kasım 1969 tarihindeki seçimler sonucu İçişleri Bakanlığı görevini Haldun Mentешеoğlu'na devreder.

4- Nevşehir Milletvekilliği (1973-1977):

14 Ekim 1973'te yapılan seçimlerin sonucunda Ragıp Üner , Adalet Partisi adayı olarak Nevşehir Milletvekilliğine seçilir.⁹³ Üner, milletvekilliği süresince özellikle Nevşehir'in sorunlarını çözmeye yönelik çalışmalar yapar.

Uzun süre Verem Savaş Derneği'nde görev yapan Dr. Üner, bu konudaki ve sağlık alanındaki çalışmalarına bu dönem de devam eder. Sağlık ve Sosyal İşleri, İçişleri ve Plân Komisyonlarına, Verem savaş dernekleri ile Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumuna yardım ve bazı vergilerden bütün harç ve resimlerden muaf tutulması hakkında kanun teklifinde bulunur.⁹⁴

⁹² Cumhuriyet, 7.9.1969

⁹³ Milliyet, 14 Ekim 1973, 15 Ekim 1973

⁹⁴ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.2, 13.3.1974, s.209; C.7, 1.11.1974, s.7

Üner, yalnızca kendi uzmanlık alanı olan sağlık konularıyla uğraşmakla kalmaz, aynı zamanda temsilcisi olduğu Nevşehir yöresinin altyapı, istihdam ve eğitim sorunları hususunda da bazı çalışmalarda bulunur.

Ragıp Üner'in, eğitimle ilgili olarak, mecliste daha önce de sık sık dile getirdiği Nevşehir'de yüksek lisan okulu açılması hususundaki gayretleri bu dönemde de devam eder. Bu doğrultuda Nevşehir'de yüksek lisan okulu açılmasına ilişkin, Başbakan'dan sorulmak üzere, bir yazılı soru önergesi verir.⁹⁵ Önergede; turistik bakımdan Türkiye'de ön sırada yer alan Nevşehir ilinde bir yabancı dil yüksek okulu açılması için Hükümetin bir çalışması olup olmadığı sorulur. Bu önergeye Başbakan adına Millî Eğitim Bakanı yazılı bir yanıt verir. Buna göre, bir yabancı dil yüksek okulu açılması ile ilgili Bakanlığa ulaştırılmış bir faaliyet mevcut değildir.⁹⁶

Üner, Eğitimle alakalı olarak bundan başka Nevşehir ilinin bazı ilçelerine Lise ve Sanat Okulu ve Hacıbektaş ilçesinde imam-hatip okulu açılmasına ilişkin Millî Eğitim Bakanlığı'ndan sormak üzere, yazılı soru önergeleri verir. Ancak Millî Eğitim Bakanlığı'ndan verilen yanıt bu yerlerin gerekli koşulları sağlamaması nedeniyle olumsuz olur.⁹⁷

Üner'in, ayrıca Nevşehir Gülhisar ilçesinde bölge tarım okulu açılmasına ilişkin sorusuna Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı, önümüzdeki yıllarda yeni okullar açılması programa alındığı takdirde bu ilde de bir tarım okulu açmanın mümkün olabileceği şeklinde yanıt verir.⁹⁸

Ragıp Üner'in, Nevşehir'in altyapı çalışmaları ile ilgili olarak, Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesini Avuç Köyüne bağlayan yolun yapımına ilişkin Bayındırlık Bakanlığı'ndan yazılı soru önergesine, Bayındırlık Bakanının cevabı; "Adı geçen yolun yapımı 1975 yılı tasarısına alınmış olup bakımına önem verilmesi için bölge müdürlüğüne talimat verilmiştir." şeklinde olur.⁹⁹

Üner'in, Nevşehir iline bağlı Gülşehir-Tözköy karayolunda asfalt kaplama yapımına ilişkin yazılı sorusuna, Bayındırlık Bakanı'nın cevabında, söz konusu yolun 1974 yılı asfalt kaplama programına dahil olmadığı bildirilir.¹⁰⁰ Daha sonra Üner, Nevşehir ve ilçeleri arasındaki karayollarının asfaltlanmasına dair bir

⁹⁵ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 7.5.1974, s.352

⁹⁶ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.5, 30.5.1974, s.647,648

⁹⁷ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 7.5.1974, s.352; C.7, 8.1.1975, s.484

⁹⁸ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.4, 24.5.1974, s.855

⁹⁹ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 30.5.1974 s.647

önerge daha verir. Bayındırlık Bakanı cevabında ,asfaltlama çalışmaları yapılacak olan ilçeleri bildirir. Bundan başka Üner, Bayındırlık Bakanlığı'ndan sormak üzere, 1976 yılında Nevşehir ilinde yapılacak yollara ilişkin bir yazılı soru önergesi verir. Bayındırlık Bakanı yanıt olarak, 1976 yılında yapılması plânlanan yolların haritasını sunar.¹⁰¹

Ragıp Üner, Nevşehir ile ilgili olarak istihdam konusunda da çalışmalar yapar. Üner, Nevşehir'de Soma fabrikası açılmasına ilişkin Gümrük ve Tekel Bakanlığına yazılı soru önergesi verir. Orta Anadolu'nun en çok üzüm yetiştiren ilinin Nevşehir olduğunu ifade eden Üner, elde edilen yıllık üzümün 220 milyon kilo olduğunu ve bunların hiçbir şekilde değerlendirilmediğini de sözlerine ekler. Önergedeki 1974 yılı içinde Nevşehir'e Soma Fabrikası açılması düşünülmekte midir? sorusuna Gümrük ve Tekel Bakanı tarafından şöyle yanıt verilir; Şanlıurfa ve Kilis'teki yıllık üzüm üretimi Nevşehir'e göre daha fazladır. Ayrıca Şanlıurfa ve Kilis'te mevcut şarap tesislerin arsalarından ve bir kısım binalardan faydalanılarak yapılacak yatırımın maliyeti de Nevşehir bölgesine göre daha düşük olacaktır. Bununla beraber bölgenin fazla miktarda üzüm üretimini göz önünde bulundurarak gelecek yıllarda durum yeniden değerlendirilebilir.¹⁰²

Üner'in, bir başka soru önergesi de Nevşehir'de Tekstil Fabrikası açılmasına dairdir. Ancak Sanayi ve Teknoloji Bakanı'nın cevabı, "Nevşehir'de bir tekstil fabrikası açmanın memleket ekonomisine yarar sağlamayacağı göz önünde bulundurularak bu konuda yeni bir çalışmaya gidilmemiştir." şeklinde olur.¹⁰³

Ragıp Üner, milletvekilliğini yaptığı Nevşehir ilinin sorunları ile ilgilenmenin yanı sıra çifte tabiiyet, yabancı memleketlerdeki cezaevleri, devlet memurluğuna alınan 18 yaşından küçükler hakkında da birer soru önergesi vererek bu konulara da değinir.

Nevşehir Milletvekili Ragıp Üner, çifte tabiiyet usulüne ilişkin sorusunda görüşlerini şöyle bildirir: "Bazı ülkeler ezcümle Yunanlılar çifte tabiiyet usulünü kabul ederek, yurt dışında bulunup da bir başka devletin tabiiyetine girmiş vatandaşlarını aynı zamanda kendilerine bağlı tutmaktadırlar." Üner, Türkiye'nin de bu şekli kabul etmesinin faydalı olup olmayacağını ve bu konuda bir çalışma

¹⁰⁰ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.4, 21.5.1974, s.561

¹⁰¹ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.20, 14.7.1976 s.480; 14.9.1976, s.615

¹⁰² T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 7.5.1974, s.352; C.11, 18.3.1975, s.125,126

¹⁰³ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 7.5.1974, s.352; C.5, 6.6.1974, s.49

olup olmadığını sorar. Dışişleri Bakanı , bu konuda bir kanun teklifi sunulduğunu ve çifte tabiiyet usulüne olumlu bakıldığı cevabını verir.¹⁰⁴

Üner, yabancı memleketlerdeki cezaevlerinde bulunan, Türk uyruklu kişilerin sayısı ve işledikleri suçlara ilişkin bir yazılı soru önergesi verir. Dışişleri Bakanı önergeye yanıt olarak konuyla ilgili bir liste sunar.¹⁰⁵

Ragıp Üner'in, devlet memurluğuna alınan 18 yaşından küçüklere ilişkin sorusunda; yıllardan beri bazı devlet memurluklarına 18 yaşından küçük gençlerin alındığını, bu gibilerin 18 yaşından önceki hizmet sürelerinin emekliliklerine ve terfi sürelerine eklenmediğini bildirir ve bu konuda bir çalışma yapılıp yapılmadığını sorar. Maliye Bakanı'nın verdiği yanıt bu konuda bir çalışma yapılmadığı ve yapılmayacağı şeklindedir.¹⁰⁶

5- Cumhuriyet Senatosu Nevşehir Üyeliği (1977-1980):

Ragıp Üner, 5 Haziran 1977 tarihinde Adalet Partisi'nden Nevşehir Senatörü olarak seçilmiştir.

Üner, Cumhuriyet Senatosu Nevşehir üyeliği zamanında, başta Nevşehir ili olmak üzere bazı illerin altyapı, istihdam, susuzluk gibi sorunlara çözüm getirmeye çalışır.

Üner, Nevşehir'de altyapı çalışmalarıyla ilgili çeşitli soru önergeleri verir. Bayındırlık Bakanlığı'na, Merkeze bağlı Sulusaray kasabası yolunun, Gülşehir'e bağlı Karacaşan kasabası'nın yolunun, Gülşehir ilçesi ile Tuzköy arasındaki yolun, asfaltlanması için bir çalışma yapılıp yapılmadığına dair soru önergeleri sunar.

Ayrıca Nevşehir'de Merkeze bağlı Kavak Kasabası yolunun, Avanos ilçesi ile Özkonak kasabası arasındaki yolun, Kozaklı ilçesi ile Kalaba kasabası arasındaki yolun, Merkeze bağlı Acıgöl ve Tatların kasabaları arasındaki yolun, Merkeze bağlı Boğazköy yolunun yapılmasına dair soru önergeleri verir.

Daha önce milletvekilliği ve senato üyeliği sırasında da fabrikaların açılmasına dair önerge veren Üner, bu dönemde de aynı çalışmaları devam ettirir ve Nevşehir'de istihdam ve üretim hakkında çalışmalar yapar. Tümosan fabrikasının, Suma fabrikasının, Tümsan fabrikasının, Aktarma Organları

¹⁰⁴ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.11, 27.4.1976, s.94,95

¹⁰⁵ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.10, 7.1.1975, s.463,464; C.11, 18.3.1975, s.68,69

¹⁰⁶ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.7, 1.11.1974, s.35

fabrikasının, Tekstil fabrikasının, Nişasta fabrikasının açılma çalışmalarına dair soru önergeleri verir.¹⁰⁷

Bu dönemde Nevşehir’de bir heyelan meydana gelir. Sonrasında Üner, bu konuyla alakalı afet evlerinin yapımına dair sürekli soru önergeleri sunup, afet evlerinin tamamlanması işinin takipçisi olur.¹⁰⁸

Üner, Nevşehir’in sulama hakkındaki sorunlarını çözmek amacıyla da çalışmalar yapar. Nevşehir’de Kızılırmak Sarıyazı Projesi’nin devreye girmesi, yapılması düşünülen su depoları ve su kanalları ile bazı köylerin susuzluk problemlerinin giderilmesi hakkında soru önergeleri sunar.

Nevşehir ilindeki eğitim hususundaki meselelerle de ilgilenen Üner, Kozaklı ilçesine bağlı Kapaklı köyü okulunun tamiri hakkında bir çalışma yapıp yapılmadığına, Uçhisar kasabasındaki yapılması düşünülen “Kız Sanat Okulu” inşaatının ne safhada olduğuna dair soru önergeleri verir.¹⁰⁹

Üner, sadece Nevşehir’in değil Ankara, Kırşehir, Niğde, Erzurum, Balıkesir, Yozgat, Çorum, Amasya illerinin de altyapı, istihdam gibi sorunlarına değinmiştir.¹¹⁰

Turizm konusuna büyük önem veren Üner, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı’na, Nevşehir il sınırları içinde bulunan Göreme harabelerinin korunması için bir tedbir alınıp alınmadığına dair soru önergesi sunar. Bakanlıkça verilen yanıt, Göreme ve Zelve Açık Hava Müzeleri düzenleme projelerinin 1979 yılı içinde tamamlanacağı, yani bu konu ile ilgili tedbirlerin alındığı şeklinde olur.¹¹¹

Üner, kültür açısından büyük önem verdiği Nevşehir’in Hacıbektaş ilçesinde bulunan Hacı Bektaş müzesinin onarılması ve düzenlenmesi hakkında da bir önerge verir.

Ragıp Üner, petrol aranmasının hızlanmasına dair yönelttiği soru önergesinde şu görüşlere yer verir; “Hızlı bir şekilde artan petrol fiyatları karşısında döviz kaynaklarımızın petrol için ayrılması, diğer ihtiyaçlara sarf edilememesi bir dar boğaz yaratmaktadır. Bunun yegane çözümü yeni enerji

¹⁰⁷ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.37, 25.5.1978, s.569; C.38, 20.6.1978, s.49; C.43/1, 15.5.1979, s.609; C.43/2, 23.10.1979, s.990; C.40, 27.3.1979, s.247

¹⁰⁸ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.37, 25.5.1978, s.570

¹⁰⁹ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.39, 19.9.1978, s.347; C. 42, 26.6.1979, s.974

¹¹⁰ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.38, 8.6.1978, s.689; C.39, 28.9.1978, s.438; C.39, 14.12.1978, s.680; C.41, 31.5.1979, s.785; C.42, 26.6.1979, s.974; C.40, 17.4.1979, 421; C.40, 24.4.1979, s.501; C.44, 20.12.1979, s.368; C.44, 6.11.1979, s.18

kaynaklarının aranmasına hız verilmek sûretiyle yurt içi üretimi, talepleri karşılayacak seviyeye çıkarmaktır. Bunun için de çok hızlı ve etkili bir arama programın düzenlenmesi gerekir.” Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı verdiği yanıtta; Türkiye’nin ham petrol ihtiyacının öz kaynaklardan karşılanması hedefi ile bu konuda plânlar ve çalışmalar yapıldığı bildirilir.¹¹²

ner’in Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na sorulmak üzere verdiği bir soru önergesi de lkemizde bulunmuş olan uranyum rezervlerine ve katı yakıt olarak kullanılan bitümlü şistlerden enerji elde edilmesi konusundadır.¹¹³

Prof. Dr. Ragıp ner, Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1978 yılı bte görüşmelerinde söz alır. Burada yaptığı konuşma sırasında Anayasanın 48’nci maddesinde yer alan “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için Sosyal Sigortalar ve sosyal yardım teşkiltı kurmak ve kurdurmak Devletin devlerindendir.” ifadesinden yola çıkararak sözlerine devam eden ner, Türkiye dahilindeki bütün sosyal güvenlik kurumlarının Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın çatısı altında toplnmasının zaruret olduğunu, bu şekilde, vatandaşları birbirine özendiren farklılıklar ortadan kalkacağını, sosyal güvenlik ve sosyal adaletin sağlanacağını söyler.

Sosyal Sigortalar Kurumunun temel hizmetlerinden birisinin de sağlık sigortası olduğuna değinen ner, tatmin edici ücret ve mukavele ile hekim istihdamını sağlayarak sağlık personeli sıkıntısının bertaraf edilebileceğini ifade eder. Dr. ner ayrıca, Sosyal Sigortalar hastanelerinin boş kalan hasta yataklarında sigortalı olmayan vatandaşlarımızın da tedavi edilmesi gerektiğine de temas eder.¹¹⁴

C- RAGIP NER’İN SİYASİ FAALİYETLERİ

1-Sağlık Hizmetlerine Dair:

Prof. Dr. Ragıp ner’in, uzmanlık alanı olan sağlık alanında özellikle sosyalleştirme, veremle savaş, nüfus plânlaması, hava kirliliği, konusundaki faaliyetleri n plâna çıkar.

a- Sosyalleştirme:

¹¹¹ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.39, 19.9.1978, s.338,339

¹¹² T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.43/2, 23.10.1979, s.1043,1044

¹¹³ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.41, 19.6.1979, s.935, C.43/2, 23.10.1979, s.1041

¹¹⁴ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.35, 10.2.1978, s.551-553

Millî Birlik Komitesi Sosyal İşler Komisyonu tarafından, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi ve sağlık hizmetlerinin yurdun en ücra köşesine götürülmesi kararlaştırılır. Bu doğrultuda Ragıp Üner'in önderliğinde Sağlık Bakanlığı tarafından "Doktorluğun Devletleştirilmesi" konusunda çalışmalara başlanır. Sağlık hizmetlerinin devletleştirilmesi hakkında, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan 39 maddelik kanun tasarısı, 16 Eylül 1960 tarihinde tamamlanır. Tasarının ilk maddesinde ve gerekçe kısmında şöyle denilmektedir: "İnsan hakları evrensel beyannamesinde bir hak olarak tanınan sağlık hizmetlerinden faydalanmanın ve sosyal adalete uygun bir şekilde ifasını sağlamak maksadıyla tababet ve tababetle ilgili hizmetler bu kanun çerçevesinde hazırlanacak bir program dahilinde sosyalleştirilecektir." Bundan başka tasarıya göre, sağlık hizmetlerinden eşit ve bedelsiz faydalanılacak, sağlık personeli ücret karşılığı mukavele ile istihdam edilecek, sosyalleştirme çalışmaları 15 yılda tamamlanacaktır.¹¹⁵

Doktorluğun devletleştirilmesiyle ilgili olarak, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından hazırlanan kanun taslağı hakkında, tartışmalarda bulunmak ve görüş bildirmek amacıyla ilmî bir komisyon çağrılarak geçici istişarî kongre toplanır.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Prof. Dr. Ragıp Üner sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi konusundaki geçici istişarî kongre toplantısında bir konuşma yapar. Burada sağlık hizmetlerinde istenilen düzeye gelinememesinin sebeplerinden bahseder. Bu sebeplerin başında, kamuda hizmet alan doktorların aynı zamanda muayenehane açarak mesleklerini serbest bir şekilde icra etmeleri, böylelikle para kazanmak imkânına sahip olmaları gelir. Bunun dışındaki en önemli sebep ise mâlî imkansızlıklardır. Bütçeden ayrılan miktar, sağlık hizmetleri için yeterli olamamaktadır. Üner, sağlık hizmetlerinin sosyal adalete uygun bir şekilde, özellikle köylük bölgelerdeki vatandaşlarımızın istifadelerine sunmak maksadıyla bu hizmetlerin sosyalleştirilmesinin en pratik çare olduğunu ifade eder.¹¹⁶

¹¹⁵ Ragıp Üner, *Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi*, Ankara 1961, s.53-63; *Cumhuriyet*, 17 Eylül 1960; *Hürriyet*, 17 Eylül 1960; *Milliyet*, 14 Eylül 1960, 17 Eylül 1960

¹¹⁶ Üner, a.g.e., s.63-67

Toplantı sonunda İstisârî Tıp Komisyonu, serbest hekimliğe de mâni olunmaması isteğini bildirerek “sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesini” kabul eder.¹¹⁷

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki kanun, Millî Birlik Komitesi tarafından, yasama yetkisini Temsilciler Meclisine devretmeden kısa bir süre önce 5 Ocak 1961 tarihinde kabul edilir.¹¹⁸

Sosyalleştirme hakkındaki kanunun tatbikine, 1962 yılında, mukavele ile ücretli doktor çalıştırılmak sûretiyle Doğu’dan başlanır.¹¹⁹ Sosyalizasyonun ilk uygulandığı il Muş olur. 1966 yılına gelindiğinde Muş’ta 125997 kişiye poliklinik yapılmış, 6063 kişi hastaneye sevk edilmiştir. Sağlık ocağı ve sağlık evlerinde ayakta tedavi edilenlerin sayısı 119934 kişidir. Aynı yıl içinde 23348 boğmaca, 36612 difteri, 31989 tetanoz, 1250 tifo, 2898 verem, 150807 kolera, 19827 çiçek aşısı yapılmıştır.

1966 yılında Muş ilinde tespit edilebilen 10 tifo, 2 difteri, 53 verem, 2930 kızamık, 334 boğmaca, 25 şarbon vakası vardır.

Sosyalizasyon çalışmaları, Bitlis, Van, Hakkari, Kars, Ağrı illeri ile Ankara Etimesgut Bölgesi’nde 1964 yılında, Erzincan, Erzurum, Diyarbakır, Siirt, Urfa, Mardin illerinde 1965 yılında uygulanmaya başlanır.

Sosyalleştirmenin 1967 yılında uygulanmaya geçildiği yerler ise Malatya, Elazığ, Adıyaman, Bingöl, Tunceli illeri ile İzmir Torbalı ve Ankara Abidin Paşa mıntıkası olur.¹²⁰

Üner, 1967 yılında Cumhuriyet gazetesindeki köşe yazısında, sosyalleştirme hakkında bilgiler vererek, “doktorluğun devletleştirilmesi, memleketimizin sağlık davasını halledecek ve köylünün ayağına kadar sağlık hizmetlerinin ulaşmasını temin edecek en doğru yoldur.” İfade ederek, ayrıca konu hakkında olumlu bir netice alındığı izlenimini de vermeye çalışır. Gerçekten de sosyalizasyon daha ilk tatbik yıllarında varlığını hissettirir ve buralarda salgın hastalıklar asgari dereceye iner.¹²¹

Türkiye’nin en ücra kesimlerine kadar sağlık hizmetlerini götüren sosyalizasyon sistemi ile, tedavi edici sağlık hizmetlerinin yanında, koruyucu

¹¹⁷ Cumhuriyet, 18 Eylül 1960; Hürriyet, 18 Eylül 1960

¹¹⁸ Resmi Gazete, 12 Ocak 1961, Kanun No:224, Sayı:10705; Hürriyet, 10 Ocak 1961

¹¹⁹ Hürriyet, 3 Kasım 1960, 17 Ocak 1961

¹²⁰ Ragıp Üner, “Tababetin Devletleştirilmesi”, Cumhuriyet, 16 Eylül 1967

¹²¹ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.51/1, 2.2.1969, s.268

sağlık hizmetlerine de öncelik tanınması bakımından önemli kazançlar getirilmiştir.

5 Ocak 1961 tarihinde kabul edilen sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin, 10 yıl içinde tüm ülkede uygulanması hedeflendiği halde 20 yıl sonra ancak ülkenin yarısında gerçekleştirilebilmiştir.

9 Temmuz 1978 tarihinde çıkarılan “Tam Süre Çalışma Yasası”, bir yıl sonrasında uygulamaya konmuştur. Sosyalleştirme uygulamalarında personel açığını engellemek gâyesiyle çıkarılan bu yasaya göre, kamu sağlık hizmeti ile özel çalışma birbirinden ayrılmıştır.

Önceleri doktorlara, muayenehane kapatma tazminatı ve ihtisas zammı verilirken, bunlar sonradan kaldırılması, sosyalizasyon çalışmalarının Full-Time uygulanmaya başlanması ve nihayetinde Türkiye’nin her tarafında ücret sisteminin eşit duruma getirilmesiyle, sosyalizasyon bölgelerinden birçok sağlık personeli Batıya akın eder. Böylelikle sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hususunda bazı aksaklıklar ortaya çıkar.¹²²

Sağlık Bakanı Prof. Dr. Ragıp Üner’in önderliğinde başlayan sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmaları Türkiye’de halk sağlığı açısından önemli derecede olumlu ilerlemelerin gerçekleşmesine neden olur. Ancak günümüzde de hâlâ yürürlükte olan sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki kanunun uygulanmasında, özellikle malî sorunlar nedeniyle, istenilen düzeyde tam bir başarı elde edilemez.

b- Veremle Savaş:

Dr. Ragıp Üner, 6 Eylül 1960 tarihinde başladığı sağlık bakanlığı görevinde Türkiye’de halk sağlığını önemli ölçüde tehdit eden veremin, kökünden kazınması konusunda yoğun çalışmalar içerisine girer. Nitekim bu dönemde memlekette yaklaşık 250 bin veremli hasta, bu hastalık nedeniyle ise 25 bin ölüm miktarı bulunmaktadır. Sağlık Bakanı Ragıp Üner, konu ile ilgili

¹²² T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.2, 5.2.1972 s.497; Şükrü Güner, “Ülkemiz Sağlığı Nasıl İyileşecek”, Cumhuriyet, 3 Eylül 1980

yaptığı açıklamalarda: “Türkiye’de veremi yok etmenin usûlü basittir fakat paraya dayanır. El ele verirsek çetin mücadelede muvaffak olabiliriz” der.¹²³

Sağlık Bakanlığı’nda kurulan bir komisyon tarafından “Veremle Savaş Kanunu” tasarısı hazırlanır. Bu kanunla verem aşısı mecburî hale getirilir ve memlekette hızlı ve olağanüstü bir çalışma başlar.¹²⁴ Üner, veremle savaş konusun daha titiz ve yoğun bir çalışma yürütmek amacıyla , Sağlık Bakanlığı içinde Verem Savaş Genel Müdürlüğü’nü kurar.¹²⁵

Türkiye’de veremden ölüm oranı 1945 yılında 100 bin kişide 262 iken 1965 yılına gelindiğinde 100 bin kişide 36’ya düşer. 1966-1967 yıllarında Trakya’da 1.200.000 kişide yapılan taramalarda elde edilen neticelere göre, tedaviye muhtaç veremli oranı şehirlerde B.C.G. koruyucu aşı yapılmış olanlarda % 03, aşı yapılmamış olanlarda ise % 025, bütün nüfusta ise % 016 olarak bulunur. Bu verilerden anlaşıldığı gibi, Türkiye’de B.C.G. koruyucu aşı kampanyası ile her yıl vereme tutulanların miktarında büyük oranda azalma olur.¹²⁶

Dr. Ragıp Üner senato üyeliği yaptığı 1969 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’nın bütçe görüşmeleri esnasında yaptığı konuşmada verem konusuna da yer verir. Üner, mecliste yaptığı bu konuşmada, verem çalışmaları hakkında izlenim edinmek için gittiği Fransa ve Japonya’da oldukça muazzam araç gereç bolluğu ve yeterli personelle çalışıldığını, buna rağmen orada bütün Türkiye’de personeli beş kişiyi geçmeyen dispanserlerin yaptıkları işi yapamadıklarını gördüğünü ifade eder.

Veremle Savaşta BCG kampanyasının payı büyük olur. Türkiye 4 defa taranır ve özellikle genç kuşaklar verem aşısına tabî tutulur. Dr. Üner, Verem savaşına bağlı gezici ekiplerin verdiği hizmetlerden “bu hizmet verem yönünden olduğu kadar, akciğerin diğer hastalıklarını, kalp hastalıklarını ve akciğer kanserlerinin de erken teşhisi için büyük fayda temin eder.” şeklinde övgüyle bahseder. Üner’e göre, Türkiye gibi fakir ülkeler için, “veremden korunma aşısı” uygulaması en doğru yoldur.¹²⁷

¹²³ Hürriyet, 27 Eylül 1960; Cumhuriyet, 9 Ocak 1961; 13 Mart 1961

¹²⁴ Cumhuriyet, 9 Ocak 1961

¹²⁵ Gürses, “a.g.m.”, s.5

¹²⁶ Haydar Aksüğü, “Verem Savaşının Bugünkü Durumu”, Cumhuriyet, 22 Ocak 1969; Cumhuriyet, 23 Haziran 1969

¹²⁷ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.51/1, 2.2.1969, s.268; C.56/2, 1.2.1970, s.733,734

1970 yılına gelindiğinde yaklaşık 24 milyon kişi veremden koruyucu B.C.G. aşısı ile aşılanmak, diğer taraftan da şehir ve köylerde 16 milyon kişi muayenesinden geçirilerek Türkiye'deki verem hastalığının şiddeti, hızı ve tahribatı çok büyük oranda önlenmiş olur.¹²⁸

1972 yılına gelindiğinde, veremli hasta sayısı 200 binin altına düşer. Bu dönemde veremle savaş konusunda yapılan çalışmalar geniş yankı uyandırır. Ragıp Üner, senato üyeliği zamanında mecliste yaptığı bir konuşmada, Dünya Sağlık Teşkilâtı yayınlarında, Türkiye'deki verem savaşından bahsederken "Türk mucizesi" ifadesi kullanıldığına değinir.¹²⁹

Ragıp Üner, Nevşehir milletvekilliği zamanında Verem Savaş derneklerine yardım hakkında kanun teklifinde bulunur. Bu kanun teklifine göre Verem Savaş dernekleri bazı vergilerden, bütün harç ve resimlerden muaf tutulacaktır.¹³⁰

Cumhuriyet Senatosu Nevşehir Üyeliği yaptığı 1977-1980 yılları arasında mecliste verem savaşına çok fazla değinmeyen Dr. Üner, bu yıllardan vefatına kadar veremle savaş derneklerinde faaliyet gösterir.

1946 yılında Ankara Veremle Savaş Derneği'nin kuruluşundan itibaren sürekli Yönetim Kurulu Üyeliğinde bulunan Dr. Ragıp Üner, bu dernek ile beraber Türkiye Ulusal Veremle Savaş Dernekleri Federasyonu Yönetim Kurulu Üyeliğinde de vefatı olan 1994 yılına kadar görev yapar.¹³¹

c- Nüfus Plânlaması ve Doğum Kontrolü:

Türkiye için yeni kavramlar olan Nüfus plânlaması ve doğum kontrolü ile ilgili olarak ilk defa 1960-61 yıllarında, bazı görüşler ve tasarı ileri sürülür. Ankara'da yapılan ve Sağlık Bakanlığı temsilcisinin de hazır bulunduğu bir seminerde doğum kontrol ilaçlarının ithaline ve kürtaja müsaade edilmesi hususunda fikir birliğine varılır.¹³² Ancak bu konu bazı profesörler tarafından

¹²⁸ Zülfü Sami Özgen, "Ülkemizde Verem Savaşı", Cumhuriyet, 29 Ocak 1970

¹²⁹ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.2, 5.2.1972, s.498,499

¹³⁰ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.7, 1.11.1974

¹³¹ Ankara Veremle Savaş Derneği, Dernek Üye Kayıt Defteri, no:623; Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu, Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu'nun 1993-1994 Yılları Çalışma Raporu, s.8

¹³² Cumhuriyet, 17 Aralık 1960

tenkit edilir. Onlara göre; nüfus artışını önlemek için bir tedbir almak şöyle dursun, artıştan memnun olunmalıdır.¹³³

4 Ekim 1961 yılında Hürriyet gazetesinde çıkan bir haberde, bir soru üzerine Üner, “doğum kontrolüne ben de karşıyım. Bakanlıkça bu konuda böyle bir çalışma yapılmamaktadır.” şeklinde yanıt verir.¹³⁴ Üner’in doğum kontrolü hakkındaki görüşleri, o dönemler için nüfus artışını önlemek amacıyla ziyade ana sağlığını korumak ve doğumların kontrol altına alınabilmesini sağlamak maksadıyla olur. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’nın hazırladığı tasarıya göre; ana ve çocuk sağlığını korumak, ilkaha mâni olmak gâyesiyle, doğumların kontrol altına alınabilmesini sağlamak için kürtaj yapan ile yaptırana verilen ceza arttırılır.¹³⁵

Prof. Dr. Ragıp Üner’in doğum kontrolünü temin edecek ilaçların ithali ve kullanılmasına izin verilmesi için hazırladığı kanun tasarısı, politik kaygıların da etkisiyle parlâmentoya getirilemez.¹³⁶ Ancak diğer taraftan yaptığı temaslar ve verdiği beyanlarla, doğum kontrolünün ortamını hazırlamış olur.

Üner, 22 Mart 1965 tarihinde Dr. Kemal Demir’in Bakanlığı zamanında oylamaya sunulan, nüfus plânlaması hakkındaki kanun tasarısına kabul oyu verir. Çoğunluğun da kabul oyu vermesiyle Nüfus Plânlanması Kanunu kabul edilir. Burada kabul edilen tasarı metni Üner’in daha önce bu konu hakkında hazırladığı metnin aynısıdır. Bu kanun Üner’e göre, sağlık davası için kabul edilen kanunların en önemlilerinden biridir.¹³⁷

Üner’e göre, Türkiye’de Nüfus Plânlanması Kanunu, tıbbî, sosyal ve ekonomik bazı zaruretler karşısında kabul edilmiştir. Türkiye’de çocuk düşürmemiş anne yoktur ve her yıl çok sayıda anne “kocakarı ilacı” kullanarak çocuk düşürmeye teşebbüsten ölüp gitmektedir. Bütün bu tıbbî, sosyal ve ekonomik zaruretler karşısında “doğum kontrolü”nü uygulamanın tartışmasını tarafsız olarak yapmak gerekir.

Ragıp Üner, son senelere gelinceye kadar “Türkiye’de doğum kontrolü” ve “nüfus plânlaması” konularından bahsetmenin mümkün olmadığına ancak Türk Kurtuluş Savaşı’ndan bu yana savaşlardan uzak kalan; dış politikasında

¹³³ Cumhuriyet, 20 Aralık 1960

¹³⁴ Hürriyet, 4 Ekim 1961

¹³⁵ Hürriyet, 19 Ocak 1961

¹³⁶ Tunalı, “a.g.m.”, s.6

istikrar sağlayan ve yeni ilaçların keşfi ile salgın hastalıkları önemli bir miktarda bertaraf eden ölkemizde, nüfus artışının hızlı bir tempoya girdiğini ve artık Türkiye'nin nüfus artışı bakımından dünya uluslarının başında geldiğini ifade eder.

Üner, nüfus plânlaması hakkındaki görüşlerine ilaveten "Türkiye'de uygulanacak olan nüfus plânlaması kanunu bizde nüfusu tahdit edip edemeyeceği de şüphelidir. Çünkü bu kanunla anne ölümlerinin ve çocuk ölümlerinin azalacağı bir hakikattir. Ayrıca doğum kontrolünde kullanılacak ilaçlar pahalıdır. Her vatandaşın, bunu yıllarca kullanmasına maddî imkân yoktur. Parasız ilaç dağıtımı da münakaşalı bir durumdur." şeklinde bir yorumda bulunur.

Ragıp Üner, 1940-1970 yılları arasında Türkiye nüfusunun, 17.8 milyondan 33.6 milyona yükselerek 30 yılda tam ikimislili olduğunu, yapılan tahminlere göre 2000 yılında Türkiye nüfusu 100 milyon olacađını¹³⁸ belirterek bu sözleriyle dikkatleri nüfus plânlaması ve doğum kontrolü üzerine çekmeye çalışmış, günümüz Türkiye nüfus miktarı göz önünde tutulursa bu konuda kısmen de olsa başarılı olmuştur.

Üner, ayrıca çalışmalarını topluma ulaştırmak için doğum kontrolü hakkında bir de eser yayınlar.¹³⁹

d- Hava Kirliliği:

1960'lı yıllarda, "hava kirliliği" sorunu, belki de mecliste ilk defa Dr. Üner tarafından üzerinde hassasiyetle durulan bir konudur. O, fabrika dumanlarının, motorlu araçların egzoz dumanları ve kalorifer kalıntılarının, havayı bozduğunu belirtir. Bu kalıntılar içinde bulunan karbondioksit ve benz pyren denilen kanserojen maddelerin ise insan ömrünü kısalttığına değinir. Bu nedenle diğer

¹³⁷ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.26, 22.3.1965, s.250,251; C.27/2, 9.5.1965, s.403,404; Tunalı, "a.g.m.", s.6

¹³⁸ Ragıp Üner, "Türkiye'de Nüfus Plânlaması", Cumhuriyet, 14 Temmuz 1965; Ragıp Üner, "Korkunç Nüfus Artışı", Cumhuriyet, 11 Ekim 1972

¹³⁹ Ragıp Üner, Türkiye'de Doğum Kontrolünün Uygulanması Üzerine İncelemeler, Ankara 1961

kanser türlerinde artma olmamasına karşın akciğer kanserlerinde korkunç oranda bir hızlı artış vardır.¹⁴⁰

Hava kirliliğinin insanlar üzerindeki etkisi önce tahriş edici sonra da kanser yapıcıdır. Akciğer kanserine yakalanma sayısı, sanayi bölgelerinde daha fazladır. Şehirler gittikçe büyümekte ve motorlu taşıma araçları gittikçe artmaktadır. İşte bu nedenlerden dolayı Üner, “hava kirliliği ile savaşmanın zamanı gelmiştir.” der.

Üner, Türkiye’de hava kirliliğinden en çok zarar gören şehrin Ankara olduğundan bahsederek, Ankara’nın coğrafi koşulları nedeniyle havadaki kirliliği ve dumanları dağıtacak rüzgârların tesirine kapalı olduğunu söyler. Böylelikle Üner, hava kirliliği hususunda, Ankara’da ve bu gibi şehirlerde alınması gereken önleme dikkat çeker.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1969 bütçe görüşmelerinde, insanların açlığa beş hafta, susuzluğa beş gün dayanabildiğine, havasızlığa ise beş dakika dayanamadığına değinen Üner, insanların en tabii hakkı olan ve yokluğuna beş dakika dahi dayanamadığı havayı bozmaya kimsenin hakkının olmadığına dikkat çeker.¹⁴¹

Ragıp Üner, hava kirliliğinin insanlar ve bitkiler üzerinde olumsuz etkiler yaptığını belirterek, doğada varolan canlı ve cansız her varlığın bir işlevi olduğunu, insanların teknolojiyle beraber; hayvan, bitki ve eşya aleminin dengesini bozduğunu, bu durumun devam etmesi halinde kısa bir süre sonra kara, hava ve denizlerde bir tek canlı kalmayacağını da ifade eder.

2-Nevşehir’in Sorunlarına Dair:

Doğduğu yer olan Nevşehir’i çok seven ve bu sevgisini “Türkiye’nin en büyük şehri Nevşehir’dir.” sözüyle sık sık ifade eden Ragıp Üner,¹⁴² 20 yıllık parlamento hayatının her döneminde, Nevşehir ilinin sorunlarına yönelik çalışmalar yapar. Nevşehir’in altyapı, istihdam, üretim, eğitim, turizm ve kültür alanlarındaki her türlü problemini Meclis gündemine taşır. Bu anlamda; Nevşehir ilinde altyapı ihtiyaçları kapsamında su, haberleşme ve ulaşım

¹⁴⁰ Ragıp Üner, “İnsanlık Yararına Kurulan Bilim: Ekoloji”, *Cumhuriyet*, 21 Kasım 1970

¹⁴¹ T.C. *Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi*, C.51/1, 2.2.1969, s.269

¹⁴² Hüseyin Ünlü, röportaj

sorunlarının giderilmesi; istihdam ve üretim sorunlarıyla alakalı olarak yörede yetişen ürünlerin verimliliğinin artırılması ve yerinde işlenmesi; ayrıca yeni okulların açılması, turizm alanlarının rehabilite edilip geliştirilmesi ve kültür miraslarının korunması gibi bölge insanının eğitim, kültür ve ekonomik refah çitasını yükseltecek pek çok girişimde bulunur.¹⁴³

Burada yeri gelmişken, yukarıda bahsedilen turizm ve kültür hususlarına örnek teşkil edecek bazı hususlara değinmekte yarar vardır. Ragıp Üner, hem meclis konuşmalarında hem de Turkish Daily News gazetesindeki makalelerinde, turistik açıdan büyük değeri olan Nevşehir’de bulunan Göreme harabelerinin, uçsuz bucaksız bir vadi içinde alabildiğine uzanan Peri Bacaları, kiliseleri ile mağaraları ile ülkeye oldukça fazla miktarda döviz bıraktığını ifade ederek, rüzgar, kar ve yağmur ile sürekli aşınan Göreme için acele tedbir almak gerektiğine dikkat çeker.¹⁴⁴

Üner, Hacı Bektaş Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Başkanlığı süresince Hacı Bektaş Veli Türbesinin ulusal ve uluslar arası düzeyde restorasyon ve organizasyonuna da öncelik eder, meclis gündemine getirir. Hacı Bektaş Kültür ve Sanat Festivallerinin kurucusu olan Üner, 1960-1994 yılları arasında Nevşehir Kültür ve Yardımlaşma Derneği’nin de başkanlığını yapar. TRT’de Hacı Bektaş Veli ile ilgili hazırlanan bir kültür programı dolayısıyla, programı hazırlayan H. Rıdvan Çongur’ a ödül veren Üner, bu tür çalışmalara da destek verir.¹⁴⁵

Ragıp Üner, 31 Aralık 1993 tarihinde, cumhurbaşkanını ziyaret eder ve Nevşehir Damat İbrahim Paşa Üniversitesi Kurulması önerisini, bu üniversite için ayrılan yerin paftasıyla birlikte sunar ve “bu bana Nevşehir halkının emanetidir.” der. Ragıp Üner’in bu konuyla ilgili olarak hazırladığı kanun tasarısı meclis gündemine gelir. Ancak komisyona havale edilir ve araya 94 seçimlerinin girmesi sonucu öylece kalır. Ragıp Üner, vefatından önce yakınlarına Nevşehir’de Damat İbrahim Paşa Üniversitesi’nin kurulmasını vasiyet eder. Ragıp Üner’in vefatından sonra öğrencisi Prof. Dr. A. Hilmi Gürses başkanlığında, Prof. Dr. Ragıp Üner İnsan-Bilim ve Eğitimi Kültür Vakfı kurulur.

¹⁴³ Yeni Nevşehir, “Kıymetli Hemşehrimiz Ragıp Üner Tarafından; Şehrimizde Soma Fabrikası Yapılması İstendi”, 15 Mayıs 1965

¹⁴⁴ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.2, 6.2.1972, s.674,675; Ragıp Üner, “Göreme Is Collapsing”, Turkish Daily News, 2 September 1974

Bu vakıfta oğlu Ahmet Kemal Üner ikinci başkan, diğer çocukları ise üye olarak yer alır. Vakfın amacı Nevşehir’de bir üniversite kurulması olur. Ancak daha sonra bu amacın gerçekleştirilememesi üzerine vakıf kapanır.¹⁴⁶

Arkadaşları arasında “Nevşehir’li Ragıp” olarak bilinen Üner, Nevşehir halkının sorunlarına yönelik yaptığı bir çok çalışma sonucunda da “Nevşehir’in dert babası” olarak tanınmıştır. Ankara’da bulunan Nevşehirliilerin sosyal dayanışmasını sağlamak amacıyla “Nevşehirli’ler Birleşme ve Dayanışma Derneği” ni kuran Üner, zaman zaman yardıma muhtaç kimselere de yardım elini uzatır.¹⁴⁷

Nevşehir Belediye Meclisi, 26 Ekim 1990 tarihinde yaptığı bir toplantıda, Ragıp Üner’in “Nevşehir’e yaptığı büyük hizmetlerin bir şükran ifadesi olarak” Yeni Kayseri ile eski Kayseri Caddesini birbirine bağlayan caddeye “Ragıp Üner Caddesi” isminin verilmesi kararlaştırılır. Bu karar Nevşehir’de halk arasında da memnuniyetle karşılanır. Nevşehir Gazeteciler Cemiyeti tarafından ödüle layık görülen Ragıp Üner’in ismi, Ankara’da da “Prof. Dr. Ragıp Üner Sağlık Meslek Lisesi” adında bir okula ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Kliniğindeki bir dershaneye verilir.¹⁴⁸

¹⁴⁵ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.43, 29.5.1979, s.777; Gürses, “Röportaj”;

H. Rıdvan Çongur, röportaj

¹⁴⁶ Prof. Dr. Ragıp Üner İnsan-Bilim ve Eğitimi Kültür Vakfı Merkezi, Rapor, 12.10.2002;

Gürses, “a.g.m.”, s.5; Gürses, Röportaj;

¹⁴⁷ Nevşehir Göreme, 6 Şubat 1971

¹⁴⁸ Nevşehir Göreme, 27 Ekim 1990

3- Korunmaya Muhtaç Çocuklara Dair:

Üner'in, siyasî hayatının her döneminde ele aldığı konulardan biri de kimsesiz çocukların ıstırapı olur ve bunların rahata kavuşabilmesi için bazı adımlar atmaya çalışır. Dr. Üner bu konuda şu düşüncededir: "Artık bu işe bir çare bulmalı. Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri korunmaya muhtaç çocukları koruyacak bir kanun tasarısı Bakanlığın elinde mevcuttur. Bu kanun teklifini bakanlık meclise getirmezse biz parlâmentoda bulunan doktorlar toplanarak bu kanun tasarısını Meclise getireceğiz. Korunmaya muhtaç çocuklar konusunda herhangi bir çalışma yapmanın zamanı geçmiştir. Bir an önce bu konuda gerekli çalışmalar yapılmalıdır."¹⁴⁹

Üner, Sağlık Bakanlığı 1965 bütçesi üzerine yaptığı konuşmasında, köprü altında yatan, başıboş dolaşan 40 bin çocuğun bulunduğuna, bunların 12 bin kadarının yetiştirme yurtlarında barınmakta ise de büyük çoğunluğunun himayeden mahrum başıboş olduğuna dikkat çekerek başıboş çocukların çokluğunun zabıta olaylarını arttırdığını ifade eder.

Korunmaya muhtaç çocuklar için çeşitli zamanlarda çeşitli kanunlar hazırlandığını ama bunların hiçbirisinin Meclis gündemine kadar gelemediğini vurgulayan Ragıp Üner, her sene artan miktar karşısında mevcut kanun ve imkanların yetersizliğinden bahsederek Millet Meclisinde teklifler arasında bulunan kanunun çıkarılmasını rica eder.

1972 yılına gelindiğinde kimsesiz ve birçok suçların faili olan bu çocukların sayıları tahminen 200 bini bulur. Ragıp Üner, mecliste yaptığı bir konuşmada, Türkiye'de yıllardır çaresi bulunamayan bu kimsesiz çocukların bakım ve eğitiminin sağlanmasının ülke geleceği bakımından çok önemli olduğunu belirtir. Ayrıca her yıl bütçelerden bölük pörçük ödenek verilerek bir miktar çocuğun beslenme ve eğitimi sağlamak yerine, korunmaya muhtaç çocuklar için bir genel müdürlük kurulmasını ve yılda 250 bin çocuğun bakım ve eğitim eksikliğinden ölüp gittiğini belirterek, Ana-Çocuk Sağlığı Teşkilâtına önem vermesini ister.

30 yaşını geçen bir kimsenin bazı kayıt ve şartlar altında evlat edinmesine imkan verilmesinin doğru olacağına inanan Ragıp Üner, evlat edinme hususunda evlat edinenin daha erkenden evlat edinebilmesini sağlamak amacıyla Medenî Kanunun 253.ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında bir teklif

yapar. Ona göre, evlat edinme müessesesi sadece çocuğu olmayan kimselere ana baba mutluluğunu tattırma imkânın vermekle kalmaz. Aynı zamanda ana ve baba ihtimam ve terbiyesinden mahrum olan kimsesiz çocuklara bir aile yuvası temin ederek, onların gelişmesini tehdit eden bir çok tehlikeden kurtarmak amacını da güder.¹⁵⁰

Dr. Ragıp Üner, 14 Mart 1972 yılında Adalet Bakanlığı'na Türk Medenî Kanununun değiştirilmesine dair bir soru önergesi verir. Alınan yanıt olumlu olur ve evlât edinme hususunda gerekli değişiklik yapılır. Buna göre; evlât edinme hususunda daha önce 18 olan yaş farkı 15'e indirilir. Ayrıca çocuğun evlât edinilmesi söz konusu olduğunda, yaş durumu, yaş farkı ve düzgün nesepli çocuk olup olmaması gibi kayıt ve şartlar aranmayacaktır.¹⁵¹

4- Yabancı Memleketteki İşçilerin Durumuna Dair:

Yabancı memleketlerdeki Türklerin sorunları ve çözümleri meselesi üzerinde de duran Üner, 8 Ekim 1968 tarihinde, işçi olarak yabancı memleketlere giden erkek veya kadınların eş ve çocuklarının da beraber gitmelerini sağlamak için önerge verir. Çalışma Bakanlığı'ndan, bu konu hakkında düzenleme yapılmasını ister¹⁵²

Bundan 2 yıl sonra bir Alman gazetesinde "Almanya'da yaşayan Türklerin hayvanca bir hayat sürdüğü" ifadelerinin yer alması üzerine Ragıp Üner, Almanya'daki Türk işçilerine dair bir yazılı soru önergesi daha verir. Çalışma Bakanlığınca verilen yanıt "perişan işçiler" deyiminin, kaçak olarak, turist pasaportu ile yurt dışına giden işçiler için kullanıldığı, şeklinde olur.¹⁵³

29 Haziran 1971 tarihine gelindiğinde ise bu defa Hürriyet Gazetesi'nde Almanya'da Nürenberg M.A.N. Fabrikasında çalışan Türk işçilerine ait bir mektup yayınlanır. Bu mektupta, yabancı işçilerin 900, Türk işçisinin 600 Mark ücret aldığı, Almanların Türk işçilerine "domuzlar" diye hitap ettiği yazılmaktadır.

¹⁴⁹ Tunalı, "a.g.m.", s.6; Cumhuriyet, 17 Nisan 1961

¹⁵⁰ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.27/2, 9.5.1965, s.404; C.51/1, 2.2.1969, s.270; C.2, 5.2.1972, s.499,500

¹⁵¹ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.4, 25.3.1972, s.180

¹⁵² T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.47, 8.10.1968, s.523; C.49, 14.11.1968, s.115-117

¹⁵³ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.65, 15.6.1971, s.380,381

Üner, Almanya'da çalışan Türklerin durumuna dair bir yazılı soru önergesi daha vererek konunun araştırılmasını sağlar.¹⁵⁴

Amerika'da da çok sayıda Türkün yaşadığını hatırlatan Üner, Amerika'nın bir çok şehrinde Türk doktor ve mühendislerinin aralarında dernek kurduğunu, Türkler arasında dayanışma temin etmeye çalıştıklarını ifade eder. Buradaki Türklerin Türkçe birkaç dergi çıkardığını, New York Radyosu'nda da haftada bir gün bir saat Türkçe yayın yaptıklarını vurgulayarak, bunların organize edilmesi gerektiği üzerinde durur.¹⁵⁵

Yunanistan gibi bazı ülkelerin çifte tabiiyet usulünü kabul ederek, yurt dışında bulunup da bir başka devletin tabiiyetine girmiş vatandaşlarını aynı zamanda kendilerine bağlı tuttuklarını ifade eden Ragıp Üner, çifte tabiiyet usulüne ilişkin bir soru önergesi vermek sûretiyle Türkiye'de de böyle bir uygulamaya geçilmesi hususunda Çalışma Bakanlığı'nın dikkatini çeker.¹⁵⁶

Ragıp Üner, yurt dışına giden Türklerle ilgili olarak görüşlerini şu şekilde belirtir: "Yurt dışına gitmiş ve hatta ömrünün 50 yılını orada geçirmiş, yabancı ile evlenmiş, Türk uyruğundan çıkmış zengin Türkler gördüm. Hepsi vatan özlemiyle dolu. Türkiye için ne yapabiliriz? Nasıl yardım edebiliriz? Diye çırpınıyorlar. Ne çare bizim tarafımızdan onların bu olumlu isteklerini uygulamaya dönüştürecek hiçbir eylem yok. Oysaki gerçekten büyük yararları olabilir. Bizler genellikle ön yargı ile yurt dışında uzun süre kalmış olanları özümüzden kopmuş sayar ve kınarız. Ben aksini görmekle mutluyum. Türkün yapısında vatanseverlik vardır. Bunu yitirmesinin olanağı, koşullar ne olursa olsun, yoktur. Yeter ki, anavatandakiler onlara köprülerini atabilsin..."¹⁵⁷

5- Sanayi ve Enerji Üretimine Dair:

Ragıp Üner, 1965 yılında Türkiye'nin sanayi alanında kalkınmasına verdiği önemi şu sözleriyle belirtmiştir: "Türkiye halen bir ziraat memleketidir. Halkının % 80'i çiftçilikle geçinmektedir. Kabul edelim ki yağmur bol oldu, köşemiz bucağımız, ambarlarımız buğdayla doldu. Netice ne olacak. 20 milyon

¹⁵⁴ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.65, 2.7.1971, s.724

¹⁵⁵ Ragıp Üner, "Amerika'dan İzlenimler", Cumhuriyet, 11 Haziran 1972

¹⁵⁶ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.11, 27.4.1976, s.94,95

¹⁵⁷ Ragıp Üner, "Birkaç Noktada Amerika", Cumhuriyet, 19 Temmuz 1972; German News Company, Inc adına Sami Tekin'in Newyork'tan gönderdiği mektup. (Yabancı memlekette yaşayan Sami Tekin adında bir Türk tarafından, Ragıp Üner'e Amerika'dan gönderilen bu mektupta Türkiye hazinesine bağışlanmak üzere 1000 dolarlık bir çek gönderilmiştir.)

insanın 365 gün çalışarak alın teriyle istihsal ettiği ziraî mahsullerin karşılığı nedir. Bu karşılık 8-10 mikroskop, birkaç makine, motor, biraz da ithal malı. İşte ziraat memleketinin elinde kalan son şey...Milletimizin muasır medeniyet seviyesine ulaşması için artık sanayie dönmek şarttır.”

Üner, fabrika açılmasına ilişkin çeşitli dönemlerde Sanayi ve Teknoloji Bakanı'na soru önergeleri verir.¹⁵⁸

Ragıp Üner, Türkiye'nin gittikçe artan enerji ihtiyacı karşısında en büyük sorumluluğun Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına düştüğü, özellikle nüfus patlaması ve Türkiye'nin nüfusundaki hızlı artış göz önüne alındığında bu sorumluluğun çok büyük olduğu görüşündedir.

Üner'e göre; hızlı bir şekilde artan petrol fiyatları karşısında döviz kaynaklarımızın petrol için ayrılması, diğer ihtiyaçlara sarf edilememesi bir dar boğaz yaratmaktadır. Bunun yegane çözümü yeni enerji kaynaklarının aranmasına hız verilmek sûretiyle yurt içi üretimi, talepleri karşılayacak seviyeye çıkarmaktır. Bunun için de çok hızlı ve etkili bir arama programının düzenlenmesi gerekir. Bu görüşlerini meclise sunan Üner, petrol aranmFasının hızlanmasına dair bir de soru önergesi verir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı verdiği yanıtta; Türkiye'nin ham petrol ihtiyacının öz kaynaklardan karşılanması hedefi ile Devlet Plânlama Teşkilatınca bu konuda plânlar ve çalışmalar yapıldığı bildirilir. Ancak arama programlarına eldeki imkanlar doğrultusunda hızlı ve tam bir şekilde yön verilemez.¹⁵⁹

1979 yılında, Amerika'da bir lise öğrencisinin özel laboratuvarında Atom bombası yaptığını ve polisler tarafından yakalandığını ifade eden Üner, bütün dünyada Atom çalışmalarının artık bir sır olmaktan çıktığını belirtir. Üner, bu konuda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na ülkemizde bulunmuş olan uranyum rezervlerine ve katı yakıt olarak kullanılan bitümlü şistlerden enerji elde edilmesi hususuna dair bir soru önergesi verir. Bu soru önergesiyle ülkemizde uranyumdan ve bitümlü şistlerden enerji konusunda istifade edilip edilmediği ve bu konuda yapılan çalışmalarda hangi aşamaya gelindiği öğrenilmek istenilmektedir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından verilen yanıt ayrıntılı olarak bu konularda çalışma yapıldığına dair olur.¹⁶⁰

¹⁵⁸ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 7.5.1974, s.352; C.5, 6.6.1974, s.49; T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.23, 1.2.1965, s.938,939

¹⁵⁹ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.43/2, 23.10.1979, s.1043,1044

¹⁶⁰ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.41, 19.6.1979, s.935, C.43/2, 23.10.1979, s.1041

Üner, mecliste yaptığı konuşmalardan birinde şu tespitlerde bulunur: “2000 yılında dünya nüfusu 6 milyara, Türkiye nüfusu 70 milyona çıkacaktır. Dünyanın enerji ihtiyacı ise 17 milyon ton kömüre yükselecektir. 2000 yılında dünya enerji ihtiyacının %60’ını nükleer enerjiden, %30’unu fosil yakıtlardan, %10’unu hidrolik ve güneş enerjisinden temin edecektir. O halde Türkiye atom enerjisinden istifade etmeye ve atom santralleri kurmaya mecburdur.”¹⁶¹ Üner’in bu açıklamalarda verdiği rakamların bugünkü bilgilerle benzerlik göstermesi dikkat çekicidir.

Nükleer enerji sahasında ilk yapılacak işin bu konuda adam yetiştirmek olduğunu söyleyen Üner, Milli Eğitim Bakanlığı’na ayrılmış burslardan 50’sinin Atom Enerjisi Komisyonuna verilmesini teklif eder ve bu teklifi kabul edilir. Böylece bundan sonra bir çok Türk genci atom enerjisi tahsili için Avrupa ve Amerika’ya gönderilir.

Ragıp Üner, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na, Nevşehir ilinde kükürt maddesi bulunup bulunmadığı, bu konuda bir araştırma yapıp yapılmadığı ayrıca kükürt mevcut ise bir fabrika yaptırılmasının düşünülp düşünülmediği hakkında bir soru önergesi verir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü’nün bu konudaki çalışmalarının henüz tamamlanmadığına dair bir yanıt verilir.¹⁶²

¹⁶¹ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.50/3, 29.1.1969, s.238,239

¹⁶² T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.67, 25.11.1971, s.74,75

3. BÖLÜM

RAGIP ÜNER'İN ESERLERİ VE FİKİR HAYATI

A- Ragıp Üner'in Eserleri

Ragıp Üner'in çok sayıda kitabı¹⁶³, Türkçe ve İngilizce makaleleri mevcuttur.

1- Türkçe Makaleleri:

"Hacı Bektaşî Veli (Ölümünün 665'nci yılı münasebetiyle)", Cumhuriyet¹⁶⁴, 16 Ağustos 1967, s.2:

Makalenin ilk kısımlarında, 1282 yılında Selçuklu Devleti'nin yıkılması ve beyliklere ayrılmasıyla, Türk sosyal hayatında da bir yıkılma başladığından, Anadolu Türkleri üzerinde Acem kültürünün etkinliğinden bahsedilmiştir.

Makalenin ilerleyen kısımlarında, Hacı Bektaşî Veli'nin Osmanlı Beyliği'nin kuruluşundan kısa bir süre önce Anadolu'ya gelip burada kendi adına dayandırılan, Bektaşîlik tarikatını kurduğu anlatılmıştır. Daha sonra Hacı Bektaşî Veli, Tasavvufu benimseyen, tenasuh nazariyesine inanan ve "elin tek, dilin pek, belin berk" kaidesini umde saymıştır.

Bektaşîliği, halkın öz malı haline sokan, halka öz Türkçe ile hitap eden Hacı Bektaşî Veli'nin, açtığı medrese ve dergâhlarda sade Türkçe kullanılmıştır. Hacı Bektaşî Veli bu tutumuyla bir nevi Türkçülük dersi

¹⁶³ Ragıp Üner'in yazmış olduğu kitaplara, tıp konularını içerdiği için tez konumuzun dışına çıkmamak amacıyla sadece kaynakçada yer vereceğiz.

¹⁶⁴ Cumhuriyet Gazetesi: 7 Mayıs 1924 tarihinde İstanbul'da yayınlanmaya başlayan gazetenin kurucusu ve ilk başyazarı Yunus Nadi'dir. Gazete ilk sayısında, cumhuriyetin ve demokrasinin savunucusu olduğunu, bu esasları yıkmak isteyen her kuvvetle savaşacağını, memlekette cumhuriyet rejiminin, gerçek demokrasinin yerleşmesi için bütün varlığı ile çalışacağını, halkın, halk tarafından halk için yönetimini bir ülkü olarak benimsediğini bildirmektedir. Yunus Nadi'nin ölümünden sonra 1945 yılında, gazetenin yönetimi ve başyazarlığını büyük oğlu Nadir Nadi üzerine almıştır. (Türk Ansiklopedisi, Cilt 11, Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1963.)

vermiştir. İnancılarında bir içtihat kapısı bulunan Veli, ibadetin öz Türkçe yapılmasını da telkin etmiştir.

1326 yılında Osman Gazi'nin yerine geçen Orhan Bey, Hacı Bektaşî Veli'nin öğrencisi ile "yeniçeri" adında daimi bir ordu kurmuş ve tarikatın üç büyüğü bu orduda kumandanlık yapmıştır. Karamanoğulları'na da Türkçe'yi resmî dil olarak kullanmalarını ve ön plânda tutmalarını tavsiye eden de yine Hacı Bektaşî Veli'dir.

Bazı yazarlar, Hacı Bektaşî Veli ile Mevlâna arasında bir rekabetten söz etmiştir, aslında Orta Asya'dan gelen bu iki Türk büyüğü her zaman ve her yerde birbirlerine karşı büyük saygı beslemişlerdir.

Son olarak II. Mahmut, yeniçerileri yok ederken yeniçeriler tarafından benimsenen Bektaşîliği de ortadan kaldırmış olur.

"Türkiye ve Pakistan", Cumhuriyet, 26 Ekim 1967, s.2:

Makalede ilk olarak "Pakistan" adının nereden geldiği anlatılmış ve Türkiye ile olan akrabalığına değinilmiştir. Temiz toprak anlamına gelen Pakistan; P: Pencap, A: Afgan, K: Keşmir, S: Senir, Tan: Blucistan eyaletlerinin baş harflerinin birleşmesiyle oluşan bir kelimedir.

Anadolu Türklerinin Ata ve Ecdat olarak kabul ettikleri Moğollar ve Selçuklular Pakistan'dan kalkıp Küçük Asya'ya gelmişlerdir. Türk-Pakistan akrabalığı ve kan kardeşliği de buradan gelmiştir. Makalenin devamında Pakistan'ın Türkiye'ye karşı duyduğu dostluk ve sevgi dile getirilmiştir. Pakistan Kıbrıs konusunda da basını ve gençliği ile Türkiye'nin yanında yer almıştır.

Yazar, Hindistan ve Pakistan arasındaki Keşmir Davası'nda Pakistan'ın haklı olduğu ve Türkiye'den gerekli desteği görmediği görüşünü dile getirerek, Pakistan'ın ileri hamlelerinden dolayı büyük sevinç duyduğunu da belirtmiştir.

"Kahraman Edirne", Cumhuriyet, 27 Kasım 1967, s.2:

Makalede ilk olarak "Edirne" adının tarihî gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra Edirne'nin I.Murat zamanında ele geçirildiği ve 91 yıl

başkent olarak kaldığına değinilerek, tarihteki yeri ve önemi hakkında bilgi verilmiştir.

1828-1829 Türk-Rus harbi sonucu “ Edirne Antlaşması” ile Edirne Rusların eline geçmiştir. Bu 3 aylık esaretten sonra bu sefer de 1878 savaşından sonra tekrar Rus istilasına uğramıştır. Balkan Savaşları sonunda Hafız Hakkı ve Enver Paşanın gayretleriyle Edirne geri alınmıştır. Bu tarihî seyri anlatırken yazar Edirne’deki yaşlı insanların Bulgar mezalimini yaşlı gözlerle anlattığını vurgulamıştır.

I.Dünya Savaşı’nın sonunda Türk ordusunun yenik çıkması üzerine Edirne’deki Hristiyan papazlar “Trakya Komitesi” adında bir dernek kurmuş, bunların karşısına “Trakya-Paşaeli” derneğini kuran Faik Kaltakkıran çıkmıştır. Bu dernek sonradan Anadolu Rumeli ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ne katılmıştır. San Remo’daki konferansta alınan karar doğrultusunda Yunanistan Hükümeti Edirne’yi kendi toprağına kattığını bildirmiş, bu defa da Edirne’de Yunan mezalimi başlamıştır. Ancak Edirne direnmiş ve büyük mücadele vererek, İstiklal Savaşı’nda Yunanlılar’ı bütün cephelerde yenmiş ve artık Edirne’de yeniden Türk idaresi kurulmuştur. Yazar makaleyi, Edirne’ye olan büyük sevgisini ifade ederek, bir şiirle sonlandırmıştır.

“İlerici İnsan Hacı Bektaş Veli”, *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1968, s.2:

Hacı Bektaşî Veli’nin ölüm yıldönümü münasebetiyle yazılan makalenin ilk kısmında Hacı Bektaşî Veli’nin hayatı kısaca anlatılmıştır. Asya’nın fikir babası sayılan Hoca Ahmet Yesevî, Selçukluların yıkılması ile Anadolu Türklerinin içersine girdiği büyük anarşiye çare olmak gayesiyle Orta Hacı Bektaşî Veli’yi Anadolu’ya göndermiştir. Bu makalede de Hacı Bektaşî Veli’nin Orhan Bey’e katıldığına ve Karamanoğulları ile olan bağlantısına Yeniçeri Ocağı’ndaki tesirine değinilmiştir.

Makalenin sonunda, Hacı Bektaşî Veli’nin, Yeniçeri teşkilatının kurulmasındaki emeği nedeniyle, yılda bir defa yapılan anma törenlerine Türk Silahlı Kuvvetlerinin ilgi göstermesi, Türk milletinin sosyal ve sanat hayatına büyük katkıda bulunması nedeniyle P.T.T. idaresinin pul bastırması, “kadına

kıymet vermeyen onları okutmayan millet yükselemez” diyerek kadına büyük değer vermesi nedeniyle de Türk Kadınlar Birliği’nin Hacı Bektaşî Veli anma törenlerine katılması temenni edilmiştir.

“Edirne’nin Kurtuluşu”, *Cumhuriyet*, 25 Kasım 1969, s.2:

Edirne’nin düşman işgalinden kurtuluşunun 47’nci yıldönümü nedeniyle yazılan makalede ilk olarak Edirne’nin coğrafi özellikleri hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Makalenin ilerleyen kısımlarında Edirne’nin Rus işgalinde kaldığı yıllar ile I. Dünya Savaşı sonrasındaki Yunan mezalimine değinilmiştir. Edirne halkı esaret yıllarında çok çile çekmiş, camilerdeki değerli çiniler ve eski eserler yağma edilmiştir.

“Sosyal Sigorta Örgütü ve İlk Kurucuları”, *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1970, s.2:

Makalede önce ahiliğin ortaya çıkışı hakkında bilgi verilmiştir. Ahilik onuncu yüzyıllarda Orta Asya’da Karahanlılar arasında yaygın bir tarikat halinde ortaya çıkmış, daha sonraları Horasan’dan göç eden Türk boyları aracılığıyla Anadolu’ya yayılmıştır. Türk tarihinde Ahilik kadar iş örgütü ve iş eğitiminde rol oynamış bir tarikat yoktur.

Selçukluların, Moğollarla yaptığı savaşta mağlup olması ile Anadolu’da yer yer küçük uç beylikleri kurulmaya başlamıştır. Anadolu’nun 1280 yıllarında içine düştüğü bu karışık ortamda, Sivas, Ankara ve Kırşehir, Ahi’lerin egemenliğine geçmiştir. Ancak bu egemenlik hükümet şeklinde olmamıştır. Sosyal dayanışma üzerine kurulan Ahilik çok kez Türk politika hayatında ve Osmanlıların kuruluşunda büyük rol oynamıştır.

Makalenin ilerleyen bölümlerinde İbn-i Batuta’nın Ahilik hakkında verdiği bilgiler aktarılmıştır. Bütün Esnaf ve Loncalar Ahilik tarikatına bağlı, bir nevi “Üretim ve Tüketim Kooperatifi” bir çeşit “İşçi Sendikası” niteliğinde olmuştur.

Makalede, örgüt içinde uygulanan kurallara da yer verilmiş ve bu kuralların bir tür “sosyal sigorta” olduğu ifade edilmiştir.

“Hacı Bektaş Veli ve Bektaşılık”, *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1970, s.2:

Hacı Bektaş Veli'nin ölümünün 668'inci yıldönümü münasebetiyle yazılan makalenin girişinde “Tarikat” hakkında bilgi verilmiştir.

Makalenin sonraki bölümünde, Hacı Bektaş Veli'nin din konusunda fikirleri hakkında bilgi verilmiştir. Hacı Bektaş Veli Anadolu'ya ayak bastığında Hristiyanlık büyük bir hızla yayılmaya başlamıştır. Hacı Bektaş Veli, insanlık tarihinin hiçbir döneminde inanç ve fikrin kaba kuvvetle ve zorla bastırılamayacağına inanmıştır. “Fikir ve düşünce ancak daha üstün karşı bir fikir ve ilim yolu ile etkisini kaybeder” görüşüyle, fikre karşı fikirle savaşmak esas olmuştur. Hacı Bektaş Veli, din konusunda laikliği savunmuş, din ile devlet işlerini ayırmayı gerekli görmüştür. Dini ham sofulardan ve herkesi her işte günahkar sayan kişilerin istismarından kurtarmak ve aydın din adamı yetiştirmek gerekli olmuş, Hacı Bektaş Veli de bunu yapmıştır. Veli, bu şekilde Anadolu'da Hristiyanlığın yayılmasını önlemiştir.

Makalede Hacı Bektaş Veli'nin dil ve kültürdeki etkisine de değinilmiştir. Karamanoğullarının Türkçeyi kullanması ve ön plâna çıkarmasında Hacı Bektaş Veli etkili olmuştur. Denilebilir ki, Türk dilinin ve Türk Halk Edebiyatının içinde yaşadığımız yüzyıllara kadar korunabilmesinde Hacı Bektaş Veli, dolayısıyla Bektaşî şairlerinin büyük etkisi olmuştur.

Makalenin ilerleyen bölümlerinde Hacı Bektaş Veli'nin askerlik ve sosyal konularındaki tesirlerine de temas edilmiştir. Askerlik konusunda Yeniçeri Ocağı üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Sosyal konuda ise kadınların toplumdaki yeri hakkındaki görüşleri verilerek, kadının okutulması gerektiği düşüncesi ön plâna çıkarılmıştır. Makalede son olarak Bektaşîlerin güzel sanatlara önem verdiğinden bahsedilerek, toplulukta saz çalındığı ve nefesler söylendiği bildirmiş, içmesini bilen için içkinin yasak olmadığı ifade edilmiştir.

“Albay Reşat Çiyiltepe”, *Cumhuriyet*, 27 Ağustos 1970, s.2:

Bu makale Albay Reşat Çiyiltepe'nin ölümünün 48'nci yılı münasebetiyle yazılmıştır.

24 Ağustos 1922 tarihinde 4. Kolordu Komutanı Albay Kemalettin Sami, komutasında bulunan tümenlere Yunanlıların tahkim ettiği Çiyiltepe'ye taarruz emri vermiştir. 57'nci tümen birliklerinin bütün gayretlerine ve ölüme atılmalarına rağmen taarruzun başarısı hemen gerçekleşmemiştir. Komutan Albay Reşat, cephede ön hatlara kadar gelmiş mücadele etmiştir. Albay Reşat'a, 27 Ağustos sabahında Kolordu Kumandanından, Yunanlıların elinden Çiyiltepe'nin saat 12:00'ye kadar alınması emri verilmiştir. Ancak Balkan Savaşının, Çanakkale Savaşlarının ve Sina cephesinin onurlu komutanı, Çiyiltepe'yi vaktinde alamamış, verilen görevi zamanında yerine getirememiştir. Bu başarısızlık Albaya çok ağır gelmiş ve tabancasını alnına doğru ateşlemiştir. Mehmetçikler Türk bayrağını Çiyiltepe'nin zirvesine dikmişlerdir ama büyük komutan bu anı görememiştir.

“Ölümünün 697'nci Yılında Mevlâna”, **Cumhuriyet**, 17 Aralık 1970, s.2:

Makalenin başında Mevlâna'nın Konya'ya gelişine kadar geçen tarihsel süreç verilmiştir. 40 yaşına gelen Celâleddin, burada tasavvuf alanındaki fikirleri ile ünü bütün evrene yayılmaya başlayarak artık Mevlâna olmuştur.

1224 yılında Konya'da tasavvuf dünyasının en büyük ismi Muhammed Şemseddin Tebrizî, Konya'ya gelmiştir. Mevlâna ile sokakta karşılaşmıştır. Bu buluşmadan sonra Mevlâna'nın sakin ruhunda büyük bir değişme olmuş Medreseyi de vaazı da bir tarafa bırakmış, baş açık yalın ayak sema etmeye başlamıştır.

Mevlâna bahçede, yemekte, yolda söylemiş, Hüsameddin yazmış, bu şekilde Mesnevî oluşmaya başlamıştır. Makalede ayrıca Mevlâna'nın şiiri, musikîyi, raksı ibadete katan bir tarikat kurduğu da belirtilmiştir. Son olarak çağımız insanının manevî niteliklerini tamamen yitirdiği ve Mevlâna gibi değerlere, onların düşüncülerine gereksinim duyulduğu vurgulanmıştır.

“2500. Kuruluş Yıldönümünde İran”, **Cumhuriyet**, 8 Ağustos 1971, s.2:

İran'ın kuruluş yıldönümü nedeniyle yazılan makalede İran'ın coğrafi yapısı ve dönemin idarî yapısı hakkında kısa bilgi verilmiştir. Makalenin devamında İran ülkesinin ilk insanların M.Ö. 615 yıllarında İran topraklarında büyük bir devlet kuran Med'ler olduğu bildirilmiş ve İran tarihi hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Makalenin sonlarında İran'da 1962 yılında başlayan reform çalışmalarına değinilerek, İran hakkında güncel bilgilere de yer verilmiştir.

"Anadolu'nun Bitmeyen Çilesi", Cumhuriyet, 29 Ağustos 1971, s.2:

Makalede, Anadolu'nun tarihin ilk devirlerinden itibaren kanlı savaflara sahne olduğu ve burada yaşayanların sürekli bir mutluluğa kavuşamadığı konusu üzerinde durulmuştur.

Makalede daha sonra Kurtuluş Savaşı ve Atatürk'ten bahsedilmiştir. Atatürk, Çanakkale Savaşı'ndan sonra gittiği bir Avrupa başkentinde not defterine şunları yazmıştır: "Bir gün bu milleti idare mevkiine gelirsem içtimâî bir coup (darbe) yapacağım ama bu darbe sonunda hiçbir zaman Avamın derecesine inmeyeceğim. Avamı kendi seviyeme çıkaracağım." Makalenin yazarı bu notu Prof. Dr. Afet İnan aracılığı ile gördüğünü ifade etmiştir.

Makale "Akka'da Napolyon'u kovalayan, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı'nı gerçekleştiren, karadan gemi yürüten, ilk defa uzay fikrini ortaya atan, dünyanın en uygar ulusuna ne oldu?... Niçin geri kalmış bölgeler arasına karışıp gitti.." ifadeleriyle son bulmuştur.

"Kurtuluşunun 49. Yılında Kahraman Edirne", Cumhuriyet, 26 Ekim 1971, s.2:

Makaleye Edirne'nin ünlü Koca Sinan'ın yapıtı Selimiye Camii ve söğüt ağaçları anlatılarak başlanmıştır. Edirne'nin tarih öncesi devri ile ilgili bilgi verilerek, Türklerin eline geçtikten sonra 4 kez düşman işgaline uğradığı anlatılmıştır. Son olarak Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ile 25 Kasım 1922 tarihinde Türk ordusu Edirne'ye girmiştir.

Makalenin sonlarında Edirneli gençlere seslenilerek, şehri tarihteki ünlü yerine iade etmenin onların elinde olduğu vurgulanmıştır.

“Cumhuriyet Kavramı ve Mithat Paşa”, *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1972, s.2:

Makalede ilk olarak Cumhuriyet kavramı ve Avrupa’daki tarihî gelişimi üzerinde durulmuştur. İlkçağlardan itibaren insanlar, birçok yönetim şekli denemiştir. Önde gelen düşünürler ve toplum bilimciler, en iyi şeklin halkın egemenliği anlamına gelen Cumhuriyet olduğu fikir birliğine varmışlardır.

Tanzimat döneminde yazar tarafından Büyük Reşit Paşa ifadesi kullanılmış, Cumhuriyetin tohumlarını atan Reşit Paşa’nın önemine değinilmiştir. Batı anlamında Cumhuriyet kavramının ise I.Meşrutiyetin Anayasasını hazırlayan büyük insan Mithat Paşa’da açıkça ve belirgin olarak görüldüğü belirtilmiştir.

Son olarak, Türkiye’nin bugünkü demokratik yola girmesinde Mithat Paşa, Namık Kemal, Tevfik Fikret gibi devrimci güçlerin hazırladığı ortamın önemine değinilmiş, Atatürk’ün eylemci yaradılışında demokrasinin meyvesini aldığı ifade edilmiştir.

“Amerika’dan İzlenimler”, *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1972, s.2:

Başka bir dünya olan Amerika’da, Apollo-16’nın atılışı anlatılmış ve bu olayın seyri sırasında insanın kendini başka dünyada hissettiği ifade edilmiştir.

Amerika’daki öğrenciler hakkında şu bilgiler verilmiştir. Burada öğrencilerin çoğu hipi kıyafetiyle, zenginliğin ve refahın verdiği bir umursamazlıkla gezmekte ve Gençlik arasında çok fazla miktarda esrar otu içilmektedir.

Öğrenci hareketlerine de değinilen makalede bu hareketlerin sebepleri şöyle verilmiştir. Öğrenciler ders programlarını beğenmeyerek, üniversitede okutulan derslerin insanın günlük yaşantısına pratik bir güç katmadığını ve nazarî bilgilerden ibaret olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ayrıca eğitim sadece ekonomiyi amaç edinmiştir. Bununla beraber öğrenciler beyazlara tanınan hakların zencilere ve İspanyolca konuşan insanlara da tanınmasını istemişlerdir. Öğrenciler, Vietnam’da neden savaşıldığının hesabını da

sorarak, şehirlerde milyonlarca insan işsiz güçsüz dolaşırken oraya milyarlar harcanmasını eleştirmişlerdir.

Makalenin sonunda Amerika'daki Türklerin öneminden bahsedilerek, Türkiye'nin Amerika'ya sesini duyurabilmesi için, buradaki Türklere bazı kolaylıklar sağlanması gerektiği de vurgulanmıştır.

“Puerto-Rico'dan İzlenimler”, Cumhuriyet, 25 Haziran 1972, s.2:

Yapılan bir Puerto-Rico ziyareti sonrasında yazılan makalede ilk olarak bu adanın coğrafi bir takım özelliklerinden söz edilmiştir.

Adada, önceleri Kızılderililerle İspanyollar karışmış, daha sonra İspanyolların tutsak alışverişine başlamalarıyla zencilerde bulunmuş, böylelikle Puerto-Ricolu doğmuş, ortaya güzel bir kuşak çıkmıştır.

Ada 1898 yılına kadar İspanya'nın sömürgesi olarak kalmış, İspanya-Afrika savaşından sonra, “Paris Barış Antlaşması” sonucu Amerika'ya devredilmiştir. 1917 yılında çıkarılan bir kanunla, isteyen kişilerin Amerika uyruğuna geçmelerine izin verilmiş, bunu herkes kabul etmiş, Amerikan vatandaşı olmuştur. 1930 yılında başlayan ekonomik bunalım sonucu Amerika adaya yardımı kesince, esas büyük göç bundan sonra başlamıştır.

Makalede, Puerto-Rico'da bağımsızlık özleminin olduğu ve bu özlemin sık sık dile getirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca Adada modern tarım kampanyası başlatıldığına ve sanayi alanında da kalkınma çabası olduğuna da değinilmiştir.

“Birkaç Nuktada Amerika”, Cumhuriyet, 19 Temmuz 1972, s.2:

Amerika'nın teknolojik gelişimin somut örnekleriyle, dev yapıtlarının bıraktığı tesirden söz eden makalede, Amerika'nın parlamento yapısı hakkında da bilgi verilmiştir. Amerika'da seçim zamanında propaganda çok fazla önemlidir. Burada seçim işlemi, otomatik makinelerle yapıldığından, seçim suçu diye bir şey kalmamıştır. Seçmen oyunu, hasta ise doktor raporu ile askerlik görevi ya da memuriyetle yurt dışına gitmiş ise mektupla gönderebilmektedir.

Makalenin sonunda Amerika'daki Türkler ile anavatandakiler arasında köprü oluşturulması gerektiği konusu üzerinde de hassasiyetle durulmuştur.

“Kerbela Vak'asına Dair”, **Hayat Tarih Mecmuası**, Eylül 1974, Sayı:9, s.74-78:

Makalenin ilk kısımlarında Kerbela Vak'asının nasıl gerçekleştiği anlatılmaktadır. İlerleyen kısımlarda Kerbela Vak'ası ile ilgili İran, Irak ve Hindistan'daki aleviler tarafından yapılan merasime yer verilmektedir.

18- Ragıp Üner, “Tarihte Türk-İngiliz İlişkileri”, **Hayat Tarih Mecmuası**, Eylül 1975, Sayı:9, s.26,27:

Üner'e göre tarihte Türk-İngiliz ilişkilerinin özel bir görüntüsü vardır ve bu özel görüntü, İngiltere'nin Türk düşmanlığından kaynaklanmaktadır.

Makalede genel olarak İngiltere'nin Türklere karşı Kıbrıs Sorunu'nda, Birinci Dünya Savaşı'nda, Kurtuluş Savaşı'nda ve Şeyh Said İsyanı'nda izlediği olumsuz politikalara yer verilmiştir. 1975 yılında yazılan bu makalede, dönemin etkileri çok fazla hissedilmektedir; çünkü bu yıllar, Kıbrıs sorunun yaşanmış olduğu yıllardır.

“Tıp Tarihinde Büyük Bir Hemşire Hala Sultan (Aunt Sultan)”, **Haseki Tıp Bülteni**, C.XIII Sayı:1, s.4-7:

Bu makalede İslâm tarihinde yer almış bulunan büyük bir kadından; Hala Sultan'ın Arap ordularının Kıbrıs'ta çarpışmaları esnasında hemşire olarak gördüğü hizmetlerden bahsetmektedir. Ayrıca Arapların Kıbrıs'a yaptıkları seferler hakkında da bazı bilgilere yer verilmiştir. Hala Sultan, hayat kurtarma çabasıyla içinde bulunduğu çarpışma sırasında hayatını kaybetmiştir.

“Tasavvuf Akımının Üç Büyük İnsanı”, **Çağrı**¹⁶⁵, Sayı: 276, Ocak 1981, s.11-13:

¹⁶⁵ Çağrı: Ekim 1957'de Konya'da Feyzi Halıcı tarafından yayımlanmaya başlayan aylık düşünce, sanat ve folklor dergisidir. Dergi ilk yıllarında, başta Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ali

Anadolu, özellikle 13'üncü yüz yılda, tasavvuf bilginleri ile dolup taşmıştır. İbni Arabî, Mevlâna Celâleddin-i Rûmî, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Hacı Bayram Veli gibi büyük mürşitler yetişmiştir.

Anadolu'da yetişen tasavvuf insanları arasında en mutlu kişi Mevlâna'dır. Çünkü O doğuşundan günümüze kadar itibar görmüş, sevilmiş, sayılmıştır. Şems-i Tebrizî ile tanışması O'na bir başka mutluluk getirmiştir. Artık adı Celâleddin olmanın yanında Mevlâna olmuştur. Bugün bütün konuşmaları saklanmış, giydiği elbisesi, üflediği neyi, takunyası kaybolmadan zamanımıza intikal etmiş başka bir düşünür daha yoktur.

Hacı Bektaş Veli, bir yandan halk kitlelerini irşat ederken, bir yandan da dervişler yetiştirerek o tarihlerde Anadolu'ya yayılmış Rum misyonerlerine karşı bir fikir savaşı açmıştır.

Osmanlı ordusu, kuruluşundan itibaren Hacı Bektaş Veli'yi kendisine Pir olarak kabul etmiştir. Savaşa çıkacakları zaman, O'nun kazanı etrafında toplanıp "Pirimiz Hünkârımız Hacı Bektaş Veli adına Hû" diyerek dua etmişlerdir. II.Mahmut zamanına Yeniçerilik kaldırılmış bu arada bütün Bektaşî Tekkeleri kapatılmış, Bektaşî dedeleri idam edilmiş ve bütün kitapları yakılmıştır. Neticede Bektaşiliğe dair bugün bir şey kalmamış, buna rağmen diğer tarikat liderlerine nazaran Hacı Bektaşî Veli halk arasında daha etkili olmuştur.

"Kültür Hizmetlerimiz Üzerine", **Çağrı**, Sayı:297, Ekim 1982, s.8-13:

Türkler dünya uluslarının en eskilerinden biridir ve üç kıtada hükümrân olmuşlardır. Çeşitli bilim dallarında dünya uluslarından daha üstün olmasalardı, Orta Asya'dan kalkıp, dünyayı egemenlikleri altına alamazlardı.

Kültür hazinelerimiz toprak üstünde ve altında harap bir durumdadır. Toprak üstündekilerin bir çoğu yabancı memleketlerdeki müze ve

Püsküllüoğlu, Sami N. Özerdim olmak üzere, çeşitli yazarların ürünlerine yer vermiştir. Sonraları sayfalarını daha çok geleneksel değer ve ölçülere bağlı şair, sanat ve edebiyat yazıları ile folklor incelemelerine ayırmıştır. Feyzi Halıcı, Cahit Öztelli, Mehmet Kaplan, Mehmet Önder, İbrahim Minnetoğlu, Mehdi Halıcı, Faruk Timurtaş, Halide Nusret Zorlutuna, Ümit Yaşar Oğuzcan, Baki Süha Edipoğlu, Arif Nihat Asya ve Zeki Ömer Defne derginin başlıca yazarlarıydı. Anadolu'da yayımlanan en uzun ömürlü dergilerden biri olmuştur. (AnaBritanica, Cilt 6, Ana Yayıncılık, İstanbul 1987.)

kütüphanelerin vitrinlerini süslemektedir. Göreme gibi eski kiliselerin bulunduğu yerlerde duvar resimlerinin sökülmesini, bazı yerlerde mermer lahitler üzerindeki küçük heykelciklerin koparılıp alınmasını acı acı seyretmekteyiz.

Çırağan Sarayı, İstanbul'da, Beşiktaş ile Ortaköy arasındaki deniz kenarında bundan 90 yıl önce Sultan Abdülaziz tarafından 1,5 milyon altına yaptırılmış bir saraydır. Bu abide yıllardır buraya bir kurum veya bir kimse el atacak mı diye beklemektedir. Ancak tarihî eserleri muhafaza etmeye hiçbir ülkede devletin gücü yetmemektedir. Bu konuda hepimize düşen görevler vardır. Bir vakıf kurarak bu eserlerin korunmasında devlete yardımcı olmalıyız.

Eski eserlerimiz layığı ile korunmamaktadır. Hiçbir müzemizde mükemmel bir yangın tertibatı yoktur. Kütüphanelerimizdeki kitap ve eşyanın hali de yürekler acısıdır.

Dünya üzerinde bir benzeri olmayan bir hazine de "Göreme"dir. Nevşehir ili sınırları içinde yer alan bu değerli hazine de bakımsızlık içindedir. İstatistiklere göre "Türkiye'de en çok turist çeken yer" burasıdır. Göremeye her gidişte bir kilise penceresinin yıkıldığını, bir duvarın çökmüş olduğunu görürsünüz. Göremeye istenilen şekilde bir ilgi gösterilmemiştir.

Türk Kültür eserlerini değerlendirmek ve çok eski eserleri yeniden bastırmak veya Türkçe'ye çevirerek neşretmek suretiyle banka ve gazeteler de Türk kültürüne büyük katkıda bulunmaktadır.

Vehbi Koç da yıllardır kültür hizmetlerinde bulunmuş, İstanbul'da "Sadberk Hanım" müzesini kurmuştur. Bu şekilde hiç olmazsa Türk kültürünü simgeleyen bir çok eser kaybolmaktan kurtulmuş olacaktır.

"Tasavvufun Boyutları", Çağrı, Sayı:305, Haziran 1983, s.10-12:

Makalede, Haward Üniversitesi Hind ve İslâm kültürleri Kürsüsü Direktörü ve Ortadoğu Araştırmaları Merkezinin Başkanı olan Annemarie Schimmel "Mystical Dimensions" (Tasavvufun Boyutları) adlı kitabından bazı parçalara yer verilmiştir.

Mistisizm, “ister bilgelik ister aydınlık, ister aşk ister hiçlik deyin ona, gerçek olan en geniş anlamı ile tek bir hakikatın bilincine varmaktır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Sufi sözcüğünün nereden geldiği hakkında bir çok görüş vardır. Ancak genel kanı bu sözcüğün, ilk müslüman zahitlerin giydiği kaba yün giysiden türediğidir.

Irak tasavvuf okulunun önderi Cüneyd, “Sofilik ibadet etmek, oruç tutmak değildir. İhlaktır, ruh cömertliğidir. Tüm tasavvuf öğretilerinin temeli Kuran’dır. Sofiler Kuran buyruklarını titizlikle yerine getirirler.” buyurmuştur. Tasavvuf dünyasında Sofiliğin manevî ataları arasında Salman-ı Farisî, Veysel Karanî yer almıştır.

İlk Sofiler çıktıkları Riyazat düzeyinde, dünya ile ilgili nesnelerden tamamıyla uzak yaşamayı, yastık yerine baş koyacakları bir tuğladan, yatak yerine de eski bir hasırdan başka şeyleri olmamasını mutluluk saymışlardır. Dış görünüşe ve giyim kuşamlarına önem vermemişler ancak abdestsiz dolaşmamışlardır.

Rabia Hatun da meşhur bir sofidir. Günün birinde Basra’da sokakta yürürken sormuşlar...”Bir elinde meşale ötekinde ibrik neye...?” O yanıt vermiş...”Cenneti ateşe vermek amacım...Cehenneme ise su vermek, böylece iki engel ortadan kalkmış olur, kim Allah için ibadet ediyor, kim cennet kaygısında.” Rabia’nın aşkı mutlaktır. Başka her hangi bir düşünce ya da aşka yer yoktur ve Rabia evlenmemiştir.

“Türk Dili Üzerine”, Çağrı, Sayı:313, Şubat 1984, s.6-8:

“Dil insan topluluklarının birbiriyle anlaşma vasıtasıdır. Hakikatte milleti millet yapan koşulların başında gelir. Dil bir milletin geçmişini ve kültür seviyesini gösteren bir aynadır. Dil donmuş bir kalıptan ibaret değildir. İçinde bulunduğu toplumun tarihî ve sosyal gelişmelerine uyarak değişir ve gelişir. Dil tıpkı bir fidan gibi yaşayan bir varlıktır. Mütemadiyen büyür yeni yeni dallar verir.”

Bugün konuştuğumuz dil Anadolu Türkçesi’dir. Bu dil Oğuz Türklerinin göç etmesi neticesinde Anadolu’nun Türkleşmesiyle kurulmuş ve gelişmeye

başlamıştır. Ancak Selçuklular daha ziyade Farsça'yı ön plâna çıkarmışlar ve Türkçe geri plânda kalmıştır. Anadolu'da teşekkül eden beylikler zamanında ise Türkçe yeniden canlanmış ve millî dile doğru bir dönüş olmuş, Karaman oğlu Mehmet Bey bir fermanıyla "bundan böyle divanda dergâhta, bargâhta ve meydanda Türkçe'den başka dil söylenmeyecektir." demiştir.

Cumhuriyetin ilanından sonra ise Atatürk "dil" işini ele almıştır. Atatürk geçmişe ait bilgi ve kaynaklara dayanarak Türk dilinin zenginliğini ortaya koymak istemiş, Türk Dilini çağdaş Batı medeniyetinin gerektirdiği bir dil haline getirmeye çalışmıştır. O bu işin millî bir tarih ve dil şuuruyla gerçekleştirilebileceğine inanmıştı. Bunun için Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesini daha sonra da Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumunu kurmuştur. Okul kitaplarında kullanılan açı, boyut, uzay, gerekçe, kesit, üçgen, dikey, pay, yatay, eşkenar, dörtgen yüzey, artı, çap, eşit, bölü, oran, orantı, alan sözcüklerini üreten Atatürk olmuştur.

Türk Dil Kurumu Atatürk'ün verdiği direktif ile bir taraftan Türkçe sözcükleri derleme yoluna giderken, bir taraftan da dildeki yabancı sözcükleri ayıklamak için Türkçe'nin üretme imkanlarından yararlanarak yeni sözcükler yapma yoluna gitmiştir. Türk Dil Kurumu bu çalışmalarında bazı eksiklikler ve tatbikat hataları yapmış olabilir. Fakat ne olursa olsun Türk diline hizmet ederek tarihî görevini yerine getirmiştir.

Türkiye'de en çok tartışılan konulardan biri de Dil Devrimi olmuştur. Dil devrimi; "yüzyıllarca yabancı dillerin baskısı altında benliğini ve deyiş gücünü yitirmiş olan Türkçe'yi bağımsızlığına kavuşturma, geliştirme, kendine yeter duruma getirme akımının adıdır.

"Türk Dili Üzerine II", Çağrı, Sayı:315, Nisan 1984, s.5,6:

Makalede, Şevket Rado'nun, Burhan Felek ile gittikleri İran gezisi ile ilgili yazdığı "Farsçadan Türkçeye Girmiş Kelimelerle" adlı yazısına yer verilmiştir. Bu yazıda Türkçe'de belki de sayılamayacak kadar çok Farsça kelime olduğuna dair bilgi verilmiştir. Şeftali Farsça bir kelimedir; âlû Farsça'da erik demektir, şeft de şişman. Bu Türkçeye şeftali şeklinde geçmiştir. Karpuz kelimesinin aslı Farsça'da harbuze'dir ve "eşek kafası"

demektir. Çorbanın Farsçası “şurba”dır. Şur “tuzlu”, ba “aş” manasında olup tuzlu aş demektir. Şarab Farsça şer-âb “yaramaz kötü su” anlamındadır.

Şevket Rado makalesini şöyle tamamlamıştır: “yer yüzünde söz hazinesinde başka dillerden alınmış yabancı söz bulunmayan hiçbir dil yoktur. Bu son derece doğaldır. Çünkü hiçbir insan topluluğu başak insan toplulukları ile ilişki kurmaksızın tek başına veya onlardan tamamıyla ayrı ve uzak yaşayamaz.”

“Türk Dili Üzerine II”, Çağrı, Sayı:318, Temmuz 1984, s.5-11:

Bu makale Ragıp Üner’in Türk dili üzerine yazdığı ve iki makale halinde yayınladığı yazının devamı olup, Türk dilinin kökeni ve tarihî gelişimi hakkında geniş bilgi verilmiştir.

“Yüce Atatürk”, Çağrı, Sayı:322, Kasım 1984, s.4:

Ragıp Üner, bu makalede Atatürk ile ilgili şu sözlere yer vermiştir: “Hiçbir güzel kelime hiçbir güzel terim senin büyüklüğünü, dehanı insanlara karşı duyduğun sevgiyi ifade edemiyor. Bunları ifade etmek için seni yakından görmek gerekirdi. Kurtuluş savaşına hangi koşullar altında girdiğini görmek gerekirdi. O günlerde vatanını kurtarmak milletini hürriyetine kavuşturmak için koşturan dizi dizi olmuş askerlerinizi görmek gerekirdi. İşte büyük Atatürk bizim nesil o günleri gördü. Sırtlarında beyaz kaput bezinden ince bir giysi altında gene aynı bezden uzun don, ayaklarında postal, lapçın, karavle denilen bir çeşit ayakkabı, kiminde potin ama bir çoğu yalın ayak. Evet büyük Atatürk o günleri görmeyenler bunları bir hikaye olarak dinlerler. Oysaki bir ulusun nasıl yoktan var edildiğini bir mevtanın nasıl dirildiğini görmenin hali başka...”

Üner, makalesinin devamında şunları dile getirmiştir. Kurtuluş Savaşı sırasında Türkiye’de Ayvalık ve Bandırma’da on bin Rum varken Türk nüfusu dört yüz civarındadır. Onlar burada kalsalardı varlığımızı muhafaza etmemiz çok güç olacaktı. Yine Atatürk’ün dehası ile onlar güzellikle memleketlerine gönderilmiş, yerine Türkler getirilmiştir.

2- İngilizce Makaleleri:

1- Ragıp Üner, "The Land Of Smiles", **Daily News**¹⁶⁶, 13 April 1967, page 3:

13 Nisan 1967 yılında yazılan "Tebessümler Ülkesi" adlı makalede Ragıp Üner, 3. Uluslar arası Gastro-entrolology Kongresi'ne katılmak için gittiği Japonya'daki edindiği izlenimlerden bahsetmiştir.

Japonlar, ülkelerine gelen her türlü ziyaretçiye yardımcı olabilecek niteliğe sahip insanlardır. Başka hiçbir ülkede böyle sürekli tebessüm eden, iyi tabiatlı insanlara, temiz şehirlere, trenlere, otobüslere, sokaklara, öğrencilere rastlamak mümkün değildir. Özellikle Japon kadınları son derece seçkin ve temizdir.

Okullarda ve ofislerdeki insanlar, fabrikada çalışanlar, yöneticiler ve iş verenler, her şeyi bir asker disiplini içerisinde yapmaktadır. Bu ülkedeki hiç kimse kurallara uymamazlık yapmamaktadır.

Japonya, "çiçeklerle dolu yeşil yer" anlamına gelmektedir. Ülkede 1 m² bile boş yer yoktur. Bu topraklarda ya ikamet edilmekte ya da topraklar işlenmektedir.

Japonya, gelişmemiş ülkelere model olacak nitelikte bir ülkedir. Dev Japon sanayileşmesinin ürünlerini her yerde görmek mümkündür. Burada sanayi, saatte 250 km. hız yapan tren, uçak ve her çeşit gemiyi inşa edecek durumdadır. Japonya, optik cihazların üretiminde de ilk sırada yer alır. Tüm Japon fizikçiler, atom bombası yapabilecek kapasitededir.

2- Ragıp Üner, "Sketches From The United States", **Turkish Daily News**, 25 November 1974, page 2:

¹⁶⁶ Daily News: Yayın hayatına 15 Mart 1961 yılında başlayan Turkish Daily News'in kurucusu İlhan Çevik'tir. İlhan Çevik'in ifade ettiğine göre gazete Cumhuriyete bağlı ve Atatürkçü bir çizgidedir. İlhan Çevik'in oğlu Hakkı İlhan Çevik, gazetenin genel yayın yönetmenidir. Gazete kuruluşundan bu yana hâlâ Türkiye'nin ilk ve tek günlük İngilizce gazetesi olma vasfını korumaktadır. İlhan Çevik'in anlattığına göre; Ragıp Üner'in bu gazetede yazmayı tercih etmesinin sebebi ise gazete tarafından yazılarının hiçbir sansüre uğramadan yayınlanması ve istediği konuda yazabilmesidir. (İlhan Çevik, **Röportaj**; İlhan Çevik, **Görüp Yaşadıklarım**, Turkish Daily News Web Ofset Tesisleri, Ankara 1990.)

Ragıp Üner, bu makalesinde yaptığı ziyaret sonunda, Amerika Birleşik Devletleriyle (ABD) ilgili olarak görüşlerini bildirmektedir.

ABD farklı bir dünyadır. Burada her renkten ve ırktan karışık insanlar vardır. Bir Amerikalı dış dünyayla çok fazla ilgili değildir. O sadece kendisiyle alakadardır. İnsanlar sokak ortasında yatan hasta bir insanın yanından hiçbir şey yapmadan öylece geçip giderler. Sokakta gördüğün hasta insana yardım ettiğinde başın belaya girebilir ve merhametinden dolayı üzüntü duyabilirsin. Çünkü o yerde yatan hastanın avukatı senin hakkında “eğer ona müdahale etmeseydin kurtarılabilirdi” düşüncesi yönünde dava açıp tazminat isteyebilir. Amerika bir tezatlar ülkesidir.

ABD’de Türkiye’yi bilen ve aynı zamanda da Türkiye’yi hiç duymamış insanlar vardır. Bir de Türkiye’yi sadece Kore Savaşı bağlamında hatırlayanlar vardır. Amerikalılar dünyanın geri kalan kısmıyla ilgili şeyleri bilmeyi gerekli görmez, kafalarını bu türden şeylerle meşgul etmezler.

Amerika ağızları sıkı sıkıya kapalı insan makineleriyle doldurulmuştur. Lisanları az ve öz bir niteliğe bürünmüş olup, uzun konuşma ve tartışmalar yoktur. Duygularını kısa cümlelerle ifade etmektedirler. Eğer böyle devam edecek olursa söz gelişi 1 asır sonra günde on cümle konuşma hususunda güçlük çekecek hale geleceklerdir. ABD’de İnsanları belli bir sokak ya da bölge konusunda soruları bile yanıtlamaz halde bulursunuz. Sadece omuzlarını silkeler ve geçip giderler.

Amerikalılar resmî yemeklerde ve yemek masasında uzun saatler harcarlar. Burada günlük ekmeklerini Paris’ten, portakallarını İsrail’den getiren özel varlıklı insanlar olduğu gibi kongre binasının önünde çöp bidonlarını karıştıran insanlar da vardır. Bu ülkede insanlar üç şeyi kötü anmazlar. Anne, köpek ve ulusal bayrak.

Ağır sanayide en gelişmiş ülke ABD’dir. Sınırsız doğal kaynakları vardır. Amerikan bütçesinin büyük bir bölümü sosyal dayanışma işlerine gitmektedir. ABD’de çok sayıda fakir bulunmaktadır. Bu fakirler sosyal hizmetlerden yararlanmaktadırlar. Bu insanların kendi hayatlarını kazanabilmeleri için özel eğitim programları tahsis edilmiştir. Bunların çok azı gerçek bir eğitim alıp, kendi alanlarında yeterlilik kazanabilmektedirler. Bu

kadar zengin bir ÷lkede yoksul insanların bulunmasına inanmak oldukça güçtür. Amerika'daki insanların yaşam tarzı dikkatle irdelendiğinde görülür ki dünyanın en müsrif insanları buradadır. Diğer taraftan bu yoksul sınıf giderek büyümekte ve devletin de harcamaları artmaktadır.

Başlangıçta Kızılhaç gibi kuruluşlar sorunu çözmek ve muhtaç insanlara yardım için kurulmuşlardır. 1930 yılında yaşanan ekonomik bunalım ÷lkede işsizliğe yol açmıştır. Amerikan hükümeti insanları ölümden kurtarmak için bir girişim olarak bu insanlara yardım için kapsamlı bir plân oluşturmuştur. 1974 yılında, ABD'de 10 milyon İspanyolca konuşan insan ve 30 milyon siyahî insan yaşamaktadır. Bunların ekserisi hükümetten yardım almaktadır.

1972 yılında Amerika'nın federal bütçesi 246 milyar dolardır. Bu bütçeye eyalet ve belediye bütçeleri dahil değildir. Bütçenin önemli miktardaki bölümü yıllık vergilerden müteşekkildir. Federal bütçe, başkanın bütçesi şeklinde ifade edilebilir. Başkanın en çok harcama yaptığı yerler, yeniden seçilebileceğini düşündüğü yerler olmaktadır.

Senato ve Temsilciler Meclisi'nde bütçe yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. ABD'nin en önde gelen ekonomist ve finansmanları burada görüşlerini bildirmektedirler. Bu konuda sempozyum ve konferanslar düzenlenmekte olup, televizyon, radyo ve gazetelerde de sık sık bu konuya yer verilmektedir.

3- Ragıp Üner, "Göreme Is Collapsing", **Daily News**, 2 September 1974, page 2:

Makalede ilk önce Göreme'nin coğrafi konumu ve oluşumu hakkında bilgi verilmiştir.

Bu bölge her ziyaret edilişinde, kilise tavanlarında meydana gelen çatlakların, merdiven ve kapılarda tahribatların olduğu görülebilmektedir. Eğer bu tahribat aynı hızla devam ederse 20 yıl içinde Göreme kayalıktan oluşan dümdüz bir kütle haline gelecektir. Bu nedenle büyük bir tehlike söz konusudur. Parlamento düzeyinde olumlu bir sonuç elde edilinceye kadar Göreme'nin yok olmasından endişe duyulmaktadır.

4- Ragıp Üner, "As The Islamic Conference Meets", *Daily News*, 12 May 1976, page 2:

İslâm Konferansı, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi içerisinde kendi topraklarında bu boyutta toplanan ilk kongre niteliğindedir. İslâm devletlerinin liderleri, ülkeleri arasında daha sıkı bağlar kurulmasını ve bunun fiiliyata da dökülmesini istemektedirler. Bu sebepten 41 İslâm devletinin dış işleri bakanları ve altı organizasyon İstanbul'da 7. İslâm Konferansı için toplanmıştır. İslâm devletlerinin amaçları arasında iletişim, güvenlik ve barış konuları yer almaktadır.

Uluslar arası arenada dünya devletleri birer birer gruplar kurmuşlardır. Varşova Paktı, NATO, CENTO buna birkaç örnektir. Bazıları askerî, kimisi politik ve bir kısmı da stratejik sebeplerden müteşekkil iken kalan kısmı da bölgesel, dinî, ırksal amaçlar güder. Bu türden bağlantılara girmek neredeyse zorunlu hale gelmiştir. İşte aynı ihtiyaçtandır ki İslâm Konferansı doğmuştur.

Tüm İslâm dünyası, Türkiye'nin, Avrupalı güçlere karşı galip gelmesi ve bağımsızlığını elde etmesi üzerine gözlerini açmışlardır. İslâm devletlerinin gözünde Atatürk kahraman konumuna gelmiş, İslâm birliğine doğru bir temayül olmuştur.

Tüm toplantılara rağmen İslâm Konferansları sadece düşüncede kalmış ve uygulamada alınan kararların bir bağlayıcılığı olmamıştır. Konferansta çözülmeyi bekleyen pek çok sorun vardır. Mesela, Arap devletleri hale İsrail'in BM'den çıkarılması ve siyonizmin ırkçılıkla ilişkilendirilmesi konusunda hâlâ kararsızdırlar. Toplantılar bazı açılardan yararlı geçmiştir ama devletler uzlaşabilirse daha da yararlı olabilecektir. Toplantılarda olumlu olarak bir İslâm bankası kurulmuş, dünyada her ulus bu konferansa ilgi göstermiştir. Birleşmiş Milletler'de bir karar alınacağı zaman İslâm devletleri blok halinde karar verme eğilimi göstermektedirler. Konferansın zayıf noktası ise ekonomik alanlarda ortak bir karar alınamamasıdır.

Kıbrıs Barış Harekati'nda Türkiye'yi Libya ve Pakistan desteklemiştir. İslâm devletlerinin büyük etkinlikleri olmasına rağmen bu iki ülke dışında hiçbir yardımcı olmamıştır. Hatta bazı Arap devletleri Papaz Makarios'u kendi kardeşleri görece kadar ileri gitmiş, Türkiye tek bırakılmıştır.

Konferans'ta 41 İslâm devletinden karar vermeleri beklenmektedir. Bu devletler birbirine dinî ve kültürel açıdan bağlı olduklarından dolayı yeni ortak ekonomik hedefler belirtmeleri ve emeklemek aşamasında olan sanayilerini ilerletecek olan gelişme projeleri üretmek zorundadırlar.

İslâm devletleri içinde Türkiye'nin ekonomisi en gelişmiş düzeydedir ve en güçlü orduya sahiptir. Ayrıca İslâm dünyası ve Batı arasında bir köprü oluşturan, İslâm devletlerinin lideri konumundadır.

5- Ragıp Üner, "A General Portrait Of The Heroin War", **Daily News**, 7-8 April 1975, page 2:

Amerika başkanı Nixon, ABD'de işlenen suçların temelinde ilaç suistimali ve uyuşturucu kullanımı olduğu tezini kabul ederek, bu konuda çalışmalar yapmak üzere Adalet ve Hazine Bakanlığı'nın da içinde yer aldığı bir komite oluşturmuştur. Bu komite tarafından uyuşturucunun geldiği yerin Meksika olduğu tespit edilmiş, bunun sonunda Meksika hükümetine diplomatik baskı yapma kararı alınmıştır. Bu doğrultuda Amerika-Meksika sınırına iki bin özel görevli yerleştirilmiş, eroin ve uyuşturucunun sınırdan geçişi engellenmek istenmiştir. Amerika'nın bu baskıları Latin Amerika ülkeleriyle ilişkilerinin bozulmasına yol açmış, uyuşturucu ve eroin savaşında da bir başarı elde edilememiştir.

Meksika üzerinde başarılı olamayan komite bu sefer dikkatleri Türkiye'ye yöneltmiştir. Türkiye'nin toplam haşhaş üretiminin sadece %3'ünü üretmesine rağmen hedef seçilmesinin sebebi; Fransa'dan Amerika'ya, Türkiye üzerinden ilaç taşındığının sanılması ve Türkiye'nin uyuşturucu trafiğinin merkezi gibi görünmesidir. Ayrıca Türkiye NATO üyesiydi ve askerî olarak Amerika'ya bağlı olduğundan ikna edilebilirdi. Amerika haşhaş üretiminde daha üstün durumda olan Hindistan ve İran'a baskı yapmamıştır.

Çünkü politik olarak bunun sorun çıkaracağı düşünülmüştür. Böylece Türkiye en uygun ülke olarak görülmüştür.

Amerika ilk önce üretilen bütün haşhaşı satın almayı düşünmüş ama ABD'de yaşayan Yunan kökenli Rossides buna engel olmuştur. O böyle bir kararın Türkiye'de haşhaş üretimini cesaretlendireceğini ifade ederek, en iyi yapılacak şeyin baskı yapmak olduğunu savunmuştur. Rossides baskıya yanıt alınmadığı takdirde Türkiye'nin NATO'dan çıkarılmasını ve hatta Sultan Ahmet'in bombalanmasını bile dile getirmiştir.

Nixon'ın girişimleri sonucunda NATO bir haşhaş departmanı oluşturmuş, eş zamanlı olarak da Amerikan kongresi, Türkiye'ye yaptığı askerî yardımları keseceği konusunda baskı yapmıştır. Buna ilaveten Amerika tarafından, Ankara'nın Amerika büyükelçisi Wasington'a çağrılarak, "Ya Türkler dediklerimizi yaparlar ya da İstanbul'u bombalarız" denilmiştir.

Halbuki haşhaş üretimi Anadolu'daki insanların geçim kaynağıdır. Bu insanları uyuşturucu kaynağı olarak görmek büyük haksızlıktır. Amerika'nın Ankara üzerine yaptığı baskılar ciddi tepkilere yol açmasına rağmen İnsanî nedenler ile haşhaş üretiminde düşüşe geçilmiştir.

Nihayet 1971 yılında Türkiye'de yeni hükümet haşhaş üretimini durdurmuştur. Ancak bu üretimin durdurulmasından sonra Amerika ve Avrupa'daki uyuşturucu kullanımında hiçbir düşüş olmamıştır. Amerika yine de Türklerin uyuşturucuyu depo ettiklerini ve el altından Amerika'ya soktuklarını bildirmişlerdir.

Eski komitenin dağıtılıp yenisinin oluşturulmasından sonra üyelere biri, sadece bir ülkedeki üretimin engellenmesinin çözüm olmayacağını bütün dünyada engellenmesi gerektiğini söylemiştir. Bunun üzerine Burma, Laos ve Tayland üzerinde uçaklar uçurulmuş, fotoğraflar çekilmiş daha sonra operasyona NASA da katılmıştır. Böylece Çin'deki haşhaş alanları belirlenmiştir. Amerikan Tarım Bakanlığı da haşhaş bitkisini yok eden bir böcek üzerine araştırma yapmış ama bu fikir zararlı bulunmuştur.

Bütün bunların sonucunda Amerika suçladığı ülkelere ilaç ithal etmek zorunda kalmış, eroin savaşı hiçbir zaman kazanılamamıştır.

6- Ragıp Üner, "While America Approaches Her 200 Years Of Existence", *Daily News*, 21 April 1975, page 2:

Makalenin ilk kısmında Amerika'nın tarihine ve kuruluşuna yer verilmiştir. Daha sonra ise Yunan ve Ermeni lobisinin Amerika'daki etkinliğinden bahsedilmiştir. Yunan ve Ermeni lobilerinin faaliyetlerine karşın Türkiye'nin en önemli sorunu bilginin dağıtılması konusunda olmaktadır. Mesela, Türklere baskı yapılırken, sanki Türkler baskı yapıyormuş gibi gösterilmiştir. Ragıp Üner'in bu konuda bazı önerileri vardır. Amerikan politikalarında ve sosyal yaşantısında aktif hale gelmemiz gerekmektedir. Önemli gazeteleri etkilemeli ve Türkiye ve Türk politikası konusunda bilgileri yaymalıyız. Kore Savaşı'nın Amerikan halkı üzerinde büyük etkisi vardır. Bu nedenle bu konu üzerinde de yoğunlaşmakta fayda vardır. Yunanistan'ın yaptığı aleyhte propaganda nedeniyle Amerikan askerî yardımının kesilme riski ortaya çıkmıştır.

7- Ragıp Üner, "Great Statesman Zülfikar Ali Bhutto", *Daily News*, 3 November 1976, page 2:

Makalenin başlarında Zülfikar Ali Bhutto'nun biyografisinden bahsedilmiştir. Ragıp Üner'in de içinde bulunduğu Türk parlamenterler grubu Pakistan'a gitmiştir. Üner, burada edindiği izlenimleri hakkında bilgi vermiştir.

Pakistan gece ve gündüz durmadan, dinlenmeden çalışan gerçek bir lider bulmuştur. Bhutto, Pakistan'ı dünya devletleri arasında saygın bir yere getirmiştir. Pakistan genç bir devlettir, bunun bir neticesi olarak herkes çalışıp durmaktadır. Ayrıca Pakistan komşularıyla çok iyi ilişkiler kurmasını da Bhutto'ya borçludur. Bhutto, Hindistan'la bir hava antlaşması yapmış, CENTO, RCD paktlarına üye olmuştur. Afganistan'la da ilişkileri çok iyi durumdadır.

Zülfikar Ali Bhutto, konuşmalarında önemli tespitlerde bulunmuştur. Ona göre; Rusya'nın yayılmacı politikasına karşın CENTO ve RCD paktlarının çok pasif kalmıştır. Pakistan'ın petrollerinde gözü olmamasına rağmen İran'ın neden bu kadar çok fazla silah depolamasına gitmiştir. Zülfikar Ali Bhutto, Türkiye, İran ve Pakistan arasında birliği savunmuş

böylece Rusya'ya karşı bir savunma hattı oluşturulabileceğini düşünmüştür. Bhutto, ayrıca Mısır hükümetine güvenilemeyeceğini, Hindistan-Pakistan savaşında ve Kıbrıs operasyonunda karşı tarafta savaşanların mühimmatlarının Mısır'dan sağlandığını da ifade etmiştir.

Bhutto, zengin bir aileden gelmektedir ve devletin kendine verdiği maaşı bir yardım kuruluşuna bağışlamaktadır. Eşi Begüm Nusret Bhutto, İran kökenlidir. 1948 yılında Pakistan Ulusal Kadın Koruma Bürosu'nu kurmuştur. 1965 savaşı sırasında ordu için gereken mühimmatı temin eden merkezi yönetmiş, yaralı askerlere hemşirelik yapmıştır. 1968 yılında ise Zülfikar Bhutto hapse atıldığında bütün Pakistan'ı dolaşarak demokrasi mücadelesi vermiştir. Bunlara ilave olarak Pakistan Halk Partisi'nin kadınlar kolunu kurmuş ve kadınların aktif politikada yer almasını sağlamıştır.

Türk halkı Pakistan'a büyük sevgi beslemektedir ve Türk-Pakistan ilişkileri oldukça iyidir.

8- Ragıp Üner, "Turks In Foreign Prisons", **Daily News**, 26 October 1976, page 3:

Türkiye'nin iş bulmak ve hayatlarını kazanmak için yurt dışına giden vatandaşlarıyla ilişkileri yok denecek kadar azdır. Türk insanı sınırı geçtikten sonra adeta haklarını kaybetmektedirler. Yıllarca bu konu üzerine konuşulmuş ama bir şey yapılmamıştır. Onların sorunlarıyla ilgilenilmemiş, ne problemleri olduğunu sormamışızdır. Hal böyleyken bir de hapishanelere düşenlerin durumu içler acısıdır. Onları adeta kaderlerine terk etmişizdir. Oysa onlarla irtibat kurmalı ve onlara yardım etmemiz gerekmektedir.

Alman hapishanelerindeki Türk vatandaşları hakkında düşünmemiz gerekmektedir. Bunlar hapsedilmişlerdir. Çünkü bir tek kelime bile Almanca ve İngilizce konuşmayı bilmeyen bu insanların Alman kanunları hakkında hiçbir bilgileri olmamıştır. Fabrikalarda ve inşaatlarda çalışan bu Türkler insanlık dışı muamelelere maruz kalmışlardır.

İngiliz evladı Timothy, Türkiye'de uyuşturucu madde dolayısıyla tutuklandığında 50 İngiliz gazeteci vardı. Olay bir hükümet sorununa dönüşmüştü. İngiliz gazetecileri, Türkiye aleyhinde "Barbar Türkler" şeklinde

yazılar yazmışlardı. Benzer bir olay bir Almanın tutuklanması sırasında da yaşanmıştır.

Frankfurt'ta Cavit Tarakçı adındaki Türk başkonsolos, Türk vatandaşlarının haklarını takip ederek ve isteyen herkese yardım ederek iyi bir örnek olmuştur. Ancak Türk hükümeti olarak yurt dışındaki hapisanelerde yatmakta olan vatandaşlarını savunacak iki üç avukat ve onların sorunlarıyla kişisel olarak ilgilenecek bir imam gönderilmemiştir.

Türkiye Uluslar arası Konsolosluk Antlaşması'nı hâlâ imzalamamış durumdadır. bu imzalanmadığı sürece yurt dışında ölen bir Türk vatandaşının mülkiyeti üzerinde hiçbir hak iddia edilemeyecektir. Aynı şey bir Türk gemisi battığında da geçerli olacaktır. Bu yüzden antlaşmayı biran evvel imzalamak gerekmektedir.

9- Ragıp Üner, "Health Problems In Turkey", *Daily News*, 21 September 1961, page 2,4:

Bugün Türkiye'de dikkat edilmesi gereken çeşitli sağlık problemleri vardır.

Uzun süren savaşlar, sosyal, finansal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirdi. Yıllardır önünde engeller olan bu problemlerin çözümü için uygun plânlamaların yapılması üzerinde ciddî bir şekilde düşünülmesi gerekmektedir.

27 Mayıs'ı izleyen yıllarda sosyal reçeteler yerel koşullara uygun olarak Ulusal Sağlık Komitesi tarafından gözden geçirildi, kabul edildi ve yasa olarak çıkarıldı.

Yukarıda söylenenlerle birlikte, mevcut sağlık problemleri şu şekilde özetlenebilir:

1- Nüfus Artışı ve Yarattığı Problemler:

Türkiye nüfusu sürekli bir artış halindedir. Şu andaki tahmin edilen nüfus 28 milyon olup, bu nüfus 1975 yılında 42 milyona yükselecektir. Bu durum ise birçok zorluklar yaratacaktır.

a- Kişi Başına Düşen Gelir (Gayrî Safî Millî Hasıla):

Türkiye’de kişi başına düşen millî gelir, gelişmiş Batı ülkelerinden daha düşüktür. Büyük miktarda yapılan yatırımlar sonucunda (1955-1957 yıllarındaki mükemmel hasat sayesinde kişi başına düşen millî gelirde memnuniyet verici bir yükselme oldu. Daha sonra çeşitli ekonomik faktörlerden dolayı tekrar bir düşüş gözlemlendi fakat Devlet Plânlama Teşkilatı sayesinde alınan pozitif önlemler millî gelirde etkisini göstermeye başladı.

b- Tarımsal Teknolojinin Hızlı İlerlemesi:

Tarımsal teknolojinin ilerlemesi kısa bir zaman diliminde oldu. Köylülerin yavaş yavaş şehirlere akan köylülerin kalacak yerleri olmadığı için kendilerine ait olmayan arazilere yerleştiler ve bu durum sağlıksız koşullar ve sosyal sorunları beraberinde getirdi.

c- Gıda Üretimindeki Düşüş:

Nüfustaki hızlı artış, susuzluk başta olmak üzere birçok problemi de beraberinde getirdi. Modern tarımdaki gübrelemenin uygulanmasına rağmen susuzluğun olması, gıda üretimini engellediği gibi bu dönemde de aynı düzeyde nüfus artışı oldu.

d- Toprağın Miras Yoluyla Sürekli Bölünmesi:

Miras yoluyla toprağın birden fazla kişiye bölünmesi ve tarımdaki hızlı teknolojik gelişme, köylülerin şehre akın etmesi sonucunu doğurdu. Şehre gelen erkeklerden çoğunun kendilerine ait toprakları yoktu. Bunlardan bir kısmı daha iyi çalışma koşulları için şehri seçti. Bu daha önce açıklandığı gibi pekçok sosyal ve sağlık problemleri ortaya çıkardı.

e- Eğitimsel Problemler:

Türkiye’nin doğusunda kırsal kesimde yaşayan insanların okuryazar oranı çok düşüktür ve bu problem burada yaşayanlar için gerçekten ciddi bir problemdir. 1960 yılında nüfus sayımı yapılmış olmasına rağmen henüz açıklanmadı. İnanılıyor ki bu bölgede yaşayan erkeklerin %30’u ve kadınların %50’si okuryazar değildir. Nüfustaki hızlı artış mevcut eğitimsel problemleri daha da artırmaktadır. Burada ilkokuldan üniversite düzeyine kadar

öğretmensizlik, bütün okullarda ve ilgili materyallerde ciddî bir problem bulunmaktadır.

Hükümet uygun eğitim programlarını sağlamak için millî bütçeden %30 pay ayırmasına rağmen okul ve öğretmen azlığı problemi çözülmekten oldukça uzaktır. Hem ilkokul hem de üniversite düzeyinde eğitimi gerçekleştirebilmek için yeterli sayıda sınıf yoktur. Bütün büyük şehirlerde iki ve hatta dört farklı düzeye ayrılmış olan eğitim hergün dönüşümlü olarak aynı sınıflarda sürmektedir.

10- Ragıp Üner, "Health Problems In Turkey II", *Daily News*, 22 September 1961, page 2,4:

f- Doğum Kontrolünün Gerekliliği:

Daha önce doğum sırasındaki bebek ölüm oranından bahsetmiştik. Özensiz çocuk bakımı, yetersiz beslenme ve doğum sırasındaki enfeksiyonlar yüksek ölüm oranına neden olmaktadır. Bir diğer faktör ise annelerin doğum kontrolü ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması ve bunu önemsememesi sonucu hamile kalmalarıdır. Bebek ölümlerindeki bu yüksek oran ekonomik kayıplara yol açar. Türkiye'de düşük olayının sıkça görüldüğü köy ve kasabalarda kaydedilen %42,5 oranındaki ölüm oranı özellikle 0-4 yaş grubu çocuklarda görülmektedir. 1958 yılında bütün Türkiye'de bu gruptaki ölüm sayısı 320 bindir. Bunlardan %50'sini uygun koruma yöntemleriyle kurtarmak mümkündür. Farzedelim ki her çocuğun ölümü aileye 50 dolara mâl olmaktadır ve çocukların toplam maliyeti 7,5 milyon dolar yapmaktadır. Bunun anlamı şudur; 10 yılda ekonomik kayıp ortalama 75 milyon dolardır.

2- Gelecek İçin Tavsiyeler:

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre nüfus artışında her yıl için %30 oranında artış tahmin edilmektedir. Bu nüfus artışındaki sayının 42 milyon olacağı tahmin edilmektedir.

Sıtma hastalığının çözümlendiği söylenebilir. Bu felaket için bütün önlemlerin zaten uygulanmakta olduğu bilinmektedir. Türkiye'de sıtmanın tamamen ortadan kaldırılması nüfusun artmasına yardımcı olacaktır. Ne varki

bütün tedbirlerin alınmasına rağmen tüberküloz hâlâ temel tehlikelerden birisidir. Tüberkülozu önleme çalışmaları bu felaketten ölenlerin oranının azalmasını sağlamıştır. Alınan tedbirler dahilinde yapılan bu kampanyaların amacı özellikle yeni doğan bebeklerin ölümlerini azaltmaktır. Bu bağlamda sağlık plânlaması ve UNISEF'le birlikte anne ve çocuk sağlığı programları başarıyla uygulanmıştır.

Sanayileşmeyi tamamlamak için büyük problemlerden biri de ilkel tarım metodlarının uygulanmasıdır. Tarımda sanayileşme başarıldığında gelecek 20 yılda modernizasyondaki gerekli gelişme de gerçekleştirilmiş olacaktır. Türkiye'deki kasababalardaki nüfusun %35 ya da %40 oranında artacak olmasına bağlı olarak yeni sanayi merkezlerinin kurulması neticesinde Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana haricindeki bütün yerlerde de gelişme sağlanacaktır.

Yukarıda bahsedilen gelişmelere ek olarak sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu uygulaması sayesinde Türkiye'deki herkes sağlık hizmetinden eşit olarak yararlanabilecektir. Bu içeriye dönük olarak ülkedeki köylerde daha gelişmiş sağlık servislerine ve benzer faaliyetlerin gerçekleştirilmesine neden olacaktır.

Açıktır ki yeni eğitim sistemi öncekinden çok daha iyi sonuçlar verecektir ve genç neslin büyümesi ve yaşlı neslin kayboluyor olmasıyla cehaletin de ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Bu durum aynı zamanda insanlara sağlık ve hijyen metodlarını öğretmek için çok daha iyi fırsatları beraberinde getirecektir.

3- Şiirleri:

Ragıp Üner'in şiirleri kültür, sanat, turizm ve folklor dergisi olan Çağrı'da yayımlanmış ayrıca oğlu Ahmet Kemal Üner tarafından "Gidişatname" adıyla bir kitap haline getirilerek sınırlı sayıda basılmıştır. Bu eserde rubailer dışında, şu şiirler yer almaktadır: "Eşkal-i Zaman", "İnsan", "Naat", "Mareşalin Arsası", "O Bir Kişi", "Kahraman Kara Fatma", "Aç Kapını", "Fatma Sevim Üner'e", "Orhan Veli'ye Nazire", "Üç Sevgi", "Yaşanılan Yıllar", "Telefon", "Olsaydı", "Şu, Bin Liralık", "Çankaya'da Kokteyl", "Eski Bir Öykü", "Büyük Sofra", "McArthur", "Apartmanlar", "Dok'un Atı", "Gelin Arkadaşlar", "Şiirin Kaderi", "Tiyatro'ya Dair", "İşte Sen Busun", "Hani.. Bu Yaştan Sonra", "Ne Çıkar", "Suç Bende Değil", "Noni'ye", "Neşat Ömer'e", "Alagöz'lere", "Nevşehir I", "Nevşehir Evlatlarına Selam", "Muzaffer Şevki'ye", "Edirne", "Nevşehir II", "Harran", "Nevşehir Yemeklerine Hasret".

B- Fikir Hayatı

1- Siyasî Meselelere Bakışı:

Ragıp Üner, Cumhuriyet'in en iyi yönetim şekli olduğunu ve Türk tarihinde "cumhuriyet" kavramının gelişimine katkısı olanların çok önemli kimseler olduğunu ifade etmiştir.

İlkçağlardan itibaren insanlar, birçok yönetim şeklini denemişlerdir. Dünyaca tanınmış önemli düşünürler ve toplum bilimciler, en iyi yönetim şeklinin halkın egemenliği anlamına gelen "cumhuriyet" olduğu fikir birliğine varmışlardır.

Tanzimat Fermanı metnini yazan Reşit Paşa ile I.Meşrutiyet'in anayasasını hazırlayan Mithat Paşa da Cumhuriyetin tohumlarını atan büyük insanlardır. Türkiye'nin bugünkü demokratik yola girmesinde Mithat Paşa, Namık Kemal, Tevfik Fikret gibi devrimci güçlerin hazırladığı ortamın önemi oldukça büyüktür. Demokrasi yolunda atılan adımlar, Atatürk'ün eylemci yaradılışında meyvesini vermiştir.

Atatürk'ün büyüklüğünü, dehasını, insanlara karşı duyduğu sevgiyi ifade etmek için, Kurtuluş Savaşı'na hangi koşullar altında girdiğini, vatanını kurtarmak, milletini hürriyetine kavuşturmak için koşturan askerlerini görmek gerekirdi.

Üner, bir yönetim şekli olan cumhuriyetin yanında, millî bir devlet anlayışını da ön plânda tutmuştur.¹⁶⁷ Atatürk'ün mübadele konusunda ne derece haklı olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir: "Oturduğumuz kasabaya bakın...doktorumuz Rum, eczacımız Rum, diş doktorumuz Rum, camileri yapan Yuvanaki adlı bir Rum, elbisenizi diken terzi Rum, kasap Rum, bakkal Rum, düğünlerimizde çalgı çalan Rum...Bazen kendi kendime sorarım, acaba biz ne iş gördük? Patates, domates, patlıcan ekerdik. Elime bir dergi geçti. Prof. Dr. Kemal Karpat İngilizce yazmış...Kurtuluş Savaşı sırasında Türkiye nüfusunu inceliyor. Ayvalık ve Bandırma'da on bin Rum var, Türk nüfusu ise dört yüz civarında...şimdi düşünüyorum onlar burada kalsaydı. Her halde

¹⁶⁷ Ragıp Üner, "Anadolu'nun Bitmeyen Çilesi", Cumhuriyet, 29 Ağustos 1971

varlığımızı muhafaza edemezdik. Gene Atatürk'ün dehası onları güzellikle memleketlerine gönderdi. Yerine Türkleri getirdi."¹⁶⁸

Ragıp Üner'in savunduğu fikirlerin başında, ekonomik kalkınmanın ancak uygulanacak millî bir politika ile gerçekleşebileceği düşüncesi gelmektedir. Ona göre, Türkiye'de ham petrol ihtiyacının öz kaynaklardan karşılanması hedefi ile önemli plânlar ve çalışmalar yapılmalıdır.¹⁶⁹

Türkiye'de halkın % 80'i çiftçilikle geçinmektedir. 20 milyon insanın 365 gün çalışarak alın teriyle istihsal ettiği ziraî mahsullerin karşılığı 8-10 mikroskop, birkaç makine, motor, biraz da ithal malı olmaktadır. Bu nedenle çağdaş milletler seviyesine ulaşmak için Türkiye'nin kendi sanayisini oluşturması ve dışa bağımlılıktan kurtulması gerekmektedir.¹⁷⁰

Türkiye'nin bölgesel ve komşu ülkelerle dış ilişkilerin geliştirilmesinden yana bir politika takip eden Üner, İran ve Pakistan hakkında makaleler de yazmıştır.¹⁷¹ İslâm birliğinin sağlanması konusunda, İslâm devletlerince bazı girişimlerde bulunmak gerekmektedir. İngiltere, Arap devletlerine bağımsızlık vaadi vererek, olası bir bütünleşmenin önüne geçmek istemiştir. Tüm İslâm dünyası, Türkiye'nin, Avrupalı güçlere karşı galip gelmesi ve bağımsızlığını elde etmesi üzerine gözlerini açmışlar bunun sonucunda İslâm birliğine doğru bir temayül olmuştur. İslâm devletleri birbirine dinî ve kültürel açıdan bağlı olduklarından dolayı yeni ortak ekonomik hedefler belirlemek ve emeklemek aşamasında olan sanayilerini ilerletecek olan gelişme projeleri üretmek zorundadırlar.

İslâm devletleri içinde Türkiye, ekonomisi en gelişmiş düzeyde olup, en güçlü orduya sahip devlettir. Ayrıca İslâm dünyası ve Batı arasında bir köprü oluşturan, İslâm devletlerinin lideri konumundadır. Kıbrıs'ta Türklerin

¹⁶⁸ Ragıp Üner, "Cumhuriyet Kavramı ve Mithat Paşa", *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1972; Ragıp Üner, "Yüce Atatürk", *Çağrı*, Sayı:322, Kasım 1984, s.4

¹⁶⁹ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.43/2, 23.10.1979, s.1043,1044

¹⁷⁰ T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.3, 7.5.1974, s.352; C.5, 6.6.1974, s.49; T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.23, 1.2.1965, s.938,939

¹⁷¹ Ragıp Üner, "2500. Kuruluş Yıldönümünde İran", *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1971; Ragıp Üner, "Türkiye ve Pakistan", *Cumhuriyet*, 26 Ekim 1967

kendi bağımsızlıklarını kazanıp Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni kurmasıyla elde edilen zafer, aslında aynı zamanda İslâm devletlerindir.¹⁷²

Türk-İngiliz ilişkileri hakkında bir makale de yazan Üner, Türk-İngiliz ilişkilerini, İngilizlerin Türk düşmanlığına dayandırır. İngilizler daima Türk milletinin yok olması ve Türkiye'nin dünya haritasından silinmesi için gayret etmişlerdir. İngilizlerin Türklere karşı olumsuz tutumu, Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve sonrasında da Şeyh Said İsyanı ve Kıbrıs olaylarında belirgin bir şekilde görülmüştür. NATO ve CENTO adındaki kuruluşlar da esasında birer İngiliz kuruluşudur. Bu kuruluşlar Britanya adalarını ve İngiliz milletini korumak için kurulmuştur. Özet olarak Ragıp Üner'e göre, "İngilizler akıllı millettir" ve "dünyayı İngiliz parmağı idare eder."¹⁷³

Dünyadaki Türklerin dayanışma içerisinde hareket etmesi gerektiğini vurgulayan Ragıp Üner'e göre; Türklerin yapısında vatanseverlik vardır. Anavatandakiler onlarla ilişkilerini sağlam tuttuğu müddetçe koşullar ne olursa olsun, bunun yitirilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan yabancı ülkelerdeki Türklere bazı kolaylıklar sağlanmalı ve çifte vatandaşlık usûlü getirilerek Türkiye ile irtibatları kuvvetlendirilmelidir.¹⁷⁴

Üner, Yunan ve Ermeni lobisinin Amerika'daki etkinliği üzerinde de önemle durmuştur. Yunan ve Ermeni lobilerinin faaliyetlerine karşın Türkiye'nin bilginin dağıtılması konusunda eksiklikleri vardır. Türklere baskı yapılırken, sanki hep Türkler baskı yapıyormuş gibi gösterilmiştir. Amerikan politikalarında ve sosyal yaşantısında aktif hale gelmemiz gerekmektedir. Amerika'nın önde gelen gazetelerini etkilemek ve Türkiye politikası hakkında bilgileri yaymak gerekmektedir. Ayrıca Kore Savaşı'nın Amerikan halkı üzerindeki büyük etkisinden de yararlanarak, bu konu üzerinde yoğunlaşmakta fayda vardır.¹⁷⁵

¹⁷² Ragıp Üner, "As The Islamic Conference Meets", *Daily News*, 12 May 1976

¹⁷³ Ragıp Üner, "Tarihte Türk-İngiliz İlişkileri", *Hayat Tarih Mecmuası*, Eylül 1975, C.2, Sayı:9

¹⁷⁴ Ragıp Üner, "Birkaç Nuktada Amerika", *Cumhuriyet*, 19 Temmuz 1972; Sami Tekin, *German News Company, Inc.*, Newyork (Yabancı memlekette yaşayan Sami Tekin adında bir Türk tarafından, Ragıp Üner'e Amerika'dan gönderilen bu mektupta Türkiye hazinesine bağışlanmak üzere 1000 dolarlık bir çek gönderilmiştir.)

¹⁷⁵ Ragıp Üner, "While America Approaches Her 200 Years Of Existence", *Daily News*, 21 April 1975

Ragıp Üner, siyasî hadiselerin, sanatsal ve kültürel faaliyetleri olumsuz yönde etkilememesi gerektiği fikrini de savunmuştur. 1969 Ağustos ayının sonlarında Tunceli'de gerici olarak adlandırılan bir grup ayaklanmış, bunun üzerine Elâzığ ve Tunceli Valileri, halkı kışkırttığı ve kamu düzenini tehlikeye düşürdüğü iddiasıyla "Pir Sultan Abdal" oyununun oynatılmasını yasaklamışlardır.¹⁷⁶ Üner, Tunceli olayları ve Halk Oyuncularının oynatılmayan temsili konusunda şu açıklamayı yapmıştır: "İster yerli, ister çeviri, her türlü sanat değeri olan tiyatro eserinin oynanması fikrindeyim. Sanat yasaklanamaz."¹⁷⁷

2- Sosyal ve Kültürel Meselelere Bakışı:

a- Türk Dili:

Dil insan topluluklarının birbirleriyle anlaşmasını sağlayan bir vasıttır. Gerçekte milleti millet yapan şartların başında gelir. Dil bir milletin geçmişini ve kültür seviyesini gösteren bir aynadır. İçinde bulunduğu toplumun tarihî ve sosyal gelişmeleri doğrultusunda değişir ve gelişir.

Bugün konuştuğumuz dil Anadolu Türkçesi'dir. Bu dil Oğuz Türklerinin göç etmesiyle Anadolu'nun Türkleşmesi sonucu kurulmuş ve gelişmeye başlamıştır. Ancak Selçuklular zamanında Farsça ön plâna çıkarılmış ve Türkçe geri plâna itilmiştir. Anadolu'da teşekkül eden beylikler zamanında ise Türkçe yeniden canlanmış ve millî dile doğru bir dönüş olmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra ise Atatürk, geçmişe ait bilgi ve kaynaklara dayanarak Türk dilinin zenginliğini ortaya koymak istemiş, Türk Dilini çağdaş Batı medeniyetinin gerektirdiği bir dil haline getirmeye çalışmıştır. Türk Dil Kurumu bir taraftan Türkçe sözcükleri derlemiş, bir taraftan da dildeki yabancı sözcüklerden kurtulmak için Türkçe'nin üretme imkanlarından yararlanarak yeni sözcükler yapma yoluna gitmiştir. Türk Dil Kurumu'nun bu çalışmalarda bazı eksiklikler ve tatbikat hataları yapmış

¹⁷⁶ Ahmad, Türkiye'de, s.373

¹⁷⁷ Cumhuriyet, 7.9.1969

olması mümkündür. Fakat ne olursa olsun Türk diline hizmet ederek tarihî görevini yerine getirmiştir.¹⁷⁸

Ragıp Üner'in, "dil" hususunda katıldığı bir görüş de şudur; "Yer yüzünde söz hazinesinde başka dillerden alınmış yabancı söz bulunmayan hiçbir dil yoktur." Bu son derece doğaldır. Çünkü hiçbir insan topluluğu başka insan toplulukları ile ilişki kurmadan, onlardan tamamıyla ayrı ve uzak yaşayamaz.¹⁷⁹

Üner, dilin, zamanla kendi yapısı içinde de değiştiğini belirtir. Orta Asya Türk'ünün dilinde "Hangi" sözcüğü "Kangi", kardeş sözcüğü "Karındaş", "Yine" sözcüğü de "Yana" şeklindedir. Dilde başka bir değişim daha olabilir. Bu da yabancı dillerin baskısı altında yön değiştirip bağımsızlığını kaybetmesi şeklindedir.

Her Türk'ün amacı; Türkçe'nin çağdaş batı uygarlığının gerektirdiği bir kültür dili düzeyine gelmesi, zenginleşmesi, arınması, yazı ve konuşma dilleri arasındaki açıklığın kaldırılmasıdır.¹⁸⁰

b- Tasavvuf:

Anadolu'da tasavvuf akımının tarihine bakıldığında, çok değerli insanların yetiştiği görülmektedir. Özellikle 13'üncü yüzyılda Anadolu, adeta gökten yağarcasına tasavvuf bilginleri ile dolup taşmıştır. Konya'da İbn-i Arabî, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Sadredin-i Konevi, Kırşehir ve çevresinde Hacı Bektaş Veli, Türk edebiyat dünyasının en büyük ozanı Yunus Emre, Ahî Evran Veli, Gülşehri, Emir Nureddin Caca Bey, Türk toplumunu fikirleriyle nurlandırmışlardır.

Tasavvuf akımı 13'üncü yüzyıldan sonra da devam etmiştir. Daha sonraki yıllarda Hacı Bayram-ı Veli gibi büyük mürşitler yetişmiştir. Sultan Murat döneminin büyük mutasavvufu Hacı Bayram-ı Veli "İslâmiyet" diye zikir etmiştir.

¹⁷⁸ Ragıp Üner, "Türk Dili Üzerine", *Çağrı*, Sayı: 313, Şubat 1984, s.6-8

¹⁷⁹ Ragıp Üner, "Türk Dili Üzerine II", *Çağrı*, Sayı: 315, Nisan 1984, s.5,6

¹⁸⁰ Ragıp Üner, "Türk Dili Üzerine II", *Çağrı*, Sayı: 318, Temmuz 1984, s.5,6

Konya'da Mevlâna "Bana gel, bana dinin, ırkın, cinsin ne olursa olsun...Her şeyin üstünde insanlık...Bana insan sevgisi" diye semâ etmiştir.¹⁸¹

Selçukluların yıkılması ile Anadolu Türklerinin büyük bir anarşiye düşmesi üzerine buna çare olmak gayesiyle Orta Asya'nın fikir babası sayılan Hoca Ahmet Yesevî, Hacı Bektaşî Veli'yi Anadolu'ya göndermiştir. Hacı Bektaşî Veli Orhan Bey'e katılmış ve Yeniçeri Ocağı'nın kurulmasında da büyük tesiri olmuştur. Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'ya geldiği yıllarda başta Göreme olmak üzere Hristiyanlık yaygınlaşmıştı. Hacı Bektaş Veli Göreme'deki Hristiyanlık merkezine karşı bir İslâm merkezi tesis etmiş, Karahöyük'te bir tekke kurarak orada yetiştirdiği müridlerini Anadolu'ya göndermiştir.

İslâmiyetin ilim ve fenne değer verdiğini telkin eden büyük insan, derslerinde İslâmiyetin ahiret işleriyle beraber dünya işlerine de önem verdiğini anlatmış, Hristiyan misyonerlere "Gerçek erenlerin sözünden çıkma...Eğer insan isen ölmezsin korkma" diye seslenmiştir.¹⁸²

Anadolu'da yetişen tasavvuf insanları arasında en mutlu kişi Mevlâna'dır. Çünkü O doğuşundan günümüze kadar itibar görmüş, sevilmiş, sayılmıştır. Bugün bütün konuşmaları saklanmış, giydiği elbisesi, üflediği neyi, takunyası kaybolmadan zamanımıza intikal etmiş başka bir düşünür daha yoktur.

1224 yılında Konya'da tasavvuf dünyasının en büyük ismi Muhammed Şemseddin Tebrizî, Konya'ya gelmiş ve Mevlâna ile sokakta karşılaşmıştır. Bu buluşmadan sonra Mevlâna Medreseyi de vaazı da bir tarafa bırakmış, baş açık yalın ayak sema etmeye başlamıştır. Mevlâna şiiri, musikiyi, raksı ibadete katan bir tarikat kurmuştur.¹⁸³

¹⁸¹ Ragıp Üner, "Tasavvuf Akımının Üç Büyük İnsanı", *Çağrı*, Sayı: 276, Ocak 1981, s.11-13

¹⁸² ; Ragıp Üner, "İlerici İnsan Hacı Bektaş Veli", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1968; Ragıp Üner, "Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik", *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1970, Sayı: 1, Haziran 1994, s.35-39

¹⁸³ Ragıp Üner, "Ölümünün 697'nci Yılında Mevlâna", *Cumhuriyet*, 17 Aralık 1970

c- Kùltür ve Tarihî Miraslar:

Kùltür, bir milletin, bir insan topluluğunun, duyguda düşünce birliğini temin eden bütün faktörlerin ve değerlerin tümüdür. Bu tarif, bir toplumun gelenek, görenek, edebiyat, dil ve müzik ile diğer sanat değerlerini de kapsamaktadır. Millî kùltür deyince, bir milletin manevî özellikleri, düşünce ve duygu birliği anlaşılmaktadır.

Türkler dünya uluslarının en eskilerindendir ve üç kıtaya hükmetmişlerdir. Orta Asya'dan kalkıp, dünyayı egemenlikleri altına almaları, gerek çeşitli bilim dallarında gerekse kùltür alanında dünya uluslarından daha üstün olduklarını göstermektedir.

Ragıp Üner, Amerika modelindeki insanların kendi kùltürünü terk eden, makineleşmiş yapısını yermiş ve kendi kùltürünü ön plânda tutarak gelişen Japonya modelini benimsemiştir.¹⁸⁴

Üner, Türkiye'de kùltürel ve tarihî mirasların korunması hakkında da bazı çalışmalar yapmıştır. Sağlık Bakanlığı sırasında Hacı Bektaş Türbesi ve Dergâhının onarım ve restorasyonu ile yakından ilgilenmiş, bütçeden gerekli ödeneğin ayrılması için yardımcı olmuştur Ragıp Üner'in yerinden takip ettiği Hacı Bektaş Türbesi'nin restorasyon çalışmalarını 1963 yılı sonunda tamamlanmıştır. Hacı Bektaş Dergâhı'nın külliyesi ile birlikte müze olarak ziyarete açılabilmesi için, mülkiyeti vakıflar idaresinde kalmak üzere kullanma hakkının Millî Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne verilmesi gerekiyordu. Bu işlemin bir an önce tamamlanmasında da Ragıp Üner'in büyük yardımları olmuştur.¹⁸⁵

Ragıp Üner'e göre, Türkiye'de kùltür hazinelerinin çoğu harap bir durumdadır ve bunların büyük bir kısmı yabancı memleketlerdeki müze ve kütüphanelerin vitrinlerini süslemektedir. Göreme gibi eski kiliselerin bulunduğu yerlerde duvar resimlerinin sökülmesine, bazı yerlerde mermer lahitler üzerindeki küçük heykelciklerin koparılıp alınmasına seyirci kalınmaktadır. Göreme, dünya üzerinde benzeri olmayan bir hazinedir.

¹⁸⁴ Ragıp Üner, "The Land Of Smiles", *Daily News*, 13 April 1967; Ragıp Üner, "Sketches From The United States", *Daily News*, 25 November 1974

“Nevşehir ili sınırları içinde yer alan bu değerli hazine bakımsızlık içindedir. İstatistiklere göre “Türkiye’de en çok turist çeken yer” burasıdır. Göremeye her gidişte bir kilise penceresinin yıkıldığını, bir duvarın çökmüş olduğu görülmektedir.¹⁸⁶

Eski eserlerimiz layığı ile korunmamaktadır. Hiçbir müzede mükemmel bir yangın tertibatı yoktur. Kütüphanelerdeki kitaplar ve eşyaların hali de yürekler acısıdır.

Çırağan Sarayı, İstanbul’da, Beşiktaş ile Ortaköy arasındaki deniz kenarında bundan 90 yıl önce Sultan Abdülaziz tarafından 1,5 milyon altına yaptırılmış bir saraydır. Bu abide yıllardır bakım ve onarım için beklemektedir. Ancak tarihî eserleri muhafaza etmeye hiçbir ülkede devletin gücü tek başına yetmemektedir. Bu konuda herkese görev düşmektedir. Bir vakıf kurarak bu eserlerin korunmasında devlete yardımcı olmak mümkündür.¹⁸⁷

Bergama, Afrodias, Efes, Meryemana, Aspendos, Didim, Perge, Side ve meşhur kadın başbakan Plânkiya heykeli, Aneh, Kleopatra ile Romalı Antuan’ın buluştuğu Tarsus, Ashabı Keyfin üç yüz sene uyudukları mağara, Kartacalı kumandan Annibal’ın mezarı, Finikya Kralı Midas’ın mezarı Türkiye’dedir. Bütün dünya yıllar yılı Nuh’un gemisini Ağrı dağında arar durur. Hazreti Peygamberin Bayraktarı Eyüp Sultan İstanbul’da yatmaktadır. Hazreti Peygamber “Benim bayraktarlarımın mezarını ziyaret etmek Hac kadar sevaptır” buyurmuştur. Türkiye İslâm alemine bu değeri tanıtamamıştır. Mukaddes Emanetler Türkiye’dedir ve bunlar da layığı ile sergilenememiştir.¹⁸⁸

¹⁸⁵ Mehmet Önder, “30 Yıllık Bir Hatıra: Hacı Bektaş Dergahı Nasıl Açıldı?”, **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**,

¹⁸⁶ Ragıp Üner, “Göreme Is Collapsing”, **Daily News**, 2 September 1974

¹⁸⁷ Ragıp Üner, “Kültür Hizmetlerimiz Üzerine”, **Çağrı**, Sayı: 297, Ekim 1982, s.8-12

¹⁸⁸ T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.45, 6.2.1980, s.304-306

SONUÇ

Avrupa'nın I. Dünya Savaşı'nın ilk aylarını yaşadığı, Osmanlı Devleti'nin ise savaşa ilgili olarak diplomatik ve askeri baskılara maruz kaldığı günlerde dünyaya gelen Ragıp Üner, çocukluğunun ilk yıllarında bu savaşın olumsuzluklarını yakından hissetmiştir. I. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Mütarekesiyle Türk toprakları işgale uğramış ve Türk milleti için yeni bir savaş kaçınılmaz olmuştur. 1918-1922 yılları arasında cereyan eden Milli Mücadele döneminde, her yönüyle top yekun bir milli direniş gerçekleştirilmiştir.

Ragıp Üner'in doğduğu ve çocukluk yıllarının geçtiği Nevşehir'in işgal edilmemiş olması, onun Milli Mücadele dönemindeki sıkıntıları kısmen de olsa daha az yaşamasına yol açmıştır. Bununla birlikte çevresindeki pek çok insanın bu savaşa katıldığı, şehit ya da gazi olduğu da bir gerçektir. Ragıp Üner'in Osmanlı Devleti'nin son dönemde katılmış olduğu savaşlara ve Milli Mücadele'ye dair öykülerle büyüdüğü söylenebilir. Bu öykülerin etkilerini sonraki yıllarda kaleme aldığı şiirlerinde ve makalelerinde görmek mümkündür.

Ragıp Üner, 1914 yılında, Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden silinmesinin an meselesi olduğu bir dönemde dünyaya gelen bir kişi olarak, yeni bir devletin kurulmasına da şahit olmuştur. Çok milletli Osmanlı Devleti'nin yerine milli nitelikli olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti ile başlayan köklü değişim ve dönüşüm Ragıp Üner'i de yakından etkilemiştir. O Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile hayata geçen yeni eğitim-öğretim sisteminin ilk öğrencilerinden biri olarak eğitim hayatına atılmıştır. İlk okuldan itibaren Türk eğitim sistemindeki modernleşme Ragıp Üner'in eğitim-öğretim hayatı için de belirleyici olmuştur. Ortaokulda yeni Türk alfabesi ile tanışan Üner, 1933 yılında gerçekleştirilen üniversite reformuyla kurulan İstanbul Üniversitesi'ndeki yeniden yapılanma aşamasında, yüksek öğrenime başlamıştır.

Modern ilkokul, yeni bir alfabe ve yenilenen bir üniversite, Ragıp Üner'in mesleki ve ilmî faaliyetlerinde olduğu kadar, hayata bakışında da etkili olmuştur. Tıp Fakültesini tamamladıktan sonra genç bir doktor olarak hayata atılmış ve mesleğinin ilk yıllarında bu kez bir başka savaşın, Türkiye'nin katılmadığı II. Dünya Savaşı'nın olumsuzluklarıyla boğuşmak zorunda kalmıştır. Savaşın en çetin yıllarında askerliğini tamamlayan Üner, Edirne'de Belediye Tabipliği görevine başlayarak, devlet memurluğuna da adım atmıştır.

Ragıp Üner meslekî açıdan olduğu kadar, toplumsal sorunlara da duyarlı bir kişi olmasına karşın, 1945 yılından sonra başlayan siyasal çekişmelerin ve parti çalışmalarının dışında kalmayı başarmıştır. Çevresindeki bir kişinin politize olduğu bir dönemde o, 1952 yılında Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesinde asistanlık görevine başlamıştır. Kendini tümüyle tıp bilimine veren Ragıp Üner, Türkiye'nin çok partili siyasal yaşam çalkantıları içinde bulunduğu ve demokrasi sancılarının yoğunlaştığı yıllarda, 1956 yılında doçent, 1959 yılında ise profesör olmuştur. Pek çok aydınının iktidar ya da muhalefet partilerine eğilim gösterdiği bir dönemde o, siyasetten çok uzak bir sivil toplum örgütü olan Ankara Veremle Savaş Derneği'nin kurulmasında doğrudan rol oynamıştır. Ragıp Üner, 1960 yılına gelindiğinde göğüs hastalıkları konusunda güvenilen ve araştırmalarına inanılan bir bilim adamı niteliğine ulaşmıştır.

27 Mayıs 1960 tarihinde Demokrat Parti hükûmetine karşı gerçekleştirilen askeri darbe, Türk toplumunun olduğu kadar, Ragıp Üner'in de yaşamında köklü değişime neden olmuştur. O tarihe kadar politik bir şahsiyet olarak hiç ön plana çıkmayan ve partilerüstü kalmaya özen gösteren Ragıp Üner, darbe sonrasında, 1960 yılında Cemal Gürsel tarafından kurulan ilk hükümette Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına getirilmiştir. Ragıp Üner böylece toplum için yıllardır teorisini yaptığı çalışmaları hayata geçirebilecek bir makama gelmiştir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Üner için hiçbir zaman siyasal bir görev ya da mevkii olmamıştır. O, bakanlığı boyunca da siyaset üstü davranmaya özen göstermiş ve Türkiye'nin geleceğiyle

yakından ilgili olan bir takım projeleri, her türlü politik kaygıların dışında tutarak uygulamaya çalışmıştır.

1961 Anayasasında yer alan sosyal devlet ilkesini soyut bir anayasa ilkesi ve bir slogan olmaktan çıkararak, uygulamaya dönük bir devlet politikası haline getirmek için çaba sarf etmiş ve bunun en çarpıcı örneği olarak da en ücra yerlere sağlık hizmetlerinin götürülmesini amaç edinmiştir. Verem başta olmak üzere salgın hastalıklarla ilgili olarak sağlık taramaları gerçekleştirilmiş ve eldeki maddi imkanların çok üstünde sonuçlar elde edilmiştir.

Ragıp Üner gerek bakanlığı döneminde gerekse Cumhuriyet Senatosu üyeliği yıllarında, toplumun hizmetinde olan bir bilim adamı olduğunu hiçbir zaman unutmamıştır. Nüfus planlaması, kimsesiz çocukların korunması, hava kirliliği, veremle savaş, yurt dışındaki Türk işçilerinin durumu ve çifte vatandaşlık gibi bugün yoğun olarak tartışılan konuların, sistematik olarak ilk kez Ragıp Üner tarafından dile getirildiği söylenebilir. Zaman, tüm bu konularda önceleri en yakın arkadaşları tarafından bile eleştirilen ve hatta engellenmek istenen Ragıp Üner'i haklı çıkarmıştır.

Ragıp Üner yaşamı boyunca kendisini genelde Türkiye ve Türk toplumunun bir parçası olarak görürken, özelde ise Nevşehir'i ve Nevşehirli olduğunu hiç unutmamıştır. Toplumun hizmetinde bir Türk aydını olarak, başkalarını kırmadan ve incitmeden Nevşehir'in gelişmesine de zamanını ve enerjisini harcamıştır. Bu nedenle Nevşehir açısından Sadrazam Damat İbrahim Paşa ile hemen aynı önemde ele alınması pek de haksız bir yargı değildir.

Bilimin evrensel yönlerinden yoğun olarak yararlanan ve bunları Türk toplumuna taşımayı görev edinen Ragıp Üner, ülke içindeli meslekî, siyasî ve hatta edebî faaliyetlerinde milli kimlik ve değerleri her zaman birinci planda tutmuştur. Bu nedenle Ragıp Üner, her zaman toplumun çıkarını ön planda tutan zihniyeti ve bu zihniyetin yansıması olan faaliyetlerinden dolayı politik bir şahsiyet olarak değil, toplumun içinde bir bilim adamı olarak hafızalara kazınmıştır.

ÖZET

“Ragıp Üner ve Türk Siyasî Hayatındaki Yeri” konulu tezin Giriş Bölümü’nde, tarihin seyrini büyük ölçüde belirleyen toplumsal olaylar olmasına karşın, çoğu zaman kim “özel” kişilerin ön plana çıktığı ve bu kişilerin, tarihsel olaylar üzerinde belirleyici etkilere sahip olması bakımından biyografinin önemine ve Ragıp Üner’in yakın dönem Türk siyasî tarihinde önemli bir yere sahip olduğuna kısaca değinilmiştir.

I. Bölümde, Ragıp Üner’in Hayatı, çocukluk ve gençlik yılları, ailesi, tahsili konuları ele alınarak incelenmiştir. II. Bölümde, Dönemin Siyasî Yapısı ve Ragıp Üner’in Siyasî Faaliyetleri üzerinde durulmuştur. III. Bölümde ise, Ragıp Üner’in Eserleri ve Fikir Hayatı’ndan bahsedilmiştir.

ABSTRACT

The title of this thesis is “Ragıp Üner and His Place in Turkish Politics”

In the flow of history there were many social events that has determined the borders of history. In the picture of history, there were some “dominant” characters who was affected these historical events. That’s why the biographies of these important actors of history becomes inevitable sources of science of history.

The importance of the biographies of these characters is emphasized in the first part of thesis and Ragıp Üner one of the important people who has taken place in recent history of Turkish politics.

At Part One, the life of Ragıp Üner with details of childhood, period of teenage, family and education period is explained.

In the second part, the political structure of his age and his political actions are mentioned.

The last part has been devoted, Ragıp Üner’s master pieces and thoughts.

KAYNAKÇA

YAYINLANMIŞ ARŞİV BELGELERİ

- T.C Millet Meclisi Tutanak Dergisi, C.2, C.3, C.4, C.5, C.6, C.7, C.8, C.11, C.12, C.14, C.18, C.19
- T.C Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, C.1, C.2, C.3, C.4, C.5, C.6, C.7, C.19, C. 24/3, C.23, C.26, C.27/2, C.23, C.28/1, C.29, C.30, C.34, C.35, C.37,C.38, C.39, C.40, C.43, C.43/1, C.44, C.45/4, C.47, C.49, C.50/3, C.51/1, C.53,C.56/1, C.56/2, C.57, C.58/2, C.62, C.64, C.65, C.66, C.67
- T.C Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, 1961.

YAYINLANMAMIŞ ARŞİV BELGELERİ

- Ragıp Üner'e ait Nüfus Hüviyet Cüzdanı
- Ragıp Üner'e ait Pasaport
- Ragıp Üner'e ait İstanbul Üniversitesi Tıp Doktorluğu Diploması
- Ragıp Üner'e ait Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu Tanıtım Kartı
- Ragıp Üner'e ait Doğru Yol Partisi Milletvekili Aday Adayı Bilgi ve Müracat Formu
- Prof. Dr. Ragıp Üner İnsan-Bilim ve Eğitim Kültür Vakfı Merkezi, Rapor, 12.10.2002.
- Germen News Company, Inc adına Sami Tekin'in Newyork'tan gönderdiği mektup, 12 Kasım 1960.
- Ragıp Üner'in, Uluslar Arası Kalkınma Ajansı'nın Washington'da düzenlediği "Nüfus Hareketleri: Teknik Programlar Üzerinde Nüfusun Etkisi" konulu seminer çalışmasına başarıyla katıldığına dair belge, 3-28 Nisan 1972.
- Ankara Veremle Savaş Derneği, Dernek Üye Kayıt Defteri, no:623

KİTAP VE MAKALELER

- "Hükümet", Akis, Sayı:341, Ocak 1961.
- AHMAD, Feroz, Bedia Turgay Ahmad, **Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)**, Bilgi Yay., Ankara 1976.
- AHMAD, Feroz, **Demokrasi Sürecinde Türkiye, 1945-1980**, İstanbul 1994.
- AHMAD, Feroz, **Modern Türkiye’nin Oluşumu**, Sarmal Yay., İstanbul 1995.
- AKSÜĞÜR, Haydar, "Verem Savaşının Bugünkü Durumu", **Cumhuriyet**, 23 Haziran 1969.
- ALTUĞ, Kurtul, **12 Mart ve Nihat Erim Olayı**, Ankara 1973.
- **AnaBritanica**, Ana Yayıncılık, İstanbul 1987.
- ARMAOĞLU, Fahir, "Amerikan Belgelerinde 27 Mayıs Olayı", **Belleten**, LX, Nisan 1996.
- ARMAOĞLU, Fahir, **20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1980**, Ankara 1983.
- AYDEMİR, Şevket Süreyya, "27 Mayıs İhtilâli ve Anatomisi", **Cumhuriyet**, 1 Haziran 1970.
- AYDEMİR, Şevket Süreyya, **İhtilâlin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilâli**, İstanbul 1999.
- BAŞGİL, Ali Fuat, **27 Mayıs İhtilâli ve Sebepleri**, İstanbul 1966.
- BAYKURT, Fakir, **Kayseri Olayları: İçişleri Bakanı Sayın Prof. Dr. Ragıp Üner’e Verilen Muhtıra**, İş Matbaacılık, Ankara 1969.
- **Cumhuriyet Senatosu Albümü**, 1977.
- ÇAMBEL, Leyla, **Türkiye 27 Mayıs İhtilâlinden Sonra Atatürk Yolunda**, Forum, Sayı:174, Temmuz 1961.
- ÇEVİK, İlhan, **Görüp Yaşadıklarım**, Turkish Daily News Web Ofset Tesisleri, Ankara 1990.
- ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi-Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri**, C.1 (1961-1964), T.B.M.M. Vakfı Yay.

- ERER, Tekin, **Yassıada ve Sonrası**, İstanbul 1965.
- GÜNER, Şükrü, "Ülkemiz Sağlığı Nasıl İyileşecek", **Cumhuriyet**, 3 Eylül 1980.
- GÜRBÜZ, Yaşar, "12 Mart ve Sonrası", **Cumhuriyet**, 24 Nisan 1971.
- GÜRSEL, Aral - Ragıp Üner- Cengiz Özek, "1951-1958 Yılları Arasında Ankara Veremle Savaş Derneği Hastahanesinde Görülen Rezistans Tahavvülleri Hakkında", **Türk Hijyen ve Tecrübi Biyoloji Dergisi**, Ankara 1959.
- GÜRSEL, Aral - Ragıp Üner- Cengiz Özek, "1951-1958 Yılları Arasında Ankara Veremle Savaş Derneği Hastahanesinde Görülen Rezistans Tahavvülleri Hakkında", **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1960.
- GÜRSEL, Aral - Ragıp Üner- Hilmi Gürses, "İod'un Antibakteriyellerle (Sm., PAS., İNH.) ve Münferiden Tesirleri Hakkında Bir Araştırma", **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1960.
- GÜRSEL, Aral - Ragıp Üner- Hilmi Gürses, "Tecrübi Kobay Tüberkülozunda İod'un Antibakteriyellerle (SM. PAS. İNH) Birlikte ve Münferiden Tesirleri Hakkında Bir Araştırma", **Türk Hijyen ve Tecrübi Biyoloji Dergisi**, Ankara 1959.
- GÜRSEL, Aral - Ragıp Üner- Hilmi Gürses, "Tecrübi Kobay Tüberkülozunda İod'un Antibakteriyellerle (SM. PAS. İNH) Birlikte ve Münferiden Tesirleri", **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1960.
- GÜRSEL, Aral - Ragıp Üner- Hilmi Gürses, "Une Etude sur le Role du Cortisone a lui Seule Associe Aux Antibacteriels...", **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1960.
- GÜRSES, A. Hilmi, "Prof. Dr. Ragıp Üner (1914-1994)", **Ahilik Yolu**, Sayı:103, Eylül 1994.
- KARASU, Nusret - Ragıp Üner- A. Hilmi Gürses, "Tüberkülozlarda ve Sağamlarda Lepromin Tatbikatından Aldığımız Neticeler", **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1956.
- KARASU, Nusret - Ragıp Üner- Cengiz Özek, "Ankara Veremle Savaş Derneği Hastanesinde 5 Sene İçinde Tedavi Edilen Ampiyemliler ve Akibetleri", **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1957.

- KARASU, Nusret - Ragıp Üner- Cengiz Özek, “Veremli Bakılan Müessese Personelinde Tüberküloz Araştırması”, **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1956.
- KARASU, Nusret - Ragıp Üner- Orhan Öğer, “Bir Myelo Vak’ası Münasebetiyle”, **Tüberküloz ve Toraks**, İstanbul 1957.
- KOMİSYON (Editör: Temuçin Faik Ertan), **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Siyasal Kitabevi, Ankara 2001.
- KUBALI, Hüseyin Nail, “12 Mart’ın Düşündürdükleri”, **Cumhuriyet**, 7 Temmuz 1972.
- Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliği, **12 Eylül Öncesi ve Sonrası**, Ankara 1981.
- ÖKTEM, Kemal - Ragıp Üner, “Primo Enfeksiyonunun Sekonder Bronşektazilerdeki Rolü”, **Türk Tüberküloz Kongresi**, İstanbul 1965.
- ÖNDER, Mehmet, “30 Yıllık Bir Hatıra: Hacı Bektaş Dergahı Nasıl Açıldı?”, **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı: 1, Haziran 1994.
- ÖRTÜLÜ, Erdoğan, **3 İhtilalin Hikayesi**, 13 Kasım, 22 Şubat, 21 Mayıs, Konya 1974.
- ÖZGEN, Zülfü Sami, “Ülkemizde Verem Savaşı”, **Cumhuriyet**, 29 Ocak 1970.
- ÖZGÜNEŞ, Mehmet, “27 Mayıs’ın Neresindeyiz”, **Cumhuriyet**, 15 Kasım 1969.
- ÖZTÜRK, Kazım, **T.B.M.M. Albümü 23 Nisan 1920-14 Ekim 1973**, Önder Matbaası, Ankara 1973.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, Cilt III, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.
- SAĞLAM, Tevfik - Tevfik İsmail Gökçe- Ragıp Üner, “Türkiye’de Sağlık Planı Nasıl Olmalıdır”, **Medico Sosyal Sağlık Dergisi**, İstanbul 1962.
- Süreyya, Mehmet, **Sicill-i Osmanî 6**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- **TBMM Albümü (1920-1973)**
- TUNALI, Saim, “Prof. Dr. Ragıp Üner”, **Mediko-Sosyal Sağlık Dergisi**, Sayı:96, İstanbul.

- TUNÇKANAT, Haydar, "27 Mayıs 20 Yaşında", **Cumhuriyet**, 27 Mayıs 1980.
- **Türk Ansiklopedisi**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1963.
- TÜRKEŞ, Alparslan, **27 Mayıs 13 Kasım 21 Mayıs ve Gerçekler**, İstanbul 1977.
- **Türkiye Ulusal Verem Savaşı Dernekleri Federasyonu'nun 1993-1994 Yılları Çalışma Raporu**.
- ULAY, Sıtkı, **Harbiye Silah Başına: 27 Mayıs 1960**, İstanbul 1968.
- URAK, Galip - Ragıp Üner, "1951-1958 Seneleri Arasında Akciğer Rezeksiyonu Yapılan Vak'aların Uzak Neticeleri ve Bugünkü Düşünüşler", **Tüberküloz ve Toraks**, Ankara 1959.
- ÜNER, Ragıp "Great Statesman Zülfikar Ali Bhutto", **Daily News**, 3 November 1976.
- ÜNER, Ragıp, "2500. Kuruluş Yıldönümünde İran", **Cumhuriyet**, 8 Ağustos 1971.
- ÜNER, Ragıp, "A General Portrait Of The Heroin War", **Daily News**, 7-8 April 1975.
- ÜNER, Ragıp, "Albay Reşat Çiyiltepe", **Cumhuriyet**, 27 Ağustos 1970.
- ÜNER, Ragıp, "Amerika'dan İzlenimler", **Cumhuriyet**, 11 Haziran 1972.
- ÜNER, Ragıp, "Anadolu'nun Bitmeyen Çilesi", **Cumhuriyet**, 29 Ağustos 1971.
- ÜNER, Ragıp, "As The Islamic Conference Meets", **Daily News**, 12 May 1976.
- ÜNER, Ragıp, "Birkaç Noktada Amerika", **Cumhuriyet**, 19 Temmuz 1972.
- ÜNER, Ragıp, "Cumhuriyet Kavramı ve Mithat Paşa", **Cumhuriyet**, 13 Mayıs 1972.
- ÜNER, Ragıp, "Edirne'nin Kurtuluşu", **Cumhuriyet**, 25 Kasım 1969.
- ÜNER, Ragıp, "Göreme Is Collapsing", **Turkish Daily News**, 2 September 1974.
- ÜNER, Ragıp, "Hacı Bektaş Veli ve Bektaşılık", **Cumhuriyet**, 16 Ağustos 1970.

- ÜNER, Ragıp, "Hacı Bektaşî Veli (Ölümünün 665'nci yılı münasebetiyle)", **Cumhuriyet**, 16 Ağustos 1967.
- ÜNER, Ragıp, "Health Problems In Turkey II", **Daily News**, 22 September 1961.
- ÜNER, Ragıp, "Health Problems In Turkey", **Daily News**, 21 September 1961.
- ÜNER, Ragıp, "İlerici İnsan Hacı Bektaş Veli", **Cumhuriyet**, 16 Ağustos 1968.
- ÜNER, Ragıp, "İnsanlık Yararına Kurulan Bilim: Ekoloji", **Cumhuriyet**, 21 Kasım 1970.
- ÜNER, Ragıp, "Kahraman Edirne", **Cumhuriyet**, 27 Kasım 1967.
- ÜNER, Ragıp, "Kerbela Vak'asına Dair", **Hayat Tarih Mecmuası**, Sayı:9, Eylül 1974.
- ÜNER, Ragıp, "Korkunç Nüfus Artışı", **Cumhuriyet**, 11 Ekim 1972.
- ÜNER, Ragıp, "Kültür Hizmetlerimiz Üzerine", **Çağrı**, Sayı:297, Ekim 1982.
- ÜNER, Ragıp, "Ölümünün 697'nci Yılında Mevlâna", **Cumhuriyet**, 17 Aralık 1970.
- ÜNER, Ragıp, "Puerto-Rico'dan İzlenimler", **Cumhuriyet**, 25 Haziran 1972.
- Üner, Ragıp, "Sketches From The United States", **Daily News**, 25 November 1974.
- ÜNER, Ragıp, "Sosyal Sigorta Örgütü ve İlk Kurucuları", **Cumhuriyet**, 26 Ocak 1970.
- ÜNER, Ragıp, "Tababetin Devletleştirilmesi", **Cumhuriyet**, 16 Eylül 1967.
- ÜNER, Ragıp, "Tarihte Türk-İngiliz İlişkileri", **Hayat Tarih Mecmuası**, Sayı:9, Eylül 1975.
- ÜNER, Ragıp, "Tasavvuf Akımının Üç Büyük İnsanı", **Çağrı**, Sayı:276, Ocak 1981.
- ÜNER, Ragıp, "Tasavvufun Boyutları", **Çağrı**, Sayı:305, Haziran 1983.
- ÜNER, Ragıp, "The Land Of Smiles", **Daily News**, 13 April 1967.
- ÜNER, Ragıp, "Tıp Tarihinde Büyük Bir Hemşire Hala Sultan (Aunt Sultan)", **Haseki Tıp Bülteni**, Sayı:1

- ÜNER, Ragıp, "Turks In Foreign Prisons", **Daily News**, 26 October 1976.
- ÜNER, Ragıp, "Türk Dili Üzerine II", **Çağrı**, Sayı:315, Nisan 1984.
- ÜNER, Ragıp, "Türk Dili Üzerine", **Çağrı**, Sayı:313, Şubat 1984.
- ÜNER, Ragıp, "Türkiye ve Pakistan" **Cumhuriyet**, 26 Ekim 1967.
- ÜNER, Ragıp, "Türkiye'de Nüfus Planlaması", **Cumhuriyet**, 14 Temmuz 1965.
- ÜNER, Ragıp, "While America Approaches Her 200 Years Of Existence", **Daily News**, 21 April 1975.
- ÜNER, Ragıp, "Yüce Atatürk", **Çağrı**, Sayı:322, Kasım 1984.
- ÜNER, Ragıp, **Bronşiyal Astım'da Cerrahi Tedavi**, 1972.
- ÜNER, Ragıp, **Bronşiyal Astımın Tedavisi**, 1970.
- ÜNER, Ragıp, **Rezistan ve Kronik Tüberküloz Sorunu**, 1975.
- ÜNER, Ragıp, **Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi ve Uygulaması Plânı Üzerinde Çalışmalar**, T.C. Ziraat Bankası Matbaası, Ankara 1961.
- ÜNER, Ragıp, **Tüberkülozda Opsanik Endeks Yardımı İle Bağışıklık Derecesinin Ölçülmesi: B.C.G. Aşısının Kontrolü ve Bazı İlaçların Bu Test Üzerine Olan Testleri**, T.C. Ziraat Matbaası, 1955.
- ÜNER, Ragıp, **Türkiye'de Doğum Kontrolünün Uygulanması Üzerine İncelemeler**, T.C. Ziraat Bankası Matbaası, Ankara 1961.
- ÜNER, Ragıp, **Türkiye'de Tüberküloz Eradikasyonu Çalışmaları**, İstanbul 1976.
- YAZICIOĞLU, Selâhattin, "Sosyalleştirme ve Aksaklıkları", **Cumhuriyet**, 13 Ağustos 1968.
- ZÜRCHER, Erik Jan, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İstanbul 1999.

SÜRELİ YAYINLAR

Gazeteler

- Cumhuriyet
- Milliyet
- Hürriyet
- Turkish Daily News
- Akis
- Resmî Gazete
- Vatandaş
- Yeni Nevşehir
- Nevşehir Göreme

Dergiler

- Belleten
- Hayat Tarih Mecmuası
- Ahilik Yolu
- Mediko-Sosyal Sağlık Dergisi
- Forum
- Çağrı
- Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi

Sözlü Kaynaklar

- Ahmet Kemal Üner (Ragıp Üner'in oğlu)
- Fatma İnal (Ragıp Üner'in kızı)
- A. Hilmi Gürses (Ragıp Üner'in Öğrencisi)
- Rıdvan Çongur (Eski TRT programcısı)
- İlhan Çevik (Turkish Daily News gazetesinin kurucusu ve sahibi)

T. C.

NÜFUS HÜVİYET CÜZDANI

54840

Adı: *Halik bey*

Babasının adı: *Mehmet aca*

Anasının adı: *Levriye H.*

Doğum yeri: *Adana*

Doğum tarihi: *1930 11 15*

57830

Ragıp Üner'in Nüfus Cüzdanı

2

Signature of bearer

Signature of Minister

Signature of bearer

Doğum yeri

Ünvanı

Doğum tarihi

Date of birth

1930

Member of Senate

Member of Senate

Member of Senate

Ragıp Üner'in Pasaportu

T.C. Kltbba'ya mahsus ihtisas vesikası

Numarası: 2815/4528

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden 1940 tarihinde 2836/5901 sayılı diploma ile mezun 1330 tarihinde Nevşehir'de doğmuş Dr. Ragıp Üner tababet ve şubetü sanatlarının tarzı ierasına dair 1219 numaralı Kanun ile bu kanuna müteferri 2/6/1929 tarihli münasseye beşifken müddetini ihmal ederek ig hastalıklar şubesinde bir seririyatı müstakilen idare edebilecek iktidara hain birinci sınıf mütehasıs olmağa liyakat kasamış olduğumı bildirir vesikadır.

Pul ve imza
8/Masiren/1949

Yukarıda adı yazılı Ragıp Üner'in hususlarında intihama yapılarak ig hastalıkları şubesinde birinci sınıf mütehasıs olduğunı tasdik olunur.

Jüri Başkanı
Prof.
Dr. Nisret Karasu

Üye
Ord. Prof.
Dr. A. Noyan

Üye
Prof.
Dr. Rıfık Canat

Üye
Doçent
Dr. Hamdi Ergene

Mühür ve imza

Tıp İhtisasını tamamladığına dair belge

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
SHEKİLLERİ

Ankara, 25 / 5 / 1953

Sayı: 2-2 3842

Dr. Ragıp İmer
Pitüriyaloji Kliniği Muhtesem Asistanı

Ankara

Başarılı yabancı dil imtihanında iyi derecede başarı göstermiş
olduğuna jüri raporundan anlaşılmıştır.
Tebrik eder, diğer imtihan sonuçlarında da başarılar dilerim.

Ankara Tıp Fakültesi
Dekanı
Prof. Dr. Murat Karasu

24.5.1953

Doçentlik yabancı dil imtihanını başardığına dair belge

T. C.
BAŞBAKANLIK

Özellik ve Yaq İşleri: 1/4. 2696
Konu:

Ankara
30.7.1968

Sayın Prof. Dr. Ragıp Üner
İçişleri Bakanı

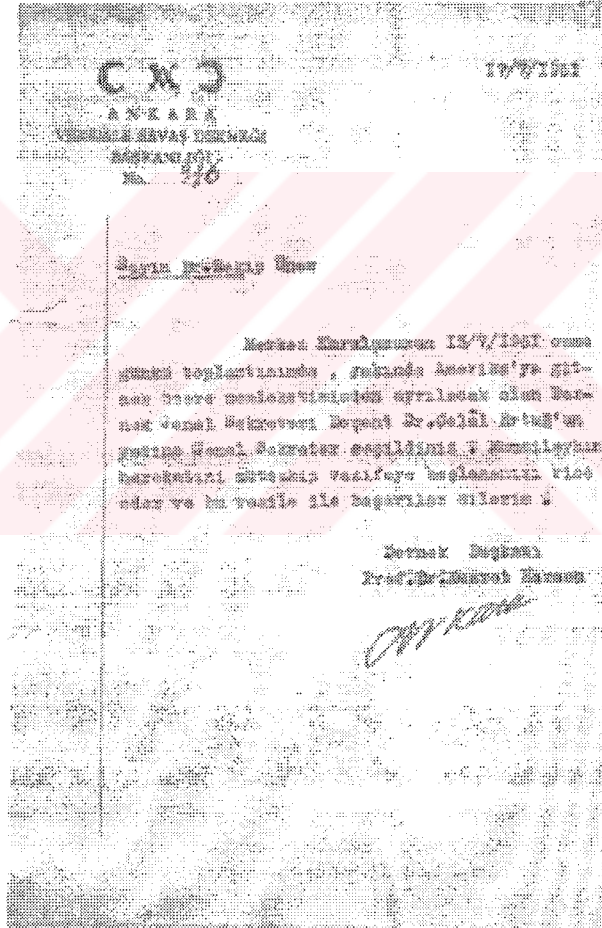
Anayasa'nın 109 uncu maddesine göre İçişleri Bakan-
lığına atanması 30/7/1968 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın yüksek
tasvirlerine iktiran olmuştur.

Bakanlık göreviniz için yürekten başarı dileklerimi
sunarım.

Süleyman Demirel
Başbakan

S. Demirel

İçişleri Bakanı olarak atanmasına dair belge

Veremle Savaş Derneği Genel Sekreterliğine
seçildiğine dair yazı

T. T.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
Fizyoloji Anabilim Dalı
Doçentler: Prof. Dr. Nurettin KARACU

Ankara, 28 Mayıs 1956

Sayı : 276

Gözet : ...

2-2- Seksiyonu geçilmiştir

1-Gördüğüm ilham üzerine Ankara Verem Savaş Derneği Hastahanesi Baş Tababeti vazifesini 28/Mayıs/1956 tarihinden itibaren Fikri yapacağım.

2-Denim bulunmadığım günlerde Doçent Dr. Ragıp Üner, her ikimicinde bulunmadığı günlerde de Orhan Öger bana vakâlet edecektir.

3-Pazartesi, Çarşamba ve perşembe günleri öğleden önce muamele-i takip etmek ve hastaları görmek üzere daima geleceğim.

4-Pazartesi günleri bir hafta (C) diğer hafta (D) sekisyonun eski hastalarının reviziyonunu ve taburcu olanların epikrizlerini, çarşamba günleri bir hafta (C) diğer hafta (D) sekisyonuna aile yeni hastaların observasyonlarına dinleyeceğim. Ve konseye çıkarılacak vakalar hakkında bilgi edineceğim, Perşembe günleri umumî mürakabe yapılacaktır. Teftiş yapmadığım günlerde dispensarilerle meşgul olacağım.

5-Hastalar hakkında hazırlanacak figürler (Dr. Sabattin Çetin) den tedarik edilecek 28/Mayıs/1956 günü ilk toplantının saat 9,30 da erkek hastalar katındaki müdahale odasında ve (C) sekisyonu hastalarından bağlanılacaktır.

6-(C) sekisyonundaki vak'alarla meşgul olurken de Orhan Öger, (D) sekisyonundaki vak'alarla meşgul olurken de Türkân Akyol gereken hazırlıkları yapacaklardır. Meşgul olduğum sekisyon asistanları topluca hazır bulunacaklardır.

7- Tedrîsat esnasında bu programda bir değişiklik yapılması ihtimamla olarak ayrıca bildirilecektir.

8- Mükün tathkikata emir olarak Doç. Dr. Ragıp Üner nezaret edecektir. Arkadaşlarımın bilgilerine sunarım.

27

Fizyoloji Kl. Direktörü

Prof. Dr. Nurettin Karacu

Ankara Verem Savaş Derneği Hastanesindeki vazifesi ile ilgili belge

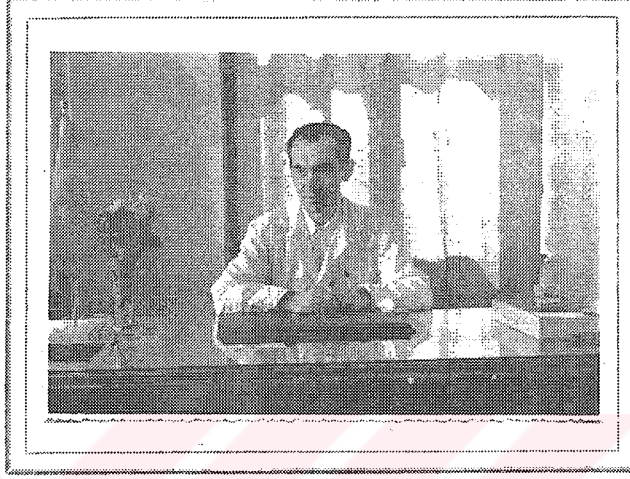
Ragıp Üner'in İlkokul diploması

Ragıp Üner'in Tıp Doktorluğu Diploması

Askerlik günlerinden bir hatıra

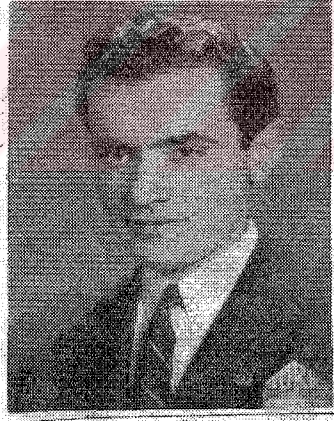

Bioforma Laboratuara
Beygitarile

Doktorluk günlerinden

Bioforma Laboratuara
Beygitarile

 Edirne Belediye Reisi 3.1.1945	Adı : <i>Salih Ragıp İner</i> Soyadı : <i>İner</i> Ana adı : <i>Feride</i> Baba adı : <i>Mehmet Avcı</i> Doğum Ta. : <i>1930</i> Doğum yeri : <i>Kuşaklı</i> MemnİYeti : <i>Edirne Merkez Belediye Tabip,</i> Edirne Vilāyeti belediye sıhhat işleri memurlarından olup yukarı- da yazılı hüviyetinin kaydına uy- gun olduğu tasdik olunur. 3.1.1945 Edirne Sıhhat Müd. <i>A. H. H. H.</i>
--	---

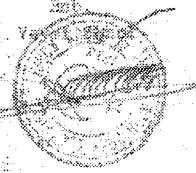
Edirne Merkez Belediye Tabipliğine dair

T. C.
E D İ T İ M E
GARİZON KURUMU
Sayı: 1099

Ezirne Garizon Kurumunda gacaları
ası olarak vukukulen doçer ve basataları muayene ve
Ezirne'ye oaly etmek için Ezirne belediyesinin tayin
edilen belediye dokteri Ragıp Ünör'in gacaları Ragıp
olan Karasagac kaptanlarından Karasagac'a gacaları
et ettiğinde sarbest baxkallması için işbu vesika ken-
disine verildi. 14/Mayıs/1969

Ezirne Garizon K.

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DİL VE TARİH - COĞRAFYA FAKÜLTESİ
Tiyatro Enstitüsü

Ankara, 26.VI.1970

Sayın Prof. Dr. Ragıp Ünör,

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 1964
yılında bir Tiyatro Kürsüsü kurulmuştu. Geçen yıl da (1969) aynı
Fakülteye bağlı bir Tiyatro Araştırmaları Enstitüsü kuruldu. Bu
Enstitünün Yönetim Kurulu, Size, bütün bu kuruluşlarda büyük emeği
geçmiş olan Senatör Prof. Dr. Ragıp Ünör'e, yönetmeliğinin 6. maddesi
gereğince "Şeref Üyesi" payesi verilmesi için teklifte bulundu.
Teklif, Genel Kurul'un 26 Mayıs 1970 tarihli toplantısında oy bir-
liğiyle onaylandı; Fakülte Profesörler Kurulunun 10.VI.1970 tarihli
toplantısında da gene oy birliğiyle karar altına alındı. Fakültemiz-
de bir Tiyatro Kürsüsünün ve Enstitüsünün kurulması için çalışmalar
ve yazışmalarla bu kuruluşların oluşumunu her yerde anlatırsınız ve bu
alandaki araştırmaların yapılması gerektiğini yalnız geçitli görevle-
lerde savunmadınız, aynı zamanda bu kuruluşların üyelerine de, kişi-
liğiniz ve mânevi desteğinizle yardım ettiniz. Kültür alanında,
memleket yapında faydalar sağlayacağını inandığımız bu kuruluşlar,
sizinle gerçekleştirdi; çalışmalarını da güçleri oranında bir düzene
sokabilirdi. Üyeliliğiniz, bizi şerefe verecek ve çalışmalarımızı
araladığımızdır. Bunun için kabulünü, bütün Enstitü üyeleri adına
ziya eder ve 15. Eylül 1970 Salı günü, saat 17,30'da sizi aramızda
görmekten, bu vesile ile de size çalışmalarımızı gösterebilmekten
büyük kıvanç duyduğumuz saygı ile bildiririz.

Prof. Dr. Melâhat Uygul
Tiyatro Enstitüsü Başkanı

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı sırasında bir hastane ziyareti

Demirel ve Ragıp Üner, mecliste

Ragıp Üner Mecliste bir konuşma yaparken

Ragıp Üner, eşi Sevim Üner ve oğlu Ahmet Üner